BEGROTING NOARDEAST-FRYSLÂN 2024

GEMEENTE NOARDEAST-FRYSLÂN

Inhoudsopgave

Inleiding ... 4
Programmabegroting ... 12
Programma 1: Ynwenner en Bestjoer ... 13
Programma 2: Mienskip ... 18
Programma 3: Soarch en Wolwêzen ... 21
Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje ... 27
Programma 5: Wenjen en Omjouwing ... 32
Programma 6: Iepenbiere Romte ... 37
Algemiene dekkingsmiddels ... 39
Overhead ... 41
Heffing VPB ... 42
Onvoorzien ... 43
Paragrafen ... 44
Paragraaf lokale heffingen ... 45
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 53
Paragraaf financiering ... 58
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen ... 61
Paragraaf bedrijfsvoering ... 67
Paragraaf verbonden partijen ... 72
Paragraaf grondbeleid ... 90
Financiële begroting ... 94
Geprognostiseerde balans per 31 december ... 95
De meerjarenbegroting 2024 - 2027 ... 96
Incidentele baten en lasten ... 98
Toelichting op tabel incidenteel ... 100
Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves ... 104
Overzicht baten en lasten per programma per taakveld ... 105
Vaststellingsbesluit ... 107

Inleiding

Op 13 juli 2023 heeft gemeente Noardeast-Fryslân haar eerste kadernota vastgesteld. Een kadernota waarbij de contouren van de begroting grotendeels zijn vastgelegd. De uitkomst van de kadernota was dat de eerste jaren positief waren, maar bij onveranderd Rijksbeleid zal dit vanaf 2026 veranderen in negatieve cijfers.

De begroting die voor u ligt, laat hetzelfde beeld zien. Echter zijn de cijfers voor de komende jaren nog somberder. Dit met name als gevolg van de forse rentestijgingen van de laatste tijd. Het verloop ziet er als volgt uit:

Bedragen (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Exploitatiesaldo Kadernota 2024-2027	5.834	6.664	-1.414	-2.735
Mutaties t.o.v. Kadernota	-1.522	189	-722	-1.927
Primitieve begroting 2024-2027	**4.312**	**6.853**	**-2.136**	**-4.662**

Bij het onderdeel verschillenverklaring worden de afwijkingen ten opzichte van de kadernota toegelicht. De sterk gestegen rente op toekomstige investeringen voor de bouw van scholen en de centrale huisvesting van de ambtelijke organisatie in Dokkum vormt daarbij de voornaamste verklaring voor de verschillen.

Bij de besluitvorming over de kadernota heeft de raad 2 amendementen en 8 moties aangenomen welke zijn verwerkt in de begroting. Bij de stand van de eenmalige middelen wordt dit nader toegelicht.

De begroting 2024 is de eerste begroting van de gemeente Noardeast-Fryslân na de ontvlechting. Een begroting zonder samenwerkingsbegroting met gemeente Dantumadiel. Alle onderdelen van de samenwerkingsbegroting zijn gesplitst. Daar waar de gegevens bekend waren is dit verwerkt op basis van aangeleverde gegevens, maar op andere onderdelen is uitgegaan van de verdeelsleutel. Hierdoor moet de kanttekening bij de begroting gemaakt worden dat de ontvlechting enorme invloed heeft op alle onderdelen in de begroting en dat hier gedurende 2024 mogelijk nog wijzigingen op doorgevoerd moeten worden. Monitoring is dan ook van groot belang en zal plaatsvinden via de reguliere planning en control documenten.

Met deze begroting hebben wij weer een stap gezet in de uitwerking van de wijzigingen in de Planning en Control cyclus zoals de raad op 13 april 2023 heeft besloten. De doelen zijn aangepast en alle majeure projecten zijn opgenomen in de doelen.

De majeure projecten waar vanaf 2024 in het bijzonder op gerapporteerd gaat worden zijn:
- Harddraverspark
- Tolhuispark
- Súd Ie
- MFC Birdaard
- Noordelijke Stadsentree
- Rondweg Wânswert
- Campus Kollum
- Scholenpark Dokkum
- Klimaatplan
- Centrale huisvesting
- Mobiliteitsplan

Uitgangspunten van de begroting

Uitgangspunt voor de begroting 2024-2027 is de Kadernota 2024-2027. Na de Kadernota zijn er nog diverse mutaties geweest welke van invloed zijn op het begrotingssaldo.

De provincie heeft als toezichthouder een wettelijke plicht om gemeentelijke begrotingen te toetsen op structureel en reëel evenwicht. De toets vindt eerst plaats op het begrotingsjaar en als deze niet in evenwicht is moet aangetoond worden dat het evenwicht uiterlijk in de laatste jaarschijf van de meerjarenraming wordt hersteld. Hierbij mag geen sprake zijn van een opschuivend meerjarenperspectief waarbij in de opvolgende begrotingen alleen de laatste jaarschijf sluit. Het is dus belangrijk om het begrotingsjaar structureel in evenwicht te hebben en te houden.

Voor het financieel beleid wordt als uitgangspunt genomen dat er ruimte voor nieuw beleid aanwezig is, met als randvoorwaarde dat er sprake is van een structureel en reëel sluitende begroting en dat daarnaast de Algemene reserve gedurende de hele begrotingsperiode aan de minimum vastgestelde randvoorwaarde moet voldoen.

Algemene financiële uitgangspunten

De algemene technische uitgangspunten bij het opstellen van de begroting 2024 zijn:

- De raming van lasten en baten van bestaand beleid vindt plaats op basis van analyses en niet uitsluitend op basis van inflatie indexering.
- De raming van gemeentelijke bijdragen aan externe instanties vindt plaats op basis van de meest recente begrotingen van deze partijen.
- Voor de meerjarenbegroting wordt geraamd op basis van constante prijzen.
- Structurele lasten worden gedekt door structurele baten en incidentele baten zijn voornamelijk dekkingsmiddel voor incidentele lasten.
- De algemene reserves en de weerstandscapaciteit voldoen aan normen die zijn gebaseerd op een risicoanalyse (op te nemen in de paragraaf risicobeheersing en weerstandsvermogen).
- De financierings- en schuldpositie en het kasstroomsaldo voldoen aan de normen van de Economische Monetaire Unie (EMU) en de Wet HOF (Wet Houdbare Overheidsfinanciën).
- Door middel van de in de begroting opgenomen onderhoudsplannen wordt te allen tijde ruimte gelaten voor onderhoud van kapitaalgoederen in overeenstemming met de door de raad vastgelegde kwaliteitsniveaus.
- Vrijvallende kapitaallasten van vervangingsinvesteringen met betrekking tot de bedrijfsvoering blijven beschikbaar voor noodzakelijke vervangingen in de bedrijfsvoering.

Bij het opstellen van de begroting wordt uitgegaan van de volgende technische parameters.

Begrotingsparameter	**Aan te houden waarde**
Prijseffect bij interne budgetten (m.b.t. de leveringen binnen de gemeente)	Geen vaste aanpassingen, maximaal volgens de Prognose van de HCPI (geharmoniseerde consumentenprijsindex) van het Centraal Planbureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan (CEP) van maart 2023: 3,2%.
Prijseffect bij externe budgetten (uitgaven)	Geen vaste indexering, eveneens maximaal volgens CPB-prognose van de HCPI 2023: 3,2%.
Rente % (voor interne verrekeningen: kosten kort geld, rekenrente reserves, kapitaallasten)	Uitgegaan wordt van het volgens BBV-bepalingen berekende omslagpercentage. Voor 2023 is deze vastgesteld op 1,2%
Cao-loonstijgingspercentage (betreft stijging bovenop periodieke loonstijging)	Loonvoet sector overheid op basis van CBP CEP raming maart 2023: 5,2%.

Uitgangspunten tariefbeleid

In het hiernavolgende schema zijn de uitgangspunten voor de componenten van het tariefbeleid opgenomen.

(Belasting)tarieven	**Uitgangspunten**
Onroerendezaakbelasting (OZB)	Indexatie OZB met 3,2%.
Afvalstoffenheffing	100% kostendekkend, inclusief de component BTW–compensatie.
Rioolrechten	100% kostendekkend, inclusief de component BTW–compensatie.
Leges	Verhoging tarieven afhankelijk van kostenniveau, berekend op basis van het model opgesteld door de Adviesgroep Nederlandse Gemeenten (ANG-model).
Begraafrechten	Indexatie tarieven met 3,2%
Tarieven sportaccommodaties (binnen– en buitensport)	Tarieven volgens vastgesteld beleidsplan.

Uitgangspunten beleidsindicatoren

De uniforme set van beleidsindicatoren is voorgeschreven in het BBV. Hierin is aan de gemeenten opgelegd gebruik te maken van een basis set van beleidsindicatoren voor de begroting en de verantwoordingsstukken.

Het doel hiervan is om de resultaten van beleidsmatige inspanningen van gemeenten beter inzichtelijk te maken en te kunnen vergelijken met het landelijke gemiddelde.

De set van beleidsindicatoren is ondergebracht bij het betreffende programma binnen de begroting. Een klein aantal beleidsindicatoren, welke betrekking hebben op de eigen organisatie, worden door gemeenten zelf ingevuld. Voor de overige beleidsindicatoren dient gebruikt te worden gemaakt van de website www.waarstaatjegemeente.nl. Ook de definities van de diverse beleidsindicatoren worden op deze website nader toegelicht. Voor wat betreft de actualiteit van de maatstaven kunnen grote verschillen bestaan. Het jaar waarover wordt gerapporteerd staat bij de betreffende indicator vermeld.

Resultaat begroting 2024 – 2027

In de onderstaande tabel ziet u de begroting 2024 en de meerjarenraming zoals deze in de begroting 2024 is opgenomen.

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	**Rekening 2022**	**Begroting 2023**	**Begroting 2024**	**Raming 2025**	**Raming 2026**	**Raming 2027**
Geraamde saldo van baten en lasten per programma						
1: Ynwenner en Bestjoer	-7.463	-7.506	-8.962	-9.027	-8.894	-8.849
2: Mienskip	-8.750	-11.681	-8.942	-10.144	-10.012	-9.867
3: Soarch en Wolwêzen	-53.886	-57.726	-57.056	-55.802	-54.627	-54.653
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	-770	-926	-1.463	-573	-626	-626
5: Wenjen en Omjouwing	-2.193	-5.969	-5.057	-4.042	-4.039	-3.989
6: Iepenbiere Romte	-16.529	-23.170	-22.718	-23.194	-23.844	-24.030
Algemiene dekkingsmiddels	114.730	116.487	125.437	130.516	121.648	119.594
Overhead	-19.632	-21.140	-22.368	-22.549	-22.382	-22.355
Heffing VPB	-5	-5	-11	-11	-11	-11
Onvoorzien	-45	-98	-101	-101	-101	-101
Totaal saldo van baten en lasten	**5.458**	**-11.734**	**-1.240**	**5.073**	**-2.887**	**-4.888**
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves						
Toevoegingen aan reserves	-7.313	-989	-12.744	-344	-344	-344
Onttrekkingen aan reserves	13.292	16.636	18.296	2.124	1.093	569
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**5.979**	**15.647**	**5.552**	**1.780**	**749**	**225**
Geraamde resultaat	**11.437**	**3.913**	**4.312**	**6.853**	**-2.138**	**-4.663**
Saldo incidentele baten en lasten			**-356**	**-30**	**36**	**212**
Structureel resultaat			**3.956**	**6.823**	**-2.102**	**-4.451**

Verschillenverklaring

Ten opzichte van de Perspectiefnota wijkt de begroting af. In de volgende tabel worden deze wijzigingen weergegeven.

Bedragen (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Exploitatiesaldo Kadernota 2024-2027	5.834	6.664	-1.414	-2.735
Mutaties t.o.v. Kadernota	-1.522	189	-722	-1.927
Primitieve begroting 2024-2027	**4.312**	**6.853**	**-2.136**	**-4.662**

De mutaties ten opzichte van de kadernota zijn de volgende:

Bedragen (x € 1.000)		2024	2025	2026	2027
Sociaal Domein					
1	Jeugdzorg	-1.000	-500	0	0
2	WMO	-592	-592	-28	-28
Gemeenschappelijke regelingen					
3	Fumo	-217	-217	-217	-217
4	Omrin	-100	-100	-100	-100
Belastingen en Leges					
5	Huishoudelijk afval	-356	-137	-139	-175
6	Riolering	100	251	475	485
7	Omgevingswet	183	183	183	183
8	Toeristen- en Forensenbelasting	-110	-110	-110	-110
Bedrijfsvoering					
9	Verzekeringen	-180	-180	-180	-180
10	Flexwerken	-300	-300	-300	-300
11	Cao	-232	-232	-232	-232
12	Kapitaallasten	1.024	1.621	161	-1.740
13	Overig	258	-498	-235	487
Totaal mutaties		**-1.522**	**189**	**-722**	**-1.927**

Toelichting

1. Jeugdzorg

Een algemene ontwikkeling in de Jeugdzorg is dat de kostprijs van de trajecten als gevolg van loonstijgingen oploopt. Daarnaast loopt het aantal cliënten in lichte jeugdzorgtrajecten op en is er een verschuiving zichtbaar van lichte(re) vormen van jeugdhulp naar zwaardere en duurdere vormen.

Het project Zorg-Onderwijs moet er op termijn voor zorgen dat het gebruik in jeugdzorgtrajecten gaat afnemen, echter deze effecten zijn nu nog niet zichtbaar, ook vanwege de toename in cliëntaantallen. De lopende zorgtrajecten kunnen niet per direct afgeschaald worden. Deze overgang kost tijd en hiervoor wordt rekening gehouden met een afloop van 2 jaar.

2. WMO

In de 1e tussentijdse rapportage 2023 is een structureel voordeel ingeboekt op de WMO van € 450.000. Hierbij is het uitgangspunt genomen dat er een minder grote stijging is in het aantal klanten dan verwacht. Op basis van werkelijke aantallen moet dit voordeel teruggedraaid worden met € 400.000. Daarnaast is de indexatie toegepast op de kosten voor de huishoudelijke hulp met € 192.000.

Vanaf 2026 wordt de gemeente via de Algemene uitkering gekort op de eigen bijdrage WMO. Vanaf 2026 zal de gemeente deze eigen bijdragen in rekening brengen bij hun cliënten, wat een opbrengst van € 564.000 op gaat leveren.

3. FUMO
De primaire begroting 2024 van de FUMO is verwerkt in de kadernota 2024. Deze begroting was exclusief de effecten van de Omgevingswet. Inmiddels heeft de FUMO een aangepaste begroting opgesteld wat een structureel nadeel oplevert van € 217.000.

4. Omrin
In de begroting 2023 was een structurele extra dividendontvangst opgenomen voor Omrin. Winstuitkering is afhankelijk van het jaarlijkse resultaat van Omrin. Voorheen was het zo dat bij een bepaald resultaat (winst) automatisch tot dividenduitkering werd overgegaan. Dit is niet langer het geval. Er wordt nu bij het vaststellen van de jaarrekening een apart voorstel voorgelegd aan de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AVA). Bovendien hebben de aandeelhouders aangegeven een voorkeur te hebben voor een laag uniform verwerkingstarief in plaats van winstuitkering. Als gevolg van bovenstaande is jaarlijkse uitkering van aanvullend dividend niet zeker. Primair dividend wordt wel ieder jaar automatisch uitgekeerd, maar de extra € 100.000 niet.

5. Huishoudelijk afval
De toe te rekenen kosten van huishoudelijk afval laten een sterke daling zien. Hierdoor hoeft er geen onttrekking plaats te vinden aan de voorziening en dalen de totale inkomsten van de afvalstoffenheffing, wat voor 2024 een nadeel is van €356.000.

6. Riolering
Bij riolering worden er meer kosten toegerekend aan riolering als gevolg van autonome kostenstijgingen. Deze hogere lasten worden gedekt door een onttrekking aan de voorziening (en leiden daarmee niet tot een verhoging van de rioolheffing. Dit is in lijn met het gemeentelijk rioleringsplan. In de kadernota was geen rekening gehouden met een bate vanuit de voorziening, wat een voordeel oplevert voor de verschillenverklaring.

7. Omgevingswet
In de kadernota was uitgegaan van een daling van de legesopbrengsten met 40%. Op basis van het ANG-model is de inschatting dat de leges dalen met € 417.000, waardoor dit een voordeel is van € 183.000 ten opzichte van de kadernota.

8. Toeristen - en Forensenbelasting
Op basis van mogelijke objecten die in aanmerking komen om toeristen- en forensenbelasting te innen, is het begrote bedrag aangepast.

9. Verzekeringen
De premies van de brandverzekeringen zijn voor 2024 met 40% gestegen, wat uitkomt op een structureel nadeel van € 180.000.

10. Flexwerken
In de begroting was een stelpost opgenomen van € 300.000 voor een te verwachten voordeel bij invoering van het flexwerken. Dit voordeel kan niet gerealiseerd worden, wat een structureel nadeel is van € 300.000.

11. CAO
In de kadernota was rekening gehouden met een cao-stijging €1 ,7 miljoen. Deze is tot stand gekomen op basis van de formatie 2023. Deze wijkt af van de begrote formatie 2024. Het cao-nadeel is hierdoor € 232.000.

12. Kapitaallasten
Een aantal investeringskredieten zijn doorgeschoven in de tijd, waardoor de afschrijvingen later ingaan dan in eerste instantie opgenomen in de begroting, wat een incidenteel voordeel geeft. In de bijlage 2 is het investeringsoverzicht per jaar opgenomen.
Ten aanzien van de rente is in de begroting rekening gehouden met een rente van 3,5%. Hierdoor moet er meer rente toegerekend worden aan investeringen. Per saldo levert dit vanaf 2026 een nadeel op voor de exploitatie.

13. Overig
In bovenstaande verschillenverklaring zijn alleen bedragen groter dan € 100.000 meegenomen. Het saldo van de overige verschillen bedraagt in 2024 € 258.000.

Stand van de eenmalige middelen

In het bijlagenboek van de begroting is de staat van reserves en voorzieningen opgenomen met de stand per 1 januari 2024 van de Algemene reserve van € 25,4 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met de doorlopende verplichtingen uit 2024 en met onttrekkingen en toevoegingen in 2024. Het verwachte eindsaldo op transactiebasis per 31 december 2024, rekening houdend met de meerjarige mutaties bedraagt € 10,5 miljoen en op dit bedrag rusten geen verplichtingen. In dit saldo is de aanvulling van de reserve ontwikkelfonds met € 10.000 verwerkt.

De algemene reserve (vrij besteedbaar) van € 10,1 miljoen en de reserve ter dekking van de risico's van € 7,6 miljoen, worden samen de incidentele weerstandscapaciteit genoemd.

Amendementen en moties Kadernota

Tijdens de besluitvorming over de Kadernota 2024-2027 zijn er 2 amendementen en 8 moties aangenomen. Per motie en amendement zal de status en de wijze van verwerking in de begroting aangegeven worden.

Amendement – Fûns sichtberens Frysk
Us gemeente wol ynsette op mear sichtberens fan it Frysk. Dit is al foar in part berikke troch ús Frysk-talige plaknammen en kombuorden. Oare bebuording bûten dit om is faaks noch yn it Nederlânsk. Is it foar de sichtberens fan it Frysk hiel stimulearjend om ek dizze buorden Frysk te meitsjen. Bygelyks rûnom toeristyske trekpleisters, wat yn prinsipe ek op in soad oare plakken yn Europa dien wurdt.
Ynstânsjes en ferienigings binnen ús gemeente fertsjinje ek stimulearring om harren úterings oer te setten yn it Frysk as yn in streektaal dy't past by it plak.
Der wurdt in bedrach fan €200.000 (gemiddeld €50.000 per jier foar de kommende 4 jier) hjirfoar útlutsen, te heljen út de Algemiene Reserve.

Amendement – Lânskipsbiografyen ûnderwiis
Mei dit amendemint wurdt romte kreëarre, sawol finansjeel as útfierend, om lesmaterjaal meitsjen te litten oangeande de Lânskipshistoarje van ús omjouwing. Dit meitsjen fan in lessearje wurdt útbestege oan in ekstern ûnderwiisburo. It is fan grut belang dat bern yn 'e boppebou fan it basisûnderwiis én yn 'e boppebou fan it foartset ûnderwiis kennis meitsje kinne mei de skiednis fan it lânskip wêr't hja sels wei komme en/as wenje.
De skoallen yn it primêr en fuortset ûnderwiis binne ferplichte om in bepaald oantal oeren yn 'e wike te besteegjen oan it Frysk. Neist in taalûnderwiis op harsels kin dit ek in sydstrjitte folgje yn 'e foarm fan it yn 'e kunde komme mei de skiednis fan it eigen lânskip yn de eigen taal. Troch histoarysk besef fan de eigen omjouwing wurdt de belutsenens en leefberens aardich fergrutte.
Dizze lessearje kin oan alle skoallen yn it primêr en fuortset ûnderwiis yn 'e gemeente Noardeast-Fryslân oanbean wurde.
Mei dit amendemint wurdt ienmalich €25.000 yn 'e begrutting foar 2024 beskikber steld foar it ûntwikkeljen fan in Lessearje Lânskipsbiografy wat dekt wurdt troch mei as dekking de Algemiene reserve.

Moasje – Subsydzje amtner
Mei de ynfolling fan dizze moasje kin de basis lein wurde foar in yntegraal en gearhingjend súbsydzjebelied foar in pro-aktive gemeente dy't sels har kop út doart te stekken foar de mienskip, en dy't de mienskip folslein belûke wol om maksimaal de mooglilkheden te benutsjen en fasilitearje wol. De totale kosten binne €500.000. Dizze kosten wurde ynset foar de ynhier fan spesjalistysk personiel en de profesjonalisearring fan it súbsydzjeburo. De ried sil mei in startnotysje hjirfan op 'e hichte steld wurde.
Yn de begrutting is foar de jierren 2024 en 2025 €250.000 opnommen mei as dekking de Algemiene reserve.

Moasje – Ynvestearringssubsydzje Sionsberg
Mei de ynfolling fan dizze moasje komt der € 45.812 euro beskikber foar de oanskaf fan nije apparatuer foar Medysk Sintrum Sionsberg yn Dokkum. De Sionsberg hat noch altyd te krijen mei in negatyf eigen fermogen, wêrtroch 't de ynvestearringskrêft noch net is lykas winske. In soad apparatuer stamt noch út de tiid fan de oername yn 2015. Dizze apparatuer is heechnedich oan ferfanging ta. Wy trede fierder yn oerlis mei de Sionsberg en it Stipefûns Noardeast-Fryslân foar de oankommende útwurking en besteging. It bedrach is opnommen yn de begrutting 2024.

Motie – Aanplant vruchtdragende bomen
Het planten van vruchtdragende bomen draagt bij aan de biodiversiteit. Daarom is er al op verschillende plaatsen fruitbomen geplant bijvoorbeeld in Hallum, Blija (project; "Fruit op de kaart"), Ferwert en Kollum.

Daarnaast wordt bij vervangingsprojecten en bij de uitvoering van het biodiversiteitsplan rekening gehouden met de aanplant van, waar mogelijk, vruchtdragende planten. Aanplant in het straatbeeld wordt zoveel mogelijk voorkomen vanwege het kapot rijden/ lopen van vruchten met als gevolg veel wespen en daarmee veel overlast. Bekostiging valt binnen het lopende budget van biodiversiteit.

Motie – Gedenkbos
Er wordt op voormalige begraafplaats Zuiderbolwerk al een gedenkboom geplant. Op dit moment hebben we geen (kaal) voorradig land beschikbaar om een gedenkbos in te richten/ aan te wijzen. We hebben met Staatsbosbeheer overleg gehad om een eerste verkenning te doen of Staatsbosbeheer ruimte (over) heeft. Vooralsnog is dit niet het geval. De huidige bestemming laat dit namelijk niet toe in relatie tot de Provincie. Het verwerven van grond voor een gedenkbos is tijdrovend en complex en zal om die reden gecombineerd moeten met grondverwerving ten behoeve van bosaanplant (bossenstrategie) opgave FPLG. Streven is om de bekostiging van een gedenkbos te dekken vanuit de middelen FPLG.

Motie – Monument stil geboren kinderen
Bij de uitbreiding van de begraafplaats Lindenhof in (naar verwachting) 2025/2026 zal er een ruimte gemaakt worden voor een gedenkplek. Een waardige ruimte op de bestaande begraafplaatsen te creëren is moeilijker realiseerbaar vanwege de beschikbare ruimte maar wel mogelijk. Daarvoor wordt ook onderzocht of niet alleen gedenkboom toegepast kan worden maar daarvoor in de plaats een (eenvoudige) monument. In het najaar van 2023 wordt een gedenkboom op voormalig begraafplaats Zuiderbolwerk geplaatst. Bekostiging gedenkplek op begraafplaats Lindenhof valt binnen de nog aan te vragen projectbegroting. Overige kosten voor meerdere gedenkbomen en/of monumenten zijn nog niet nader uitgewerkt.

Motie – Openstelling toiletgebouwen
Gemeente Noardeast-Fryslân is in 2023 gestart met het opstellen van havenbeleid in de gemeente Noardeast-Fryslân. Zoals gesteld in de motie zal de openstelling van toiletgebouwen binnen de bolwerken worden meegenomen in het havenbeleid om de toiletgebouwen jaarrond open te stellen. Het ligt in de planning om het havenbeleid met het voorstel tot openstelling van de toiletgebouwen in het voorjaar 2024 voor te leggen aan de raad.

Motie – Voorrangsregels binnen de bebouwde kom
Het onderwerp van deze motie is een gemeente overstijgend issue. Om in Fryslân uniform beleid te genereren voor de voorrangsregeling op rotondes, zullen wij dit onder aandacht brengen bij de provincie. Wij vragen de provincie om hierover uitspraken te doen in het provinciale verkeersbeleid. De provincie zal bij de totstandkoming van dit beleid de gemeentes moeten betrekken.
Mocht het uiteindelijk leiden tot het in de motie aangehaalde uniform beleid, dan kunnen de daarmee gepaard gaande kosten voor de gemeente inzichtelijk gemaakt worden en daarna verwerkt worden in de begroting.

Motie – Woonhofjes
In het project van het opstellen van een wonen-zorg-welzijnsvisie wordt intensief samengewerkt met o.a. woningbouwcorporaties en zorgorganisaties. In dit proces wordt ook gekeken naar ouderengerichte woonvormen, waaronder woonhofjes. Wat betreft het informeren van de raad hierover: dat zal worden gedaan zodra de wonen-zorg-welzijnsvisie ver genoeg is.
Het serieus begeleiden van burgerinitiatieven: de eerste contacten hiervoor zijn gelegd. Dit betreffen met name oriënterende en informerende gesprekken. Het is nog te vroeg om in te schatten of dit tot concrete acties en/of locaties gaat leiden. Daarmee kunnen we ook nog niets zeggen over eventuele financiële gevolgen.

BELEIDSBEGROTING NOARDEAST-FRYSLÂN 2024

GEMEENTE NOARDEAST FRYSLÂN

Programmabegroting

Programma 1: Ynwenner en Bestjoer

Waar gaat programma 1 'Ynwenner en Bestjoer' over?

Portefeuillehouder(s) : J.G. Kramer & B. Koonstra

Inleiding:
Met het motto 'Samen, persoonlijk en in de buurt' werkt de gemeente Noardeast-Fryslân aan haar dienstverlening. De gemeente stelt zich daarbij dienstbaar op. De afgelopen jaren is daarbij een lijn ingezet waarin de gemeente duidelijk, bereikbaar en betrouwbaar is. De gemeente wil deze lijn de komende jaren doortrekken door de dienstverlening verder de professionaliseren, efficiënter te maken en de kwaliteit te vergroten. Om dit te doen wordt de komende jaren de dienstverlening gemonitord en klantenprocessen efficiënter ingericht.

Na de ontvlechting kan met nieuwe energie invulling gegeven aan de missie en visie vanuit een krachtig samenspel tussen het eigen bestuur, de samenleving van Noardeast-Fryslân en de organisatie.
Deze hernieuwde oriëntatie op de eigen gemeente versterkt de organisatie in haar streven om kwaliteit op maat te leveren aan bestuur, inwoners, partners en samenleving. Daarmee komen we tot een organisatie die uitvoering geeft aan de ambities van de raad, klaar is voor de uitdagingen van de toekomst en die kan opschalen om dichterbij de inwoners te komen, kortom om de beloftes van de herindeling waar te maken.

Inwoners, bedrijven en klanten moeten gemakkelijker met de gemeente in contact kunnen komen. Hierbij wordt ook gekeken naar digitale middelen om deze communicatie te verbeteren.
Aan de hand van de klantreismethode processen verbeteren en efficiënt inrichten zodat de inwoner beter geholpen wordt. Een klantreis is de visuele weergave van de weg die de klant aflegt bij de aanschaf van een dienst of product.

Inwoners moeten in veilige omgeving kunnen wonen en deze omgeving ook als veilig ervaren. Samen met ketenpartners, zoals de politie, werkt de gemeente aan deze veilige omgeving. Daarin heeft de gemeente een regisserende rol en een kaderstellende rol door middel van het veiligheidsbeleid. Deze laatste rol komt tot uiting in de veiligheidsagenda *Mei elkoar foar feiligens*. Op de veiligheidsagenda wordt ook zo veel mogelijk aangesloten in het programma. Daarbij wordt op actuele thema's ingespeeld, maar ook verder gewerkt aan jeugdproblematiek en ondermijning.

In het Lokaal akkoord is een belangrijke rol weggelegd voor evenementen in de gemeente. De rol van de gemeente is daarbij om toe te zien dat de gemeente op een verantwoorde manier plaatsvinden. Om organisatoren hierbij te ondersteunen is in 2020 het evenementenbeleid opgesteld. Deze wordt de komende jaren verder uitgevoerd.

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft een stedenband met de Crediton en Fulda. Dit is een internationale samenwerking. Deze samenwerking heeft potentie en de komende jaren wordt gewerkt aan het benutten deze potentie. Bestaande verbindingen worden daarbij uitgebouwd en nieuwe kansen worden benut.

Hoofddoelstelling:
De gemeente Noardeast-Fryslân is een resultaatgerichte organisatie met focus op klantgerichte dienstverlening, goed toegesneden op de toekomst en met als speerpunten het verbeteren van de dienstverlening, een veilige woon- en leefomgeving, een krachtig en eigentijds bestuur en een gezond financieel beleid voor de lange termijn.

Nr	SMART-doelstellingen activiteiten
101.1	**Doel: Versterken professionele, efficiënte en kwalitatieve dienstverlening met aandacht voor het behouden van de menselijke maat en persoonlijk contact**
	SMART-doelstelling 1: De waardering van de dienstverlening (gemiddeld over alle kanalen) uitgedrukt in een cijfer is in 2024 minimaal een 7,5. (2018: 6,7)
	Activiteit 1: Uitwerken 3 klantreizen in 2024.
	SMART-doelstelling 2: Kwaliteitsslag op processen Dienstverlening.
	Activiteit 2: intern onderzoek naar het "gedrag" van medewerkers m.b.t. terugbelverzoeken. Hier worden in 2023 al de voorbereidingen voor getroffen en wellicht wordt dit onderzoek ook al dit jaar uitgevoerd. De uitwerking van een en ander zal ook in 2024 nog verder vorm krijgen. Mbt tot het track en trace systeem wordt overigens ook in 2023 een werkgroep samengesteld die de voorbereidingen hiervoor kan starten.
	SMART-doelstelling 3: Optimalisatie gemeentehuis afgerond in 2027.
	Activiteit 3: De voorbereidingen voor de verbouw van het bestuurlijk deel van het gemeentehuis worden in 2024 getroffen (deel B en deel A)
101.2	**Doel: Verbeteren van de communicatie met de bedrijven, klanten en inwoners**
	Activiteit 1: In 2024 zal een onderzoek naar het gebruik van een chatfunctie op de website worden uitgevoerd.
102	**Doel: Versterken veiligheidsgevoel inwoners leefomgeving, zowel thuis als in de openbare ruimte.**
	SMART-doelstelling 1: De komende jaren wordt er ingezet op de aanpak van problematische jeugdgroepen en groepsgedrag.
	Activiteit 1: De aanpak problematische jeugdgroepen en groepsgedrag wordt verder ontwikkeld.
	SMART-doelstelling 2: Een evenementenrijke gemeente met een gezond horecaklimaat, waarbij een veilig verloop vooropstaat. Overlast, geweld en excessief middelengebruik wordt zoveel als mogelijk voorkomen.
	Activiteit 2: Organisatoren worden ondersteund in de professionalisering van hun evenement door middel van de organisatie van workshops en bijeenkomsten.
	SMART-doelstelling 3: Medewerkers, inwoners en ondernemers herkennen ondermijnende criminaliteit en weten hoe en waar ze dit moeten melden. Er is hierbij specifiek aandacht voor het buitengebied.
	Activiteit 3a: Organiseren workshops en bijeenkomsten in 2024 voor ambtelijke en bestuurlijke integriteit en weerbaarheid.
	Activiteit 3b: Het uitvoeren van onderzoeken die voortvloeien uit de in het ondermijningsbeeld genoemde signalen, bovenop de reguliere werkzaamheden.
	Activiteit 3c: Er wordt extra ingezet op bewustwording van inwoners, ondernemers en de eigen organisatie.
	Activiteit 3d: Medewerkers worden getraind in het bibob-beleid om bewustzijn te creëren en het beleid verder te implementeren.
	SMART-doelstelling 4: In 2024 structureel borgen opvang vluchtelingen.
	Activiteit 4: Structureel borgen van de formatie projectleider vluchtelingenopvang.
103.2	**Doel: Versterken internationale vriendschapsband met Fulda en Crediton wordt voortgezet.**
	Activiteit: In 2024 wordt samen met het vriendschapscomité Fulda-Crediton gewerkt aan een versterking van de uitwisseling met Fulda en Crediton

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Dienstverlening
	Besturings- en organisatiefilosofie en hoofdstructuur Noardeast-Fryslân en Dantumadiel (2017)
	Dienstverleningsconcept Noardeast-Fryslân en Dantumadiel
	Veilige woon- en leefomgeving
	Veiligheidsagenda Noardeast-Fryslân 2020 – 2023: Mei elkoar foar feiligens
	Regionaal Beleidsplan Veiligheid Noord-Nederland 2020 – 2023 (Politie)
	Beleidsplan Veiligheid 2019 – 2022 (Veiligheidsregio Fryslân)

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Samenwerkingsovereenkomst Veiligheidshuis Fryslân
	Convenant Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC)
	Beleidsregels artikel 13b Opiumwet (2019)
	Handhavingsarrangement met politie (2022)
	Evenementenbeleid gemeente Noardeast-Fryslân 2021-2024

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Vereniging van Friese Gemeenten	De VFG behartigt de belangen voor alle Friese gemeenten, totaal 18.
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	De VNG behartigt de belangen voor alle Nederlandse gemeenten.
Vereniging van Waddenzeegemeenten	Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle Waddenzeegemeenten.
Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel veiligheid	Belangrijke partner bij het realiseren van een veilige woon- en leefomgeving
Shared Servicecentrum Leeuwarden	Het SSL garandeert en faciliteert de ICTvoorzieningen en –dienstverlening voor de gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. Zij schept zoveel mogelijk de randvoorwaarden voor een efficiënte bedrijfsvoering en een klantgerichte en effectieve dienstverlening.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2024	10,72	n.v.t.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2024	10,72	n.v.t.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2024	1.076,51	n.v.t.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2024	0,56	n.v.t.
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2022	4,00	8,00
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2022	0,80	2,30
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2022	3,10	4,60
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2022	0,40	1,40
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2022	4,30	6,00

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Formatie	Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari, uitgedrukt in fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Bezetting	Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is (inclusief boventallige werknemers), dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Het aantal fte wordt uitgedrukt per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens
Apparaatskosten	Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.	Eigen begroting
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting
Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.	Bureau Halt
Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS
Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden hiervan zijn seksuele misdrijven, lichamelijk letsel door schuld, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.)	CBS
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.	CBS

Overzicht baten en lasten 2024 Programma 1: Ynwenner en Bestjoer

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
101 Bestuur	0	-2.750	-2.750
102 Dienstverlening	853	-2.014	-1.161
103 Veiligheid	117	-5.168	-5.051
Totalen voor mutaties reserves	**970**	**-9.932**	**-8.962**

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	175	0	175
Geraamd resultaat	**1.145**	**-9.932**	**-8.787**

Programma 2: Mienskip

Waar gaat programma 2 'Mienskip' over?

Portefeuillehouder(s) : J. D. de Vries & A. J. Soepboer & R. Slijver

Inleiding:
In Noardeast-Fryslân staan inwoner en samenleving centraal en gaan we uit van de leefwereld van de inwoners in onze samenleving. Dat past bij de veranderde rollen die overheid, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties innemen. Verbondenheid, betrokkenheid en samenwerking zijn kernwoorden van dit programma.

Onze gemeente kent een rijk verenigingsleven en sterke mienskipssin. Activiteiten op het gebied van sport en cultuur, al dan niet in verenigingsverband, verbindt mensen en vergroot de levendigheid van de dorpen. Het is daarom belangrijk initiatieven in de dorpen en wijken te blijven stimuleren en ondersteunen.

Sport, muziek en cultuur dragen bij aan de sociale samenhang. Voor deze activiteiten zijn voorzieningen nodig: dorpshuizen, bibliotheken en sportaccommodaties. Deze voorzieningen moeten toekomstbestendig en duurzaam zijn, betaalbaar, bereikbaar en toegankelijk.

Het onderwijs én de school als sociale plek in wijk en dorp zijn van groot belang in onze gemeente en dat willen we graag behouden. De gemeente heeft samen met de schoolbesturen een integraal huisvestingplan (IHP) ontwikkeld. Dit zal de komende jaren worden uitgevoerd. We stimuleren tegelijkertijd de samenwerking Onderwijs en Zorg, in lijn met de Fryske Mienskip Oanpak.

Als Fryske gemeente willen we onze eigen taal en de streektalen meer koesteren. De gemeente doet zelf meer om het Frysk een prominente plek te geven en ook in het onderwijs te stimuleren.

Hoofddoelstelling:
Vitale gemeenschappen en de leefbaarheid van Noardeast-Fryslân versterken

Nr	**SMART-doelstellingen** activiteiten
201.1	**Meer sociale verbondenheid en gemeenschapszin**
	SMART-doelstelling 1: Stimuleren en faciliteren van sociale activiteiten en sociale samenhang in de mienskip.
	Activiteit 1a: Promoten van de subsidieregeling feesten Doarpen en Stêd en subsidieregelingen Alderein, Ynwenners yn beweging, Keunst en Kultuer.
	Activiteit 1b: Implementatie subsidievolg- en afhandelsysteem.
	Activiteit 1c: Opzetten cultuurplatform.
	Activiteit 1d: Overeenkomen nieuwe prestatienormen OPUS3.
	Activiteit 1e: Gemeentelijk vastgoed inzetten voor gebruik door kunstenaars of culturele activiteiten.
	Activiteit 1f: Uitvoering Motie inzet middelen voor extra formatie om nieuwe functie(s) subsidie ambtenaar mogelijk te maken.
201.2	**Meer zelforganisatie, zelfsturing en eigen verantwoordelijkheid van burgers per dorp en wijk**
	SMART-doelstelling 1: Inwoners hebben meer mogelijkheden invloed uit te oefenen op hun eigen leefomgeving.
	Activiteit 1a: Dorpen-en wijkenagenda's opstellen (in samenhang met de dorpsbiografieën en toekomstbeelden Omgevingsvisie, programma 5)
	Activiteit 1b: Uitvoering geven aan de subsidieregeling Dorpen en Wijken budget.

Nr	SMART-doelstellingen activiteiten
202.1	**Verbeteren toekomstbestendigheid maatschappelijke voorzieningen**
	SMART-doelstelling 1: De maatschappelijke voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten zijn toekomstbestendig: duurzaam, betaalbaar, bereikbaar en toegankelijk.
	Activiteit 1a: Subsidieregeling Verduurzamingsmaatregelen voor maatschappelijke organisaties uitvoeren.
	Activiteit 1b: Uitvoeren aanpak MFC Burdaard.
203.1	**Meer inspirerende fysieke schoolomgeving**
	SMART-doelstelling 1: De onderwijs- en voorschoolse voorzieningen zijn toekomstbestendig, betaalbaar en blijven goed bereikbaar voor leerlingen. Met aandacht voor actuele ontwikkelingen rondom zorg en welzijn – zie hiervoor ook de Fryske Mienskip Oanpak in programma 3.
	Activiteit 1a: Uitvoering geven aan het IHP.
	Activiteit 1b: Onderzoek Campus Kollum uitvoeren.
	Activiteit 1c: Onderzoek Scholenpark Dokkum uitvoeren.
	Activiteit 1d: Faciliteren onderzoek naar scholen in de Noordoosthoek.
204.1	**Fuortsterkjen fan de eigen identiteit en talen**
	SMART-doelstelling 1: Behâld en fuortsterkjen fan it Frysk en de streekeigen talen en dêrmei de meartaligens.
	Activiteit 1a: Utfieren Frysk taalbelied troch it Aksjeplan Frysk.
	Activiteit 1b: Opstelle fan Fryske lessesearje Lânskipsbiografyen.
	SMART-doelstelling 2: Versterken culturele identiteit.
	Activiteit 2a: Uitvoeren motie ondersteuning bestuur Stichting Musea Noordoost-Fryslân bij huisvesting Museum Dokkum.
	Activiteit 2b: Ondersteunen bestuur museum Kollum bij zoektocht naar optimaliseren huisvesting.
	Activiteit 2c: Utfiering Amendemint Fûns foar mear sichtberens Frysk.

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Sociale verbondenheid
	Dorpen- en wijkenbeleid 2023-2026
	Cultuurnota ‘Kultuer tichtby, tichtby Kultuer’ (2022)
	Maatschappelijke voorzieningen
	Atlas van Noordoost Fryslân Eindrapport (sept. 2015)
	Naar een regionaal voorzieningenspreidingsmodel in Noordoost Fryslân 2010-2030 (jan. 2014)
	Schoolomgeving
	IHP Noardeast-Fryslân (2023)
	Actieplan en Startnotitie Zorg en Onderwijs (2021)
	Fryske Mienskip Oanpak (in ontwikkeling)
	Culturele identiteit
	Frysk Taalbelied “Mei elkoar foarút mei it Frysk” (2020)
	Frysk Aksieplan 2023 (verwacht medio 2023)
	Cultuurnota ‘Kultuer tichtby, tichtby Kultuer’ (2022)

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Roobol	Verzorgt het openbaar onderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs
Elan Onderwijsgroep	Verzorgt het openbaar onderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Niet-Sporters	%	2020	60,90	49,20

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Niet-Sporters	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)

Overzicht baten en lasten 2024 Programma 2: Mienskip

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
201 Voorzieningen	30	-1.817	-1.787
202 Onderwijshuisvesting en -kansenbeleid	92	-3.554	-3.462
203 Sport	313	-783	-470
204 Cultuur	5	-3.228	-3.223
Totalen voor mutaties reserves	**440**	**-9.382**	**-8.942**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.660	0	1.660
Geraamd resultaat	**2.100**	**-9.382**	**-7.282**

Programma 3: Soarch en Wolwêzen

Waar gaat programma 3 'Soarch en Wolwêzen' over?

Portefeuillehouder(s) : J. D. de Vries

Inleiding:
In programma 3 voeren we in beginsel alle wettelijke taken uit rondom werk, participatie en zelfredzaamheid, zorg voor jeugd op basis van de WMO 2015, de Participatiewet, Jeugdwet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Echter in de wereld om ons heen rijgen de ontwikkelingen en uitdagingen zich voortdurend aaneen. Zowel landelijk als ook binnen de eigen gemeente. Dus er is meer nodig dan alleen het verrichten van onze wettelijke taken. Naast de maatschappelijke ontwikkelingen, zien we ook dat de behoefte van onze inwoners als het gaat om ondersteuning, aan verandering onderhevig is.

En dus is het nodig dat we volop inzetten op een verbeterde verbinding tussen de beleid- en werkvelden. Denk aan Zorg en Onderwijs, Zorg en Welzijn, Wonen- Zorg en Welzijn, Gezondheid, Sport en Bewegen. Belangrijk bij die koppelingen en het integraal werken is dat we de beweging van 'achter naar voren maken', dus meer inzetten op preventie, efficiënter en sneller inspelen op de zorgvraag van (jeugdige) inwoners. Dit doen we natuurlijk samen met onze maatschappelijke partners.

Deze ambities willen we zoveel mogelijk realiseren met de bestaande zorgbudgetten, omdat dit een reguliere manier van werken wordt. We zijn gewend om vanuit onze wettelijke taken vooral 'curatief' te redeneren, maar die tijd ligt achter ons. Het is nodig om zowel 'curatief' als preventief te werken. Dat vereist investeringen, maar ook vooral bestuurlijke- en ambtelijke lef.

We gaan de komende jaren invulling geven aan landelijk afgesproken doelen op het gebied van gezondheid en het welzijn van onze inwoners. De middelen uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en onze reguliere budgetten helpen daarbij.

De doelen en projecten in dit programma zijn ambitieus, vereisen lef, maar staan volledig in dienst van een verbeterde en intensieve verbinding tussen de eerdergenoemde beleid- en werkvelden. Waardoor we beter in staat zijn om onze kwetsbare inwoners efficiënt en vroegtijdig te ondersteunen.

Hoofddoelstelling:
Inwoners in onze gemeente hebben de mogelijkheid om mee te doen, ongeacht belemmeringen of beperkingen.

Nr	**SMART-doelstellingen** activiteiten
301	**Doel: Verbeteren integrale samenwerking *Zorg en Onderwijs***
	SMART-doelstelling 1: De effectiviteit, snelheid en kwaliteit op de zorgvraag verhogen.
	Activiteit 1: Uitvoering van het project en het actieplan.
302	**Doel: Stimuleren van een gevarieerd *Wonen en Zorg* aanbod**
	SMART-doelstelling 1: Het realiseren van een meer integrale aanpak tussen wonen, welzijn en zorg.
	Activiteit 1a: De regionale woon, welzijn en zorgvisie vormgeven en vaststellen.
	Activiteit 1b: De regionale woon, welzijn en zorgvisie vertalen naar een lokale visie en uitvoeringsprogramma.
303	**Doel: Bevorderen van Gezondheid en Welzijn middels een gemeenschapsaanpak**
	SMART-doelstelling 1: De sociale basis van de Mienskip versterken.
	Activiteit 1a: Vaststellen van de visie op welzijn (inclusief de Fryske Mienskip Oanpak)

Nr	SMART-doelstellingen activiteiten
	Activiteit 1b: Creëren netwerkplatform Welzijn
	Activiteit 1c: Uitvoeren van de lokale inclusie agenda
304	**Doel: Bevorderen *Talentontwikkeling* en het opzetten en faciliteren van netwerken (Onderwijs, Ondernemers, Overheid)**
	SMART-doelstelling 1: Verbeteren samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid en onderwijs.
	Activiteit 1: Uitvoeren van het project startwerkplaats.
305	**Doel: Bevorderen en door ontwikkelen A*anpak armoede***
	Activiteit 1: Uitvoering van het actieprogramma.
306	**Doel: Verbeteren dienstverlening jongeren (in kwetsbare posities)**
	SMART-doelstelling 1: Alle jongeren van 16 tot 30 jaar (dus ook kwetsbare jongeren) worden bediend, begeleid en doorgeleid naar Wurkstart, Dokwurk, het Gebietsteam, onze maatschappelijke partners, of één van de projecten binnen bijvoorbeeld de Versnellingsagenda.
	Activiteit 1: Uitvoeren van het project jongerenloket.

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Algemene beleidsdocumenten
	Uitvoeringsplan Participatiewet (2014)
	Uitvoeringsplan WMO (2014)
	Fan Wearde, mantelzorgbeleid (2016)
	Uitvoeringsplan Jeugdwet (2014)
	Lokaal actieplan Huiselijk geweld en kindermishandeling
	Beleidsplan Handhaving Sociaal Domein 2019-2022
	301 Verbeteren integrale samenwerking Zorg en Onderwijs
	Gezondheidsbeleid 2021-2025
	Beleidskader sociaal domein 2023
	Gezondheidsbeleid / handhavingsbeleid 2021-2025
	Actieplan zorg en onderwijs 2021-2024
	De Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2023-2026
	302 Stimuleren van een gevarieerd Wonen en Zorg aanbod
	Regionale woon/zorg visie (in concept voor 2024)
	303 Bevorderen van Gezondheid en Welzijn middels een gemeenschapsaanpak
	Visie op welzijn (in concept voor 2024)
	304 Bevorderen Talentontwikkeling en het opzetten en faciliteren van netwerken (Onderwijs, Ondernemers, Overheid)
	Projectplan startwerkplaats (in concept voor 2024)
	305 Bevorderen en door ontwikkelen Aanpak armoede
	Actieplan Integraal en Kindgericht armoede- en schuldenbeleid 2022-2026
	306Verbeteren dienstverlening jongeren (in kwetsbare posities)
	Actieplan jongerenloket (in concept voor 2023)

Verbonden partij	**Bijdrage aan beleidsdoelstellingen**
Dokwurk	Uitvoering geven aan de Participatiewet.
Veiligheidsregio Fryslân onderdeel GGD Fryslân	Gezondheidsdienst van de Friese gemeenten ter bevordering van de gezondheidssituatie en leefstijl van inwoners.
Sociaal Domein Fryslân	Het doel is de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van de wettelijke taken op deze terreinen doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren. Vanuit SDF participeren wij ook in ‘Foar Fryske Bern’.

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân	De gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân en Tytsjerksteradiel en de provincie Fryslân hebben besloten om samen te werken op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer en openbaar vervoer in de regio Noordoost Fryslân. Dit om de leefbaarheid te vergroten.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2021	2,30	2,70
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2021	7,00	20,00
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2021	1,60	1,90
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2022	637,50	825,40
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2021	1,00	1,00
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2021	4,00	6,00
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2022	72,00	72,20
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2021	2,00	2,00
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2021	364,00	431,20
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2022	160,40	197,70
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	11,60	13,20
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	1,40	1,20
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2022	0,30	0,30
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2022	750,00	700,00

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Absoluut verzuim	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven.	DUO
Relatief verzuim	Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend.	DUO

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De periodeaanduiding "2018" staat voor schooljaar "2017/2018".	Ingrado
Banen	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.	LISA
Jongeren met een delict voor de rechter	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS
Werkloze jongeren	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Personen met een bijstandsuitkering	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.	CBS
Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.	CBS

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Jongeren met jeugdbescherming	Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst.	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.	CBS
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	GMSD

Overzicht baten en lasten 2024 Programma 3: Soarch en Wolwêzen

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
301 WMO (maatschappelijke participatie)	730	-16.580	-15.849
302 Toegang zorg en ondersteuning (w.o. Gebiedsteam)	0	-463	-463
303 Inkomensondersteuning	15.461	-20.042	-4.581
304 Participatie	1.605	-14.327	-12.722
305 Jeugdwet	8	-17.010	-17.002
306 Gezondheid	178	-2.581	-2.403
307 Welzijnswerk	169	-1.829	-1.659
308 Onderwijs (kinderopvang / vve)	739	-3.116	-2.376
Totalen voor mutaties reserves	**18.891**	**-75.947**	**-57.056**

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	513	0	513
Geraamd resultaat	**19.404**	**-75.947**	**-56.543**

Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Waar gaat programma 4 'Wurk, Bedriuw en Rekreaasje' over?

Portefeuillehouder(s) : J. D. de Vries & R. Slijver & P. Braaksma

Inleiding:
Noardeast-Fryslân staat als nieuwe gemeente voor een grote opgave. De economie is daarbij belangrijk voor de leefbaarheid van de regio. Een gerichte economische aanpak moet ertoe bijdragen dat de gemeente zich in totaliteit sterk ontwikkelt.

We richten ons op het algeheel versterken van het vestigingsklimaat, stimuleren het starten van nieuwe ondernemingen, bevorderen de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en faciliteren bij het verbeteren van de innovatiekracht van het bedrijfsleven.
Bij dit laatste richten we ons op sterke stuwende ("exporterende") sectoren in de gemeente; landbouw/agrifood, maakindustrie (in het bijzonder de metaalindustrie), bouwnijverheid en toerisme/recreatie. Deze sectoren vormen de economische basis voor de lange termijn.

Het faciliteren van het bedrijfsleven in vestigingsmogelijkheden en bereikbaarheid komt dit jaar concreet tot uiting in de verdere ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en verkenning van mogelijkheden tot de aanleg van nieuwe ontsluitingswegen. Door de komst van de Centrale As is de bereikbaarheid sterk verbeterd en is mede hierdoor de vraag naar bedrijfskavels sterk gestegen.

Daarnaast richten we ons op het versterken van het economisch voorzieningenniveau van de gemeente, in het bijzonder de detailhandel. In Regiostad Dokkum met zijn bovenregionale functie en Kollum met zijn centrumpositie voor de oostkant van de gemeente werken we samen met ondernemers en inwoners aan gezonde, aantrekkelijke winkelgebieden.

De gemeente Noardeast-Fryslân kan zich gelukkig prijzen met het gegeven dat ze naast een nationaal park (Lauwersmeer) een werelderfgoed (Waddenzee) en een Nationaal landschap (Noardlike Fryske Wâlden) kent. Zeer waardevolle elementen die een cruciale rol vervullen in het recreatieve en toeristische beleid. In de uitvoering van het toeristisch beleidsplan zal hier met name aandacht voor zijn, onder andere in relatie tot het ontwikkelen van streekmerken en de al bestaande infrastructuur en voorzieningen.

Om de economische kracht en structuur van de gemeente Noardeast-Fryslân te versterken is het tevens van belang om ook regionaal de samenwerking te zoeken. We doen dit door gezamenlijk op te trekken met andere gemeenten, Provincie en Wetterskip in samenwerkingsverband ANNO (Agenda Netwerk Noordoost). Daarnaast werken we met deze partijen, ondernemers, onderwijsinstellingen en het Rijk aan de uitvoering van de economische Versnellingsagenda, onderdeel van de Regiodeal Noordoost- Fryslân.

Hoofddoelstelling:
Behouden en streven naar een gezond ondernemersklimaat.

Nr	SMART-doelstellingen activiteiten
401.1	**Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven.**
	Smartdoelstelling 1: De verkoop van bedrijfskavels in Kollumerzwaag is gestart.
	Activiteit 1a: Vaststellen omgevingsplan uitbreiding bedrijventerrein Kollumerzwaag.
	Activiteit 1b: Bouwrijp maken bedrijventerrein + start verkoop kavels Kollumerzwaag
	Smartdoelstelling 2: Het relatiebeheer met bedrijven en bedrijvenverenigingen wordt versterkt.
	Activiteit 2a: Het economisch platform, waarin de bestaande ondernemersverenigingen zijn vertegenwoordigd, overlegt minimaal 2 x met de gemeente over actuele onderwerpen.

Nr	SMART-doelstellingen activiteiten
	Activiteit 2b: Er worden meerdere netwerkbijeenkomsten georganiseerd over actuele economische thema's en 1 x overleg met individuele ondernemersverenigingen.
	Activiteit 2c: Er worden 10 bedrijven bezocht met het college.
	Activiteit 2d: Er worden minimaal 25 bedrijven met de portefeuillehouder, of individueel door de bedrijvencontactfunctionarissen bezocht.
	Smartdoelstelling 3: De verkeersontsluiting voor Dokkum en Kollum wordt verbeterd.
	Activiteit 3a: Er wordt onderzoek gedaan naar de realisatiemogelijkheid van een nieuwe westelijke ontsluitingsweg Dokkum.
	Activiteit 3b: Er wordt onderzoek gedaan naar de realisatiemogelijkheid van een oost-tangent Kollum.
	Smartdoelstelling 4: In Dokkum wordt in 2024 een parkeervisie vastgesteld.
	Activiteit 4: Er wordt uitvoering gegeven aan de vastgestelde parkeervisie.
	Smartdoelstelling 5: In 2024 is er sectoraal gemeentelijk beleid voor de landbouw om kansen op het gebied van (natuur-inclusieve) landbouw, duurzaamheid en biodiversiteit te benutten.
	Activiteit 5a: Er wordt een meerjarenagenda opgesteld in samenhang met het FPLG.
	Activiteit 5b: Er wordt een gebiedsplan 'herstel bodemdaling watersysteem Dongeradiel' aan de raad voorgelegd, voorbereid in samenwerking met de provincie.
401.2	**Meer instroom en toeleiding naar werk.**
	Smartdoelstelling 1: De arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen zoals praktijkgeschoolde arbeidskrachten, jongeren in een uitkeringssituatie, herintreders en ouderen groeit met 1,5% in de periode van 2023 - 2025.
	Activiteit 1a: Er wordt een regiehouder op de activiteiten Kenniswerkplaats en Kennislab ingezet, om een sluitende keten te vormen voor arbeidsbemiddeling en toeleiding.
	Activiteit 1b: Er wordt nieuw instrumentarium en programma ontwikkeld en in stelling gebracht om de positie van Dokwurk te verstevigen als speler in de lokale economie en arbeidsmarkt.
	Activiteit 1c: Er wordt een Jongerenpunt ingericht voor de verbetering van gemeentelijke dienstverlening aan jongeren (met arbeidspotentieel) in kwetsbare posities.
	Smartdoelstelling 2: Betere samenwerking en aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt realiseren in het kader van de Versnellingsagenda Noordoost Friesland.
	Activiteit 2: In samenwerking met cluster Gemeentewurk wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van Het initiatief Startwerkplaats.
	Smartdoelstelling 3: Stimuleren en mede organiseren van een traject van leven lang leren.
	Activiteit 3: Vanuit Wurkstart worden actiecampagnes gelanceerd rondom het thema 'een leven lang leren'.
	Smartdoelstelling 4: Werken aan een Mienskip waarin maatschappelijke waardecreatie centraal staat.
	Activiteit 4a: De transitie naar een sociale economie, waar maatschappelijke impact maken centraal staat, wordt bevorderd door i.s.m. sociale ondernemingen een ecosysteem voor sociaal ondernemen te versterken en/of te ontwikkelen.
	Activiteit 4b: Er wordt instrumentarium ontwikkeld, gericht op het realiseren van maatschappelijke impact.
402	**Creëren en realiseren van de juiste randvoorwaarden voor detailhandelsbeleid.**
	Smartdoelstelling 1: In stand houden van het winkelaanbod voor de dagelijkse boodschappen in de kleinere kernen van Noardeast-Fryslân.
	Activiteit 1: In voorkomende gevallen wordt actief ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen als het gaat om de leegstand in één van de kernen.
	Smartdoelstelling 2: In stand houden gevarieerd winkelaanbod (dagelijks en niet-dagelijks) in Kollum.
	Activiteit 2: Er wordt een uitvoeringsprogramma gemaakt, op basis van de aanbevelingen uit de Toekomstvisie Voorstraat Kollum.

Nr	SMART-doelstellingen activiteiten
	Smartdoelstelling 3: In samenwerking met de Werkgroep Binnenstad Dokkum, wordt de uitstraling van de binnenstad als winkel-, woon-, en verblijfsgebied verhoogd (van een 7 naar een 9):
	Activiteit 3a: Vertalen Visie Dokkum en beeldkwaliteitsplan binnenstad naar een meerjarig uitvoeringsprogramma.
	Activiteit 3b: Het terrassenbeleid voor de binnenstad wordt vastgesteld.
	Activiteit 3c: Door de ontwikkeling van de Noordelijke stadsentree verzorgen van een economische impuls door het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en daarmee het verhogen van het binnenstadbezoek. Daarnaast is het Panwurk in een dusdanige staat, dat vervanging binnen noodzakelijk wordt.
403	**Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid.**
	Smartdoelstelling 1: De omvang van het deel van de lokale MKB bedrijven dat als duurzaam wordt aangemerkt (de Nieuwe Economie Index, NEx) heeft vóór 2026 een omvang van 20% behaald.
	Activiteit 1a: In samenwerking met de landbouwsector worden minimaal 5 maatregelen voorgesteld om de biodiversiteit te vergroten en aangeboden aan MKB.
	Activiteit 1b: Duurzame en circulaire initiatieven vanuit dorpen en ondernemers worden gestimuleerd en gefaciliteerd.
404	**De aantrekkelijkheid en gastvrijheid van de gemeente om te recreëren en te verblijven verder vergroten.**
	Smartdoelstelling 1: Meer toeristische en recreatieve voorzieningen in het Lauwersmeer- en Waddengebied realiseren met het accent op kleinschaligheid, ecologie en gebiedsinpassing.
	Activiteit 1a: Samen met betrokken partijen de aantrekkelijkheid van het Nationaal Park Lauwersmeer en Lauwersoog voor inwoners en bezoekers vergroten.
	Activiteit 1b: Het bevaarbaar maken van de Noorderverlaatsluis in Dokkum en Ealsumerfeart.
	Activiteit 1c: Participeren in de gebiedsprocessen voor de kust, mocht Holwerd aan Zee, geen doorgang vinden.
	Activiteit 1d: Voorbereiding en uitvoering van het project Op Paad lâns it Waad.
	Activiteit 1e: Het bevaarbaar maken van de Ferwerterfeart tussen Ferwert – Burdaard voor sloepen: vaarklasse F.
	Smartdoelstelling 2: Dokkum en omliggende kernen, van Kollum tot Moddergat en Hegebeintum ontwikkelen tot toeristische recreatieve centra in de regio.
	Activiteit 2a: Herinrichting Harddraverspark in Dokkum tot toeristisch en recreatief gebied (samenhang herinrichting Tolhuispark).
	Activiteit 2b: Realiseren van sportconcentratie in het Tolhuispark om het Harddraverspark beschikbaar te malen voor toeristische en recreatieve ontwikkeling.
	Activiteit 2c: Vaststellen en uitvoering geven aan nieuw havenbeleid, met aandacht voor Dokkum.
	Activiteit 2d: Realisatie (fase 3) Súd Ie & Wetterfront Dokkum met de vaar- en fietsroute Súd Ie Dokkum-Oostmahorn, inclusief ontsluiting Noordelijke Stadsgrachten.
	Smartdoelstelling 3: Bevordering van toerisme en recreatie in balans met de leefomgeving. Meer bezoekers, bestedingen en banen (visie 2030 50% meer ten opzichte van 2020).
	Activiteit 3a: Uitvoering van de Visie Toerisme en Recreatie (2030): project Basisinfrastructuur & regiefunctie.
	Activiteit 3b: In provinciaal verband participeren en samenwerken aan de opgaven in de beleidsnota ‘Gastvrij Fryslân 2028’.
	Activiteit 3c: Implementeren van het nieuwe ruimtelijk beleid voor verblijfsaccommodaties.

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven
	Convenant bedrijventerreinen Noordoost Fryslân
	Agenda Netwerk Noordoost Fryslân 2016 – 2020
	Verbeteren detailhandel en structuur
	Inventarisatie detailhandel Noordoost Friesland
	Agenda Netwerk Noordoost Fryslân 2016 – 2020
	Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid
	Op weg naar een versnellingsagenda; Versnellingsagenda Noordoost Fryslân
	Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven
	Gezamenlijke visie op Toerisme en Recreatie in Noordoost-Fryslân 2020-2030
	Land en water verbonden; Toekomstbeeld en Strategische visie Waterrecreatie Noordoost Fryslân 2025
	Masterplan Opvaarten Noordoost Fryslân (2021)
	Beleidsnota Gastvrij Fryslân 2028, provincie Fryslân (2020)
	Position Paper Gastvrij Fryslân 2030 (2019)
	Actieplan vitale logiesaccommodaties binnen het programma Gastvrij Fryslân 2028
	Omgevingsvisie provincie Fryslân ‘De romte diele’ (2020)
	‘De wind in de zeilen’ Gebiedsagenda Lauwersmeer 2020-2023
	Natura 2000-Beheerplan Lauwersmeer 2016-2022
	Meerjarenprogramma Investeringskader Waddengebied 2021 en verder
	De Agenda voor het Waddengebied 2050 (2020)
	Position Paper Gastvrij Fryslân 2030 (2019)

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Marrekrite	De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijk belangen van de colleges, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap
Bedrijvencentrum Dokkum	Opgericht door de ondernemers van de Vereniging van Handel en Industrie Dokkum en Omgeving in samenwerking met de gemeente Noardeast-Fryslân. Doel is het aanbieden van betaalbare ruimten voor startende ondernemers
IJswegencentrale Oostergo	Opgericht met als doel het organiseren van schaatstochten in de regio bij voldoende ijsdikte

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Functiemenging	%	2022	46,20	53,80

<u>Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:</u>

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel banen als woningen.	LISA

Overzicht baten en lasten 2024 Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
401 Economie en werkgelegenheid	7	-1.372	-1.365
403 Recreatie en toerisme	835	-933	-99
Totalen voor mutaties reserves	**842**	**-2.305**	**-1.463**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	978	0	978
Geraamd resultaat	**1.820**	**-2.305**	**-485**

Programma 5: Wenjen en Omjouwing

Waar gaat programma 5 'Wenjen en Omjouwing' over?

Portefeuillehouder(s) : B. Koonstra & P. Braaksma & R. Slijver & A. J. Soepboer

Inleiding:
Wonen is een eerste levensbehoefte en is erg bepalend voor de leefbaarheid. De overheid, de gemeente niet in de laatste plaats, heeft en houdt onvermijdelijk een grote invloed op het voorzien in die behoefte. Het zal de komende periode een prominent onderwerp van aandacht zijn. Door alle veranderingen, ook in taakstelling voortkomend uit spreidingsvoorstellen van de minister als gevolg van toenemende woningnood, en veranderde woonbehoeften is de vraag ook veranderd. Het aanbod is daar nog onvoldoende op aangepast. Anders dan we lang gewend waren hebben we nu een forse bouwopgave. De komende jaren wordt het belangrijk om het aanbod op de behoeften te laten aansluiten. Er zal een belangrijk accent worden gelegd op het voldoen aan de behoefte in de dorpen met maatwerk en inpassing, waardoor daar ook een leefbaarheidsimpuls wordt gegeven. Iedereen moet goed, duurzaam en passend, waar mogelijk levensloop- en toekomstbestendig, in zijn woonbehoefte kunnen voorzien. We willen dat samen met o.a. de woningcorporaties gaan realiseren.

In Noardeast-Fryslân is behoud en versterking van leefbaarheid van belang om aantrekkelijk te blijven voor bewoners en bezoekers. De ruimtelijke kwaliteit van onze omgeving krijgt daarom hoge prioriteit. Bij het inrichten van de omgeving moeten gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde in goede balans worden gebracht. Ruimtelijke kwaliteit vraagt naast ecologische, economische en sociaal-ruimtelijke aspecten ook aandacht voor onze gebouwde omgeving. We willen graag behouden wat waardevol is en de eigenheid en identiteit van onze dorpen en stad mede bepaalt.

Noardeast-Fryslân is een gemeente met een schitterend landschap: de Waddenzee als mooiste natuurgebied van Nederland is onze "achtertuin", de Fryske Wâlden zijn nationaal landschap, en het grote open kleigebied dat met name in gebruik is door de landbouw is prachtig met al haar cultuurhistorische structuren en elementen. Duizenden jaren geschiedenis heeft ons gemaakt tot wat we nu zijn, een gebied met prachtige dorpen en boerderijen op terpen, openheid, maar ook het besloten landschap van de Wâlden (Klaaikluten en Wâldpyken). Hoewel we 3 gemeentes waren met een eigen identiteit, hebben we toch veel in onze geschiedenis gemeen. Onze geschiedenis – het leven met de zee, de dijken, de terpen, de landbouwgronden, de recreatie, … - geeft inzicht in onze identiteit, overeenkomsten én verschillen. Het geeft ook inzicht in hoe toekomstige ontwikkelingen "logisch" een plek kunnen krijgen in het bestaande landschap. Er zijn echter een flink aantal grootschalige ontwikkelingen, zoals grootschalige opwekking van duurzame energie, klimaatadaptatie en transitie van de landbouw die mogelijk een grote impact op het buitengebied hebben. Om bewust te kunnen omgaan met deze ontwikkelingen en ze een plek te geven is het van belang te weten welke kenmerken en kwaliteiten we hebben en welke we willen behouden.

Een belangrijke opgave voor de komende periode is ook om onze lokale samenleving duurzamer te maken. We willen daar als gemeente zelf het goede voorbeeld in geven. De inwoners, bedrijven en instellingen moeten bewust worden gemaakt van de noodzaak tot verduurzaming en de mogelijkheden daartoe.

Hoofddoelstelling:
Behouden en versterken van een aantrekkelijke, identiteitsbewuste en toekomstbestendige woon- en leefomgeving.

Nr	SMART-doelstellingen activiteiten
501	**Het verbeteren van de doorstroming op de woningmarkt en toekomstbestendig wonen, waarbij alle doelgroepen op de woningmarkt hun woonwensen kunnen realiseren.**
	SMART-doelstelling 1: De woningvoorraad wordt gericht uitgebreid met nieuwbouw in de passende segmenten voor de juiste doelgroepen.
	Activiteit 1a: Alle projecten op de flexibele doorstroomlijst zijn tijdig in behandeling genomen.
	Activiteit 1b: Er wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheid van het realiseren van flexwoningen.
	SMART-doelstelling 2: T.a.v. de betaalbare woningvoorraad worden prestatieafspraken gemaakt met woningcorporaties en bewonersorganisaties.
	Activiteit 2a: Als onderdeel van de actieve informatievoorziening aan de raad over het woningbouwbeleid en uitvoering hiervan zal in 2024 een concreet volginstrument voor de prestatieafspraken worden voorgelegd.
	Activiteit 2b: Via het Platform Wonen worden activiteiten ontwikkeld om verduurzaming van de bestaand bouw en toekomstbestendige nieuwbouw te stimuleren.
502	**In 2050 is Noardeast-Fryslân een regio die volhoudbaar voorziet in haar behoefte qua energie, voedsel, producten en diensten.**
	SMART-doelstelling 1: Conform de Klimaatwet is Noardeast-Fryslân in 2050 onafhankelijk van fossiele brandstoffen.
	Activiteit 1a: De gemeente Noardeast-Fryslân wekt in 2030 tenminste 70% van de benodigde elektriciteit op een duurzame wijze op. Hiertoe werken we in 2024 o.a. aan de verduurzaming van Hallum en bedrijventerrein Betterwird.
	Activiteit 1b: In 2025 zijn in totaal 244 laadpalen gerealiseerd.
	Activiteit 1c: In 2024 wordt uitvoering gegeven aan de aanpak maatschappelijk vastgoed, conform de startnotitie die in 2023 is vastgesteld.
	Activiteit 1d: In 2024 is een klimaatplan opgesteld.
	SMART-doelstelling 2: In 2050 is de gebouwde omgeving van Noardeast-Fryslân aardgas-loos.
	Activiteit 2a: In 2024 worden tenminste twee nieuwe wijkuitvoeringsplannen gestart.
	Activiteit 2b: Vanuit het Nationaal Isolatieprogramma worden in 2024 343 huishoudens financieel ondersteund bij het treffen van isolatiemaatregelen.
	SMART-doelstelling 3: De organisatie, bestuurlijk en ambtelijk, is zich bewust van de noodzaak om te komen tot een duurzame samenleving.
	Activiteit 3: In 2026 wordt 35% van de inkoop en aanbesteding circulair uitgevraagd, in 2030 75% en in 2035 100%.
503	**Het bereiken en in stand houden van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving van een goede omgevingskwaliteit, waarbij de landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden worden beschermd en de belevingswaarden en de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving worden versterkt.**
	SMART-doelstelling 1: Het beleid voor de fysieke leefomgeving c.a. in de gemeente wordt integraal geactualiseerd.
	Activiteit 1a: Een integrale omgevingsvisie voor de hele gemeente wordt vastgesteld.
	Activiteit 1b: De beleidscyclus conform de Omgevingswet is ingeregeld en het beleidshuis is opgebouwd.
	SMART-doelstelling 2: Het beleid voor Dokkum m.b.t. de fysieke leefomgeving c.a. wordt integraal geactualiseerd.
	Activiteit 2a: Er wordt een Programma Dokkum opgesteld.

Nr	SMART-doelstellingen activiteiten
	Activiteit 2b: Er wordt uitvoering gegeven aan het vastgestelde Programma Dokkum.
	SMART-doelstelling 3: Opgaves in de dorpen worden integraal aangepakt.
	Activiteit 3a: Er wordt een Programma Kollum opgesteld.
	Activiteit 3b: Er wordt uitvoering gegeven aan het vastgestelde Programma Kollum.
	Activiteit 3c: Er wordt een Programma Hallum opgesteld.
	Activiteit 3d: Er wordt uitvoering gegeven aan het vastgestelde Programma Hallum.
	Activiteit 3e: Voor de dorpen zijn een of meerdere omgevingsprogramma's opgezet waarmee uitvoering wordt gegeven aan de doelen voor de dorpen uit de omgevingsvisie en de uitvoeringsprojecten zijn geprioriteerd.
	SMART-doelstelling 4: De ruimtelijke kwaliteit van de fysieke leefomgeving is verbeterd en beschermingswaardige landschappelijke en cultuurhistorische structuren, elementen en gebouwen blijven behouden en zijn waar mogelijk versterkt.
	Activiteit 4a: De maatregelen vanuit het groenstructuur- en biodiversiteitsplan worden uitgevoerd.
	Activiteit 4b: De landschapsbiografie is via de omgevingsvisie en het omgevingsplan verankerd in het beleid.
	Activiteit 4c: De kerkenvisie wordt in het 1e kwartaal 2024 vastgesteld.
	Activiteit 4d: Per kern wordt een dorpsbiografie opgesteld (aansluitend bij de woningbouwopgave en in relatie met dorpenagenda's programma 2) waarmee het ontstaan van het dorp en de bestaande kwaliteiten in beeld zijn gebracht. In 2026 is dit voor alle dorpen gerealiseerd.
	Activiteit 4e: In aanvulling op de technische leidraad inrichting openbare ruimte (het Lior) is in 2024 een Lior voor omgevingskwaliteit vastgesteld waarmee de ruimtelijke kwaliteit en het erfgoed van de openbare ruimte inzichtelijk is en geborgd wordt, en aangegeven is hoe gezondheid en biodiversiteit meegenomen worden in projecten.
	Activiteit 4f: Er wordt uitvoering gegeven aan de vastgestelde Erfgoednota.
504	**Meer toepassen van de uitgangspunten van de circulaire economie.**
	SMART-doelstelling 1: De te verbranden hoeveelheden huishoudelijke afvalstoffen wordt teruggebracht van 136 kg/inwoner/jaar tot 125 kg/inwoner/jaar in 2024. Uiteindelijk willen we geen afval meer hoeven verbranden en/of te storten in 2050.
	Activiteit 1a: Inwoners worden gestimuleerd om zo weinig mogelijk afval te produceren en om hun afval zo goed mogelijk te scheiden. Uitgangspunt hierbij is dat de inzameling, (na)scheiding en verwerking van huishoudelijk afval is gericht op recycling van goederen, materialen en grondstoffen.
	Activiteit 1b: Er wordt een gemeentelijk circulair ambachtscentrum gerealiseerd in samenwerking met andere organisaties, instellingen etc. binnen de gemeente waaronder Dokwurk, kringloopwinkels en milieustraten. Doel is het zo hoogwaardig mogelijk hergebruiken van afgedankte goederen en materialen. Binnen een circulair ambachtscentrum is ook plaats voor educatie, startups en dagbesteding rondom het thema afval. Doel is om in 2024 de samenwerking te verbreden met meer partijen.
505	**De energiearmoede wordt zodanig verminderd dat in 2030 alle inwoners blijvend in hun energiebehoefte kunnen voorzien op basis van een maatschappelijk verantwoord niveau van levensonderhoud.**
	SMART-doelstelling 1: Het percentage huishoudens in energiearmoede is in 2026 zodanig verlaagd, dat we vanuit de top-3 op de lijst van Friese gemeenten met het hoogste percentage zijn gezakt naar een plek buiten de top 10.
	Activiteit 1: Er wordt uitvoering gegeven aan het plan van aanpak energiearmoede.

Onderwerp beleidsdocumenten
Wonen
Beleidsvisie wonen
Prestatieafspraken
Duurzaamheid
Energietransitie ANNO Uitvoeringsprogramma 2017-2020
Ruimtelijke kwaliteit / RO / bouwen
Omgevingsvisie (in concept)

Onderwerp beleidsdocumenten
Concept Omgevingsprogramma's o.a. Dokkum, Klimaat, mobiliteit
Binnenstadsvisie Dokkum
Beeldkwaliteitsplannen
Afval
Grondstoffenplan

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Welstandszorg Hûs en Hiem	Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadvisering als bedoeld in de Woningwet en advisering over de toepassing van de Monumentenwet
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing	De FUMO is de Friese vertaling van de landelijk in te stellen Regionale Uitvoeringsdiensten. Doel is kwaliteitsverbetering en verhoging van de efficiency van de uitvoering van wettelijke milieutaken van gemeenten en provincie
Stichting monumentenbehoud	Het instandhouden en beschermen van de monumenten als bedoeld in de monumentenwet
Omrin	Omrin is de afvalverwerker van de Friese gemeenten. De gemeente is aandeelhouder van Omrin

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2022	166,80	174,10
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2021	210,00	169,00
Hernieuwbare elektriciteit	%	2019	23,70	20,00
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2022	7,30	9,30
Demografische druk	%	2022	81,00	70,30

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Vestigingen (van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-65 jaar.	LISA
Omvang huishoudelijk restafval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.	CBS
Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.	RWS
Nieuw gebouwde woningen	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.	Basisregistratie adressen en gebouwen
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.	CBS

Overzicht baten en lasten 2024 Programma 5: Wenjen en Omjouwing

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
501 Ruimtelijke ontwikkeling / ruimtelijke kwaliteit	623	-2.091	-1.468
502 Wonen	933	-2.884	-1.951
503 Milieu	1.923	-4.752	-2.829
508 Afvalbeleid en afval inzameling	5.034	-3.843	1.191
Totalen voor mutaties reserves	**8.513**	**-13.570**	**-5.057**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	785	0	785
Geraamd resultaat	**9.298**	**-13.570**	**-4.272**

Programma 6: Iepenbiere Romte

Waar gaat programma 6 'Iepenbiere Romte' over?

Portefeuillehouder(s) : P. Braaksma & A. J. Soepboer

Inleiding:
Het beheer van de openbare ruimte is van oudsher een belangrijke kerntaak van de gemeente. Voor het welbevinden van zowel onze inwoners als andere gebruikers, is het van belang dat er wordt gezorgd voor een goed onderhouden, leefbare, duurzaam ingerichte, veilige en gezonde openbare ruimte.

Duurzaamheid is een breed begrip dat ook bij de inrichting en beheer van de openbare ruimte een rol speelt.
Zo willen we inzetten om de biodiversiteit in gemeentelijk groen en bermen vergroten. We doen dit onder andere door de biodiversiteitsagenda uit te voeren.
Verder willen we waardevolle bomen behouden en in stand houden op particuliere terreinen.
We gaan ook kijken naar een duurzamer beheer van verharding in de openbare ruimte. Door omvorming van verharding is een duurzamer beheer mogelijk (bv klinkerpaden omvormen naar betonpaden).
Hiervoor gaan we een plan maken en financiële mogelijkheden in kaart brengen.

In dit programma wordt ook aandacht besteed aan het onderwerp verkeer en mobiliteit. We zetten ons in voor een veilige, aantrekkelijke, gezonde en duurzame bereikbaarheid van alle mogelijke bestemmingen voor bewoners, ondernemers en gasten van onze gemeente. In grote lijn gaan de doelstellingen over de verkeersstructuur en verkeersveiligheid, faciliteren van duurzame mobiliteit en het verbeteren van leefbaarheid door beperken van verkeersoverlast.

In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is verdere informatie over de openbare ruimte opgenomen.

Hoofddoelstelling:
Zorgen voor een goed onderhouden, leefbare, duurzaam ingerichte, veilige en gezonde openbare ruimte voor onze inwoners en andere gebruikers.

	Hoofddoelstelling: **Zorgen voor een goed onderhouden, leefbare, duurzaam ingerichte, veilige en gezonde openbare ruimte** **voor onze inwoners en andere gebruikers.**
Nr	**SMART-doelstellingen** activiteiten
601	**Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte**
	SMART-doelstelling 1: Vergroten van de biodiversiteit in gemeentelijk en particulier groen o.a. door het biodiversiteitsplan uit te voeren.
	Activiteit 1a: Uitvoeren van het biodiversiteitsplan
	Activiteit 1b: Initiatieven vanuit de mienskip actief ondersteunen door middel van deelname aan: Geveltuinactie, Steenbreek en Groenfonds.
	Activiteit 1c: Uitvoeren Businesscase ecologisch bermbeheer.
	Activiteit 1d: Bevorderen van kennis over een biodiverse woon- en leefomgeving door een informatieweek te organiseren. Thema Water.
	Activiteit 1e: Landexoten bestrijding, zoals bestrijding Reuze Berenklauw en Japanse Duizendknoop op een efficiënte manier beheersbaar te houden.
	Activiteit 1f: Waterexoten bestrijding, zoals bestrijding Grote waternavel en Watertheunisbloem op een efficiënte manier beheersbaar te houden.
	Activiteit 1g: Mogelijkheden om vruchtdragende bomen aan te planten mee te nemen in het lopende beleid
	SMART-doelstelling 2: Duurzamer beheer van verharding in de openbare ruimte
	Activiteit 2: In 2024 uitvoering plan van aanpak voor omvorming van verharding waardoor duurzamer beheer mogelijk is.

	Hoofddoelstelling: **Zorgen voor een goed onderhouden, leefbare, duurzaam ingerichte, veilige en gezonde openbare ruimte** **voor onze inwoners en andere gebruikers.**
Nr	**SMART-doelstellingen** activiteiten
602	**Verkeer/mobiliteit**
	SMART-doelstelling 1: Het creëren van veilige bereikbaarheid
	Activiteit 1a: Uitvoering gemeentelijk mobiliteitsplan (GMP).
	Activiteit 1b: Uitwerken mobiliteitsvisie ANNO. Opgave Ee-vallei
	SMART-doelstelling 2: Bevorderen duurzame mobiliteit.
	Activiteit 2: Stimuleren van fietsen door het aanbieden van verbeterde fietsinfrastructuur (incl. fietsparkeren). Op basis van ambitie GMP
	SMART-doelstelling 3: Het verbeteren van de leefbaarheid
	Activiteit 3a: Uitvoeren maatregelen ten behoeve van autoluwere binnenstad Dokkum.
	Activiteit 3b: uitvoeren van verkeersmaatregelen in de dorpen ten behoeven van de leefbaarheid.
	Activiteit 3c: uitvoeren maatregelen uitvoeringsprogramma; verbeteren fietsinfrastructuur en duurzame mobiliteit zoals laadinfrastructuur
	Activiteit 3d: aanleggen van een rondweg om Wânswert
	Activiteit 3e: uitdiepen Ferwerterfeart en opwaarderen naar vaarklasse F (verantwoording in programma 4)

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte
	Biodiversiteitsplan Gemeente Noardeast-Fryslân (2021)
	Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP (2021)
	Nota Kapitaalgoederen (2021)
	Verkeer/mobiliteit
	Mobiliteitsvisie (ANNO)
	Manifest verkeersveiligheid (2015)

Verbonden partij	**Bijdrage aan beleidsdoelstellingen**
GR Dokwurk	Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte.
Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U. A	Het inkopen van energie en het beheer en onderhoud van openbare verlichting en elektrische laadinfrastructuur.

Overzicht baten en lasten 2024 Programma 6: Iepenbiere Romte

Onderwerpen **(Bedragen x € 1.000)**	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
504 Verkeer en vervoer / Mobiliteit	351	-407	-56
601 Beheer openbare ruimte	6.003	-24.119	-18.116
603 Beheer en onderhoud sportvelden en gebouwen	1.081	-5.532	-4.451
604 Beheer en onderhoud begraafplaatsen	614	-708	-94
Totalen voor mutaties reserves	**8.049**	**-30.767**	**-22.718**
Toevoegingen aan reserves	0	-894	-894
Onttrekkingen aan reserves	1.591	0	1.591
Geraamd resultaat	**9.640**	**-31.661**	**-22.021**

Algemiene dekkingsmiddels

Waar gaat 'Algemiene dekkingsmiddels' over?

Algemiene dekkingsmiddels
Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de algemene dekkingsmiddelen in de gemeentelijke begroting apart zichtbaar gemaakt.

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit:

- Lokale heffingen
  Dit zijn opbrengsten uit de gemeentelijke belastingen en heffingen en de daarmee samenhangende uitvoeringskosten voor de WOZ, de heffing en de invordering.

- Algemene uitkeringen
  Dit zijn de van het Rijk ontvangen middelen om gemeentelijke taken uit te voeren. Een deel van dit geld komt uit het Gemeentefonds en wordt uitgekeerd in de vorm van algemene uitkeringen, dit is inclusief de decentralisatie-uitkering "sociaal domein".

- Dividend
  Dit zijn de opbrengsten (dividend) uit de deelnemingen in de BNG.

- Overige algemene dekkingsmiddelen
  Dit zijn de overige algemene dekkingsmiddelen waaronder het taakveld treasury en de overige baten en lasten (stelposten).

Mutaties in de reserves
Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de mutaties in de algemene- en bestemmingsreserves apart zichtbaar gemaakt in de begroting.
De mutaties in de reserves die een relatie hebben met een specifiek programma zijn opgenomen onder het desbetreffende programma, zodat per programma een resultaat voor en na bestemming zichtbaar is.

Onder algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien vinden rentetoevoegingen plaats aan de algemene reserve en de reserve bouwgrondexploitatie.

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
NV Afvalsturing Friesland (Omrin)	De gemeente is op twee manieren betrokken bij Omrin, als aandeelhouder en als klant/leverancier van afval.
NV Bank Nederlandse Gemeenten	De bank behartigt het efficiënte betalingsverkeer van alle gemeenten.
NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland	De aanleg, het beheer, het onderhoud, de instandhouding en de exploitatie van centrale antenne inrichtingen met bijbehorende kabelnetten in de gemeente.
Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV	De regionale economische ontwikkeling en de werkgelegenheid in de haven.
NV Stedin groep	Stedin is een netbeheerder die elektriciteits- en gasnetten aanlegt, beheert en toekomstbestendig maakt. Stedin faciliteert de energiemarkt.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2022	232,00	317,00
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2021	759,00	733,00

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2021	843,00	810,00

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Gemiddelde WOZ waarde	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen. In duizenden euro's	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO

Overzicht baten en lasten 2024 Algemiene dekkingsmiddels

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Lokale heffingen	11.005	-539	10.466
Algemene uitkeringen	115.599	-565	115.034
Dividend	511	-34	477
Overige algemene dekkingsmiddelen	205	-745	-541
Totalen voor mutaties reserves	**127.319**	**-1.882**	**125.437**
Toevoegingen aan reserves	0	-11.850	-11.850
Onttrekkingen aan reserves	12.595	0	12.595
Geraamd resultaat	**139.914**	**-13.732**	**126.181**

Overhead

Waar gaat Overhead over?

Overhead
In het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV wordt onder artikel I, tweede lid onder l de definitie overhead nader geduid. In de toelichting van het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is de definitie voor overhead van “Vensters voor Bedrijfsvoering” gehanteerd als uitgangspunt voor de definitie van overhead binnen het BBV. De Commissie BBV heeft als taak om duidelijkheid te verschaffen wanneer de toepassing van deze definitie in de praktijk tot vragen leidt. Dit heeft geleid tot een notitie overhead waarin beschreven is wat wel en wat niet onder de overhead valt.

Overhead bestaat in elk geval uit:
1. leidinggevenden primair proces (hiërarchisch);
2. financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie;
3. P&O/ HRM;
4. inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement);
5. interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC);
6. juridische zaken;
7. bestuurszaken en bestuursondersteuning;
8. informatievoorziening en automatisering (ICT);
9. facilitaire zaken en Huisvesting;
10. documentaire Informatie Voorziening (DIV);
11. managementondersteuning primair proces.

Samenwerking Dantumadiel
De samenwerking met Dantumadiel wordt verantwoord op het taakveld Overhead. Zowel de lasten als ook de baten worden op dit taakveld verantwoord.

Overzicht baten en lasten 2024 Overhead

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Overhead	2.437	-24.805	-22.368
Geraamd resultaat	**2.437**	**-24.805**	**-22.368**

Uniforme beleidsindicatoren	**Eenheid**	**Periode**	**Gemeente Noardeast-Fryslân**	**Nederland**
Overhead	% van totale lasten	2024	11,50	n.v.t.

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	**Toelichting**	**Bron**
Overhead	Overheadkosten: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen begroting

Heffing VPB

Waar gaat Heffing VPB over?

Heffing VPB
Voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente Noardeast-Fryslân geldt dat niet voldaan wordt aan de ondernemingscriteria en dat deze niet belasting- en aangifteplichtig zijn voor de VPB. Er is ofwel sprake van het aanbieden van een “collectief goed” (geen deelname economische verkeer), “normaal vermogensbeheer” of van “structureel verlieslatende activiteiten”.

De gemeente doet alleen aangifte voor haar belaste activiteiten in het kader van de verkoop afvalstromen en het grondbedrijf.

Op basis van het meerjarenperspectief is het te betalen bedrag aan VPB op het resultaat behaald met de grondexploitaties op korte termijn beperkt. Daarom is ervoor gekozen het te betalen bedrag aan VPB als een PM-post te oormerken en alleen de externe kosten die gemoeid zijn met het verplichte aangifteproces te begroten.

Overzicht baten en lasten 2024 Heffing VPB

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Heffing VPB	0	-11	-11
Geraamd resultaat	**0**	**-11**	**-11**

Onvoorzien

Waar gaat Onvoorzien over?

Onvoorzien
Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de gereserveerde middelen voor structureel onvoorzien apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

Overzicht baten en lasten 2024 Onvoorzien

Onderwerpen (Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Onvoorzien	0	-101	-101
Geraamd resultaat	**0**	**-101**	**-101**

Paragrafen

Paragraaf lokale heffingen

Hieronder treft u een beknopte uiteenzetting aan van de omvang van het huidige pakket aan belastingen en van het beleid met betrekking tot de jaarlijks vast te stellen tarieven en de kwijtschelding van belastingen. Ook zijn de effecten van dat beleid vertaald in de woonlastenontwikkeling voor het jaar 2024 ten opzichte van 2023.

Overzicht belastingen en heffingen

Onroerendezaakbelastingen

De onroerendezaakbelastingen zijn de belangrijkste gemeentelijke belastingen waarvan de opbrengst tot de algemene middelen behoort en dus naar eigen inzicht kan worden besteed. De hoogte van de aanslagen is zowel afhankelijk van de waarde van een object, zoals die elk jaar wordt bepaald op basis van de Wet waardering onroerende zaken (hierna: Wet WOZ), als van de door de raad vastgestelde tarieven.
Er wordt onderscheid gemaakt tussen tarieven voor eigenaren van woningen, eigenaren van niet-woningen en gebruikers van niet-woningen.

Roerende woon- en bedrijfsruimteheffingen

Deze qua omvang bescheiden heffingen, zijn een tegenhanger van de onroerendezaakbelastingen. Het kenmerkende verschil is, zoals de naam van deze belastingen al doet vermoeden, dat zij zich richten op roerende zaken die bestemd zijn om duurzaam ter plaatse te blijven, zoals bedrijfsvaartuigen en woonboten. De hoogte van de heffing is gekoppeld aan de WOZ-waarde van die objecten. Net als de onroerendezaakbelastingen kennen ook deze belastingen drie tarieven.

Forensenbelasting

De forensenbelasting wordt geheven van een natuurlijke persoon die voor hemzelf of zijn gezin (meer dan) negentig dagen een gemeubileerde woning binnen de gemeente beschikbaar houdt (veelal een tweede woning). Bijkomende eis is, dat diegene geen hoofdverblijf houdt binnen de gemeente waar de woning is gelegen. De belasting is gekoppeld aan de hoogte van de WOZ-waarde van de woning. Dat is dezelfde waarde als wordt gebruikt voor de onroerendezaakbelastingen.

Toeristenbelasting

Met ingang van 1 januari 2021 is de toeristenbelasting ingevoerd. De toeristenbelasting is een algemene belasting en daarmee een algemeen dekkingsmiddel.
De belasting is gebaseerd op de gedachte dat door personen die binnen de gemeentegrenzen verblijven en niet zijn ingeschreven in het BRP, maar wel gebruik maken van de (algemene) gemeentelijke voorzieningen, een bijdrage leveren aan deze algemene voorzieningen. De belasting moet dan ook worden gezien als een tegemoetkoming in de kosten van de gemeente voor de instandhouding van die voorzieningen. De belasting wordt verschuldigd voor het houden van verblijf met overnachting tegen vergoeding en wordt geheven van degene die verblijf biedt. Deze is dan op grond van regelgeving bevoegd de belasting te verhalen op de persoon of personen die verblijf houden.

Reclamebelasting

Deze belasting wordt geheven voor het doen van openbare aankondigingen (reclame-uitingen). Het tarief is een vast bedrag per jaar per vestiging. In de praktijk betalen voornamelijk de eigenaar/gebruikers van winkelruimten in het centrum van Dokkum deze belasting.
Vanwege een overeenkomst met Stichting Ondernemersfonds Dokkum, wordt de jaarlijkse opbrengst onder aftrek van perceptiekosten (gemeentelijke kosten om deze belasting te heffen en te innen) uiteindelijk teruggegeven aan de Stichting. De gelden dienen dan te worden aangewend voor diverse promotionele activiteiten gericht op versteviging van de economische positie van de binnenstad van en haar winkelbestand.

Parkeerbelastingen

Deze belastingen worden geheven voor het parkeren van motorvoertuigen waar dat alleen tegen betaling is toegestaan. En voor de afgifte van een vergunning om op een betaalde plaats te mogen staan zonder de meter in werking te stellen. Het zogenoemde belanghebbende parkeren.
De gemeente is vrij om de hoogte van de tarieven te bepalen. Dat geldt niet voor het tarief als niet of niet tijdig voor het parkeren is betaald. In dat geval ontvangt de houder van het kenteken een naheffingsaanslag (“parkeerbon”) waarvan de maximale hoogte wettelijk is vastgesteld. Voor het jaar 2024 is dat maximum € 76,70.

Afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing is een zogenaamde bestemmingsheffing. De opbrengst vloeit niet naar de algemene middelen, maar dient ter dekking van de kosten van afvalinzameling en –verwerking van huishoudelijke afvalstoffen. Het uitgangspunt is dat deze kosten inclusief de kosten van kwijtschelding volledig worden gedekt uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing (100% kostendekking). In de tariefstelling wordt onderscheid gemaakt tussen een- en meerpersoonshuishoudens. Hiermee wordt invulling gegeven aan het principe “de vervuiler betaalt”.

Rioolheffing
De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door middel van de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen die op dat stelsel zijn aangesloten. De gemeente heeft naast de zorgplicht voor gemeentelijk afval- en hemelwater ook de zorgplicht voor grondwater. De opbrengst van de rioolheffing, met als uitgangspunt 100% kostendekking (inclusief kosten van kwijtschelding) wordt gebruikt om de voorzieningen, die dienen voor de uitvoering van genoemde zorgplicht, te bekostigen.

Leges
Vanaf 1 januari 2024 gaat de nieuwe Omgevingswet in. De Omgevingswet regelt alles voor de ruimte waarin we wonen en werken. Deze nieuwe wet bundelt en maakt regels eenvoudiger. Met behulp van 1 digitaal loket wordt het makkelijker om ruimtelijke projecten te starten. Dit heeft impact op de lege plichtige activiteiten. Onzeker is wat het financiële effect van de nieuwe wet is (dat is met name gelegen in de aantallen). Er zijn wel onderzoeken gedaan, maar het blijven ramingen.

Voor elk van de belastingverordeningen waarbij sprake is van kostenverhaal, zoals de hiervoor aangehaalde verordeningen afvalstoffen- en rioolheffing, moet inzichtelijk worden gemaakt, dat de totale geraamde baten van de verordening niet uitgaan boven de totale lasten van de verordening.
Deze opbrengstnorm ziet op de verordening in haar totaliteit, maar anders dan in bijvoorbeeld de Verordening rioolheffing of afvalstoffenheffing worden in de Legesverordening heel veel verschillende diensten van een tarief voorzien. Voorbeelden zijn paspoorten, rijbewijzen, huwelijksvoltrekkingen, omgevingsvergunningen, evenementenvergunningen en drank- en horecavergunningen.

De diensten waarvoor leges worden geheven, zijn in de Legesverordening op samenhang geclusterd.
• Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening;
• Hoofdstuk 2 Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet;
• Hoofdstuk 3 Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2

Onder hoofdstuk 1 vallen met name de legestarieven voor diensten van Burgerzaken (paspoorten, rijbewijzen en huwelijksvoltrekkingen).
Onder hoofdstuk 2 vallen de legestarieven voor diensten die verleend worden in het kader van de Omgevingswet.
Onder hoofdstuk 3 vallen de legestarieven voor diensten die uitsluitend verleend worden aan ondernemers zoals de vergunningen in het kader van de Alcoholwet, de evenementenvergunning en de vergunning voor seksbedrijven.

Kruissubsidiëring
Binnen hoofdstuk 1 is kruissubsidiëring toegestaan. Zo mag bijvoorbeeld het tarief voor huwelijksvoltrekkingen meer dan kostendekkend worden vastgesteld ter compensatie van een niet kostendekkend tarief voor paspoorten. Ook binnen hoofdstuk 2 is kruissubsidiëring toegestaan en ook tussen hoofdstuk 1 en 2. Niet kostendekkende tarieven voor de diensten die vallen onder hoofdstuk 1 mogen dus gecompenseerd worden door meer dan kostendekkende tarieven voor de omgevingsvergunning uit hoofdstuk 2. Op grond van de Europese Dienstenrichtlijn is binnen hoofdstuk 3 kruissubsidiëring niet toegestaan. Voor elk van de tarieven van die Titel geldt de norm van maximaal 100% kostendekking.

Kostendekking (ANG-model)
Met ingang van het jaar 2021 is besloten om voor hoofdstuk 1 tot en met 2 van de legesverordening de tarieven op een zodanig niveau vast te stellen dat (al dan niet met gebruikmaking van kruissubsidiering) ernaar wordt gestreefd dat 100% van de lasten wordt verhaald. Dit wordt niet voor hoofdstuk 3 toegepast omdat de effecten daarvan te veel op maatschappelijke en economische weerstand stuitten.
Uitgangspunt voor de berekening van de lasten is het zogenoemde ANG-model. Ook voor het jaar 2024 is dat model leidend voor de in aanmerking te nemen geraamde lasten per hoofdstuk. Gezien de invoering van

de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging wordt gewerkt met voorlopige aannames. De aanpassing van wet- en regelgeving zorgt ook voor een verschuiving in de te maken kosten ten aanzien van vergunningen, maar ook in de mogelijkheid om leges te innen.

Liggelden woonschepen en bedrijfsvaartuigen

Ofschoon de groep van belastingplichtigen in belangrijke mate dezelfde is als die voor de roerende woon- en bedrijfsruimteheffing, dient deze heffing toch een ander doel. De roerende woon- en bedrijfsruimte is een echte belasting zoals de onroerendezaakbelastingen. Daarmee zijn de middelen van die belasting vrij aanwendbaar.

De heffing liggelden woonschepen en bedrijfsvaartuigen is daarentegen een retributie, die dient tot verhaal van gemeentelijke kosten voor de instandhouding van ligplaatsen. De houder van de ligplaatsvergunning is belastingplichtig en betaalt per jaar een in de belastingverordening opgenomen vast bedrag.

Bruggelden

Onder de naam “bruggelden” wordt een recht geheven voor het door de gemeente openen en geopend houden van een brug voor het doorlaten van een vaartuig. Het gaat daarbij om een drietal in de belastingverordening nader aangeduide bruggen over de Dokkumer Ee. Afhankelijk van welke brug men passeert, variëren de tarieven per passage.

Lig- en staangeld pleziervaartuigen/campers

Op grond van deze belastingverordening worden rechten geheven van houders van pleziervaartuigen en campers die gebruik maken van respectievelijk lig- en standplaatsen die bij de gemeente in beheer en onderhoud zijn. De heffing ziet hoofdzakelijk op passanten. Voor zover zij tevens nachtverblijf houden tegen vergoeding is ook toeristenbelasting verschuldigd.
De hoogte van de heffing voor liggelden is afhankelijk van de lengte van het schip en de duur van het verblijf. Voor Campers wordt steeds een vast bedrag per dag per standplaats in rekening gebracht.

Rioolaansluitrecht

Nog slechts zelden worden op fiscale wijze de kosten verhaald voor het aansluiten van bestaande panden op het gemeentelijke rioolnet. In die sporadische gevallen voorziet de verordening rioolaansluitrecht in een eenmalige heffing. De belasting wordt geheven van de aanvrager van de dienst.

Lijkbezorgingsrechten

Op basis van deze belastingverordening worden rechten geheven voor het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen en de daarmee samenhangende diensten. Zowel het gebruik als de aard van de af te nemen diensten kennen veel verschijningsvormen, die in de bij de verordening behorende tarieventabel met naam en toenaam limitatief zijn genoemd.

Tarieven- en kwijtscheldingsbeleid

Tarievenbeleid

- Voor zover geen ander beleid of andere overwegingen gelden, worden de tarieven van de belastingen, heffingen en rechten verhoogd met de stijging van het consumentenprijsindexcijfer. Voor het jaar 2024 is daarbij uitgegaan van een inflatiepercentage van 3,2 %, gebaseerd op de geharmoniseerde consumentenprijsindex (HICP) van het Centraal Planbureau.
- Voor de afvalstoffen- en rioolheffing wordt een kostendekking aangehouden van 100%. Dit resulteert in een daling van de tarieven voor de afvalstoffenheffing met 7,18%. Het tarief voor de rioolheffing blijft gelijk.
- Voor de toeristen- en parkeerbelastingen geldt, dat zij dienen als instrumentarium en daarmee als onderdeel van een veel meer omvattend beleid over toerisme en de bereikbaarheid van winkelkernen. De tariefontwikkelingen van die belastingen zijn dan ook zelden autonoom, maar vaak gekoppeld aan de gewenste richting op genoemde beleidsterreinen. In onderhavig jaar is er geen tariefstijging aangehouden.
- De inwerkingtreding van de Omgevingswet en de hiermee gepaarde overwegingen en eventuele onzekerheden leiden ertoe dat voor het jaar 2024 geen sprake is van 100% kostendekkendheid (uit voorzichtigheidsprincipe). Voor de leges is aansluiting gezocht bij het ANG-model waarbij vooralsnog een minderopbrengst is ingeschat als gevolg van de invoering van de Omgevingswet. Dit wordt onder andere veroorzaakt doordat activiteiten vervallen waarover nu nog leges geheven worden. Ook zijn er minder vergunningplichten.

- In 2024 is het tarief voor de reclamebelasting in overleg met de Stichting vastgesteld op € 492 (2023: € 478).

Kwijtscheldingsbeleid

Met het hanteren van een kwijtscheldingsregeling geeft de gemeente een deel van zijn burgers de mogelijkheid om voor een lagere belastingaanslag in aanmerking te komen. De ruimte om een eigen gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid te voeren is beperkt. De criteria waaraan kwijtscheldingsverzoeken getoetst worden, zijn op rijksniveau vastgesteld. Wel mogen gemeenten zelf bepalen van welke belastingen zij kwijtschelding verlenen en welk deel van de belastingaanslag wordt kwijtgescholden.

De aanslagen onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing komen in principe voor kwijtschelding in aanmerking. De gemeente Noardeast-Fryslân maakt gebruik van de ruimst mogelijke normen voor kwijtschelding, te weten de 100% bijstandsnorm en 100% AOW-norm.
Dit geldt tevens voor de vermogenstoets, waarbij ook de ruimst mogelijke extra vermogensvrijstelling gehanteerd wordt.
Het totaalbedrag aan te verlenen kwijtscheldingen wordt geraamd op € 500.000. Dit totaalbedrag is nagenoeg gelijk toe te kennen aan de afvalstoffenheffing en ook rioolheffing.

Tarieven 2024

Belasting soort	Tarief 2023	Tarief 2024	%
OZB-eigenaar woningen[1)]	0,1200%	0,1179%	-1,75%
OZB-eigenaar niet-woning	0,2603%	0,2686%	3,2%
OZB-gebruiker niet-woning	0,1989%	0,2048%	3,2%
RWBR-eigenaar woning	0,1806%	0,1179%	-34,72%
RWBR-eigenaar niet-woning	0,2638%	0,2686%	1,82%
RWBR-gebruiker niet woning	0,1991%	0,2048%	2,86%
Forensenbelasting	0,5390%	0,5562%	3,20%
Reclamebelasting	€ 478,00	€ 492,00	2,93%
Precariobelasting kabels en leidingen	€ 0,00	€ 0,00	0,00%
Parkeerbelastingen	div.	div.	
Leges	div.	div.	
Toeristenbelasting	€ 1,50	€ 1,50	0%
Baatbelasting	0	0	0
Rioolheffing			
Woning	€ 240,21	€ 240,21	0%
Niet-woning	€ 240,21	€ 240,21	0%
Grootverbruikers	€ 21,21	€ 21,21	0%
Percelen zonder aansluiting op waterleidingnet	€ 47,59	€ 47,59	0%
Afvalstoffenheffing			
Éénpersoonshuishouden	€ 195,35	€ 181,32	-7,18%
Meerpersoonshuishouden	€ 277,54	€ 257,61	-7,18%
Bruggelden			
Altenabrêge:			
➢ Per vaartuig	€ 5,10	€ 5,25	3,20%
➢ Per abonnement	€ 58,20	€ 60,05	3,20%
Bruggen Dokkumer Ee			
➢ Per vaartuig	1,78	1,85	3,20%
Liggeld woonschepen en bedrijfsvaartuigen	div.	div.	
Lig- en staangeld pleziervaartuigen/campers	div.	div.	
Rioolaansluitrecht	€ 1.073,00	€ 1.107,35	3,20%
Lijkbezorgingsrechten	div.	div.	

Belastingopbrengsten 2024

Opbrengsten belastingen (bedragen x 1.000 euro)

Belasting soort	Verwachte opbrengst 2023	Begroting 2024	Mutatie
OZB-eigenaar woningen	6.441	6.834	393
OZB-eigenaar niet-woning	2.329	2.474	145
OZB-gebruiker	1.426	1.499	73
RWBR	2	2	0
Forensenbelasting	256	223	-33
Toeristenbelasting	560	583	23
Parkeerbelastingen	253	341	88
Baatbelasting	0	0	
Reclamebelasting	89	89	0
Precariobelasting kabels en leidingen	0	0	0
Afvalstoffenheffing	4.929	4.598	-331
Rioolheffing	4.919	5.043	124
Liggeld woonschepen en bedrijfsvaartuigen	4	4	0
Lig- en staangeld pleziervaartuigen/campers	6	6	0
Bruggelden	93	93	0
Leges	1.936	1.693	- 243
Lijkbezorgingsrechten	487	482	- 5
Totaal	**23.730**	**23.964**	**234**

Kostendekking afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges en rechten lijkbezorging

Afvalstoffenheffing (bedragen x 1.000 euro)

Overzicht kostendekking afvalstoffen	Taakveld	Begroting 2024
LASTEN:		
Exploitatielasten afvalstoffen	7.3 Afval	3.582
Straatreiniging	7.3 Afval	89
Heffings en inningskosten	0.64 Belastingen overig	6
Overhead	0.4 Overhead	456
Compensabele BTW	n.v.t.	520
Kwijtscheldingen	6.3 Inkomensregelingen	250
Kapitaallasten	7.3 Afval	160
Totale lasten		5.064
BATEN:		
Afvalstoffenheffing	7.3 Afval	4.954
Dividend	0.5 Treasury	30
Verpakkingen/matrassen/prullenbakken	7.3 Afval	150
Verlaging afvalstoffenheffing	7.3 Afval	-356
Voorgestelde tariefstijging	7.3 Afval	-7,18%
Totale baten		5.064
Dekkingspercentage		100%

Rioolheffing (bedragen x 1.000 euro)

Overzicht kostendekking riolering	Taakveld	Begroting 2024
LASTEN:		
Exploitatielasten riolering	7.2 Riolering	2.221
Straatreiniging	7.2 Riolering	89
Heffings- en inningskosten	7.2 Riolering	6
Overhead	0.4 Overhead	478
Compensabele BTW	n.v.t.	557
Kwijtscheldingen	6.3 Inkomensregelingen	250
Kapitaallasten	7.2 Riolering	1.656
Dotatie aan Voorziening GRP	7.2 Riolering	-
Dotatie aan Voorziening Groot onderhoud Riolering	7.2 Riolering	-
Totale lasten		5.257
BATEN:		
Rioolheffing	7.2 Riolering	5.143
Overige baten	7.2 Riolering	14
Onttrekking aan voorziening	7.2 Riolering	100
Voorgestelde tariefstijging	7.2 Riolering	0%
Totale baten		5.257
Dekkingspercentage		100%

Lijkbezorgingsrechten (bedragen x 1.000 euro)

Overzicht kostendekking lijkbezorgingsrechten	Taakveld	Begroting 2024
LASTEN:		
Exploitatielasten begraafplaatsen	7.5 Begraafplaatsen	718
Overhead	0.4 Overhead	149
Kapitaallasten	7.5 Begraafplaatsen	36
Totale lasten		903
BATEN		
Begraaftarieven	7.5 Begraafplaatsen	482
Overige baten	7.5 Begraafplaatsen	132
Totale baten		614
Dekkingspercentage		68%

Leges (bedragen x 1.000 euro)

	Begrote opbrengsten 2024	Toegerekende kosten	Kostendekking
Titel 1 Algemene Dienstverlening	818	786	104%
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	* 833	* 1.033	81%
Totaal Titel 1 en 2	1.651	1.819	91%
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijnen	42	83	50%
Totaal Legesverordening	1.693	1.902	

*op basis van een eerste kostenraming zijn de kosten en opbrengsten begroot. Bij de voorlopige aanname zijn de uitgangspunten van de opbrengsten van de eerste berekeningen aangehouden. Dat betekent dat ca.

24% minder opbrengsten ten opzichte van de kosten. De leges worden nader gespecificeerd bij het aanbieden van de nieuwe legesverordening aan de raad.

Woonlastenontwikkeling een- en meerpersoonshuishoudens 2023 – 2024

Woonlasten eigenaar-bewoner

Gemiddelde woonlasten eigenaar-bewoner	Eenpersoonshuishouden 2024	Meerpersoons huishouden 2024
Onroerendezaakbelastingen eigenaar[1)]	306,54	306,54
Afvalstoffenheffing	181,32	257,61
Rioolheffing[2)]	240,21	240,21
Totaal	**728,07**	**804,36**
Gemiddelde woonlasten 2023	730,18	814,38
Afname lokale lastendruk	0,27%	1,23%

[1)] Voor het jaar 2024 is voor de berekening van de woonlasten een gemiddelde WOZ-woningwaarde aangehouden van € 260.000
[2)]Rioolheffing voor meerpersoonshuishoudens gebaseerd op een waterverbruik van 135 m3 per jaar en voor éénpersoonshuishoudens op 46 m3 per jaar.

Woonlasten huurder

Gemiddelde woonlasten huurder	Eenpersoonshuishouden 2023	Meerpersoons huishouden 2023
Afvalstoffenheffing	181,32	257,61
Rioolheffing	240,21	240,21
Totaal	**421,53**	**497,82**
Gemiddelde woonlasten 2023	440,36	524,56
Afname lokale lastendruk	4,32%	5,15%

Vergelijking woonlasten op basis van Atlas van de lokale belastingen

Elk jaar publiceert het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) een onafhankelijk onderzoeksinstituut verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, de zogenoemde Atlas van de lokale belastingen. Dat Atlas geeft jaarlijks een overzicht van de heffingen van gemeenten, provincies en waterschappen, waaraan wij voor het jaar 2023 de onderstaande tabellen hebben ontleend.
In die tabellen worden de gemiddelde woonlasten voor de eigenaar-bewoner en de huurder weergegeven, en ook de provinciale en landelijke rangorde voor wat betreft de meerpersoonshuishoudens. In het verlengde daarvan hebben wij, zowel in relatieve als absolute zin, de afwijkingen ten opzichte van het Friese gemiddelde weergegeven. Let wel: het gaat hierbij om de cijfers 2023. De cijfers 2024 zijn uiteraard pas in de loop van volgend jaar beschikbaar.

Woonlasten 2023 eigenaar – bewoner

Gemeente	Eenpersoons	Meerpersoons	Rangorde Provinciaal meer-persoons	Rangorde Landelijk meer-persoons
Noardeast-Fryslân	813	895	11	125
Gemiddelde in Friesland	760	868		

Verhouding t.o.v. Fries gemiddelde	Eenpersoons	Meerpersoons
In procenten	7%	3%
In euro’s	53	27

De provinciale rangorde is in 2023 in vergelijk met 2022 iets gewijzigd. Van de 18 gemeenten binnen de provincie staat Noardeast-Frylân op plek 11 (was 10). Nummer 1 heeft de laagste woonlasten (Ameland) en nummer 18 de hoogste (Achtkarspelen).

Woonlasten 2022 huurder

Gemeente	Eenpersoons	Meerpersoons	Rangorde Provinciaal meer-persoons	Rangorde Landelijk meer-persoons
Noardeast-Fryslân	436	518	16	289
Gemiddelde in Friesland	330	443		

Verhouding t.o.v. Fries gemiddelde	Eenpersoons	Meerpersoons
In procenten	32%	17%
In euro's	106	75

Ook voor de huurder met een meerpersoonshuishouden geldt, dat de provinciale positie in 2023 ten opzichte van 2022 iets is gewijzigd. Van plek 16 naar 15. Nummer 1 heeft de laagste woonlasten (Weststellingwerf) en nummer 18 de hoogste (Waadhoeke).
De landelijk positie is wel verbeterd. Daar is de gemeente in de rangorde van "goedkoopste" gemeenten gestegen van plek 289 naar plek 252.
De relatieve verschillen ten opzichte van het Friese gemiddelde worden steeds kleiner. De gemeente groeit langzaam naar het Friese gemiddelde toe.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

De Gemeente Noardeast-Fryslan acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in de risico's van de gemeente te kunnen verkrijgen is er een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van de risico-inventarisatie. Op basis van de geïnventariseerde risico's is het weerstandsvermogen berekend.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente in kaart te brengen is een risico-inventarisatie uitgevoerd in samenwerking met de betrokken medewerkers uit de organisatie. Hierbij is gebruik gemaakt van het softwareprogramma NARIS waarmee risico's systematisch in kaart kunnen worden gebracht en beoordeeld. Uit de inventarisatie zijn 49 risico's in beeld gebracht. In het onderstaande overzicht wordt de top 10 van deze risico's gepresenteerd die de hoogste bijdrage leveren aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Deze top 10 risico's bepalen gezamenlijk voor 80% het noodzakelijke weerstandsvermogen.

Met deze risico-inventarisatie hebben wij een eerste stap gezet in het beschrijven van risico's. Het geeft meer inzicht in de aanwezige risico's en stelt organisatie en bestuur in staat beter te sturen op de beheersing van risico's en te bepalen welk weerstandsvermogen nodig is om financiële schade voortkomend uit risico's te ondervangen. Wij zijn van plan de komende jaren het inzicht in risico's en de sturing en beheersing van de risico's verder te ontwikkelen. In tabel 1 treft u een overzicht aan van de top-10 risico's van de gemeente Noardeast-Fryslân.

Tabel 1: belangrijkste financiële risico's

Risico-nummer	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R300	Juridische procedures precariobelasting.	Financieel -	30%	max.€ 3.891.134	27.22%
R173	Toename van het aantal jeugdvoorzieningen door meer aanvragen dan verwacht.	Financieel - Er komt een overschrijding op de begrote budgetten. Deze overschrijding is afhankelijk van de zorgvraag en varieert per zwaarte van de zorgindicatie.	35%	max.€ 1.750.000	14.23%
R32	Faillissement van MFC Burdaard - Het Spectrum.	Financieel - Garantstelling van €1,2 miljoen. Afboeken boekwaarde op maatschappelijk vastgoed en treffen alternatieve voorzieningen. De getaxeerde verkoopwaarde is 500.000 euro (eind 2021).	70%	max.€ 1.000.000	10.85%
R301	Energietoeslag gebruik regeling ligt hoger dan vergoeding Rijk. O.b.v. toelichting minister aan TK onduidelijk en onzeker of en in hoeverre volledige compensatie.	Financieel -	50%	max.€ 1.500.000	9.31%
R62	Sud Ie: overschrijding budget programma.	Financieel -	30%	max.€ 2.040.000	7.09%

Risico-nummer	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R162	Prijsstijging van uit te besteden werk. Vertraging in leveringen. Prijsstijging inkoop bouwmateriaal.	Financieel - Toenemende kosten bij onderhoud, vervanging en nieuwe projecten.	70%	max.€ 500.000	4.08%
R155	De munitiestortplaats op de Engelsmanplaat moet worden gesaneerd en het Rijk houdt de gemeente daarvoor verantwoordelijk.	Financieel - In de begroting is geen rekening gehouden met mogelijke saneringskosten van munitiestortplaats Engelsmanplaat.	3%	max.€ 5.000.000	2.10%
R107	Extreem hoog ziekteverzuim van het gemeentelijke personeel.	Financieel - Er moet meer personeel van derden worden ingehuurd.	50%	max.€ 251.600	1.90%
R229	Het Subsidiebureau voor de versnellingsagenda maakt een (procedurele) inschattingsfout bij de beoordeling van een ingediende subsidieaanvraag, waardoor door de Regioboard en het college van Noardeast-Fryslan een foutieve subsidietoekenning plaatsvindt.	Financieel - Een bezwaarschift kan ertoe leiden dat de aangevraagde middelen toch moeten worden toegekend. Het niet goed hanteren van de regels (bijv. voor steunverlening) kunnen ertoe leiden dat subsidie moet worden teruggevorderd.	30%	max.€ 500.000	1.74%
R214	Het budgethouderschap en de sturing & control op de bewaking van budgetten is niet optimaal.	Financieel - Overschrijding van budgetten.	30%	max.€ 500.000	1.72%

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie in NARIS uitgevoerd. De risicosimulatie is toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag niet nodig is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Figuur 1 en Tabel 2 tonen de resultaten van de risicosimulatie.

Figuur 1: Uitkomsten kansverdeling

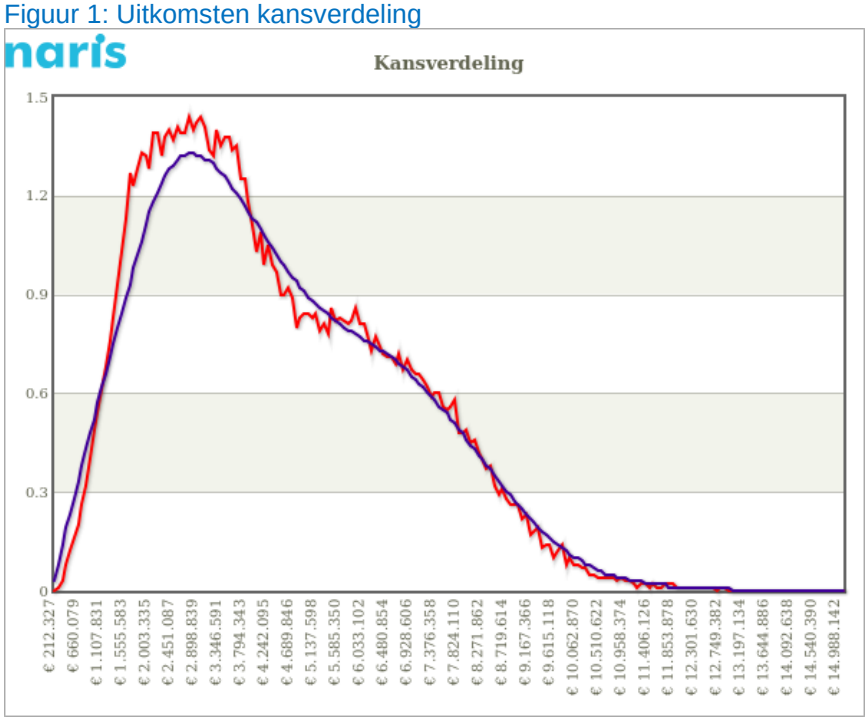

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
5%	€ 1.265.787
10%	€ 1.632.152
15%	€ 1.923.045
20%	€ 2.202.192
25%	€ 2.470.449
30%	€ 2.734.672
35%	€ 3.000.787
40%	€ 3.261.464
45%	€ 3.537.242
50%	€ 3.835.472
55%	€ 4.189.153
60%	€ 4.599.381
65%	€ 5.049.754
70%	€ 5.501.612
75%	€ 5.964.318
80%	€ 6.465.578
85%	€ 7.003.017
90%	**€ 7.591.208**
95%	€ 8.380.309

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van afgerond € 7.600.000 (benodigde weerstandscapaciteit).

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Noardeast-Fryslan bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. In het geval van de gemeente Noardeast-Fryslân is dat de Algemene reserve en de post onvoorzien.

Weerstand	Bedrag
Algemene reserve	€ 12.312.000
Algemene reserve ter dekking van risico’s	€ 7.600.000
Post onvoorzien	€ 101.000
Totale weerstandscapaciteit	**€ 20.013.000**

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

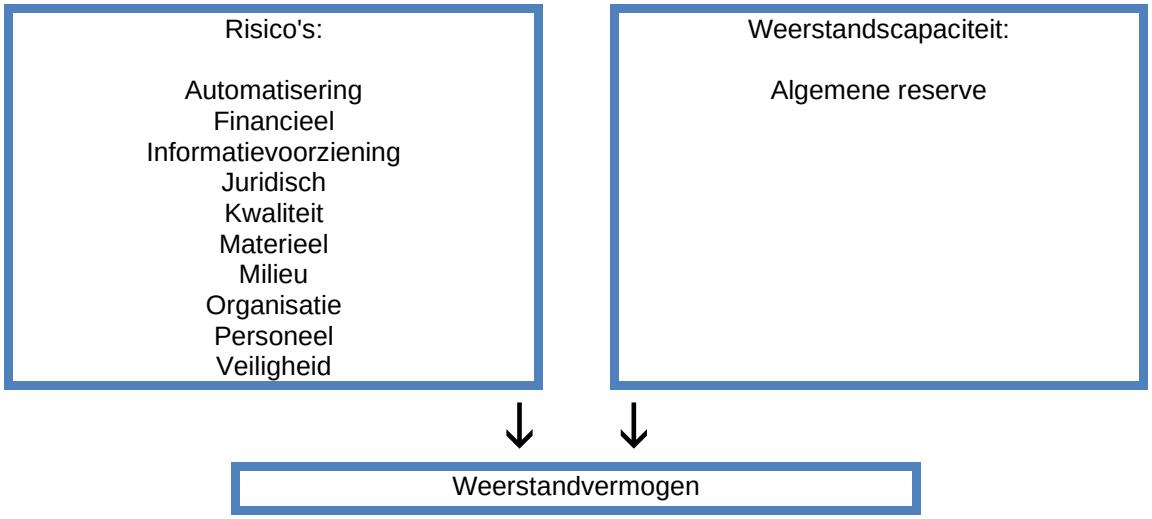

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandcapaciteit}} = \frac{€\ 20.013.000}{€\ 7.600.000} = 2{,}63$$

De normtabel hieronder is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het weerstandsvermogen valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen. Echter, het weerstandsvermogen alleen zegt niet zoveel over de financiële positie van de gemeente. Om een beter beeld te krijgen van de financiële positie moeten verschillende kengetallen, opgenomen onder het kopje 'Kengetallen' in samenhang beoordeeld worden. Alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding geeft dit een goed beeld van de actuele financiële positie.

Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van gemeenten. Om dit te bereiken is de BBV op dit onderdeel aangepast en wordt deze paragraaf uitgebreid met de volgende kengetallen voor:

- Netto schuldquote;
- Solvabiliteitsratio;
- Grondexploitatie;
- Structurele exploitatieruimte;
- Belastingcapaciteit.

Deze kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeente.

Netto schuldquote/ Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote laat de verhouding zien tussen de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen van de gemeente en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- en exclusief doorgeleende gelden weergegeven.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Netto schuldquote (excl. doorgeleende gelden)	26%	49%	68%	107%	112%	103%
Netto schuldquote	22%	46%	65%	104%	109%	100%

De signaalwaarde voor de netto schuldquote bedraagt 130%. Bij deze signaalwaarde is sprake van een relatief hoge schuldendruk. Voor Noardeast-Fryslân kan dus vastgesteld worden dat er geen sprake is van een hoge schuldendruk.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio (= Eigen Vermogen/ Totaal Vermogen) geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe weerbaarder de gemeente is.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Solvabiliteit	30%	23%	24%	20%	19%	19%

Harde normen voor de waarde die de solvabiliteit zou moeten hebben, zijn er niet. De signaalwaarde voor de solvabiliteit bedraagt 5%, bij een lagere uitkomst heeft de gemeente een hoge schuldbelasting van het bezit. De Solvabiliteit van een gemeente is relatief laag doordat veel van de activa van de gemeente niet verhandelbaar is. Een solvabiliteit van rond de 20% is voor een gemeente goed te noemen. Om dit niveau vast te houden kan de Algemene reserve slechts beperkt aangewend worden, de raad heeft geen minimumniveau voor wat betreft de Solvabiliteit vastgesteld.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten uit de exploitatie. Omwille van de vergelijkbaarheid van jaar op jaar is voor alle jaren uitgegaan van grondwaarden exclusief niet in exploitatie genomen gronden (zoals vanaf de jaarrekening 2016 voorgeschreven door het BBV).

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Grondexploitatie	0%	-3%	0%	0%	0%	0%

Het lage percentage (meerjarig 0%) geeft aan dat de grondposities van de gemeente zeer beperkt zijn.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar het saldo van de structurele baten en structurele lasten en dit saldo wordt afgezet tegen de totale baten.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Structurele exploitatieruimte	-1%	6%	-1%	3%	-2%	-3%

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om haar belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale lasten woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar “t” te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar “t-1” in en uit te drukken in een percentage.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Belastingcapaciteit	104%	90%	85%	85%	85%	85%

Het betekent dat de gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in Noardeast-Fryslân onder het landelijk gemiddelde ligt.

Paragraaf financiering

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) worden in de begroting in afzonderlijke paragrafen beleidsrichtlijnen vastgelegd over relevante beheersmatige aspecten. In de beheers verordening naar artikel 212 van de Gemeentewet geeft de raad het kader aan.

In het Treasurystatuut gemeente Noardeast-Fryslân, staan de uitgangspunten en doelstellingen voor het treasurybeleid vermeld. De geplande uitvoering van het treasurybeleid is weergegeven in de paragraaf financiering.

Renteontwikkeling

Een belangrijke factor bij het uitvoeren van het treasurybeleid is het verwachte verloop van de rente. Onze rentevisie wordt aan de hand van een aantal financiële instellingen opgesteld. De rentes lagen een lange tijd op historisch lage waarden, de afgelopen periode is daar duidelijk verandering in gekomen en zijn de rentes gaan stijgen.

Kasbeheer

Het betalingsverkeer doet de gemeente Noardeast-Fryslân hoofdzakelijk doen via de BNG Bank, daarnaast wordt de Rabobank gebruikt voor het afstorten van contante gelden en als service naar de klanten. Het saldo op deze rekening wordt periodiek afgeroomd ten gunste van de BNG-rekening.

Met de BNG Bank is een financieringsovereenkomst afgesloten voor één jaar, welke telkens per 1 januari stilzwijgend met één jaar wordt verlengd.

Bij de Rabobank is geen kredietfaciliteit aanwezig. Uiteraard staat het de gemeente Noardeast-Fryslân vrij om tot de kasgeldlimiet (8,5% van het begrotingstotaal) voor een bepaalde periode kort geld aan te trekken.

Schatkistbankieren

Het schatkistbankieren voor decentrale overheden heeft een wettelijke basis in de wet FIDO en moet ervoor zorgen dat er een lagere EMU-schuld van de collectieve sector ontstaat.

Omdat het Schatkistbankieren verplicht is gesteld, moeten decentrale overheden alle middelen die ze niet direct nodig hebben voor hun publieke taak in de schatkist onderbrengen.
Wel is er sprake van een bepaalde drempel. De hoogte van deze drempel is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid. De drempel is per 1 juli 2021 verhoogd van 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal, naar 2% met een minimum van € 1.000.000.

Renterisicobeheer

De gemeente loopt renterisico op het moment dat nieuwe leningen moeten worden aangetrokken (herfinanciering) of als een renteherziening van toepassing is. Om dit renterisico te beheersen wordt er in de wet FIDO een renterisiconorm bepaald. Voor gemeenten bedraagt de renterisiconorm maximaal 20% van het begrotingsbedrag bij aanvang van het begrotingsjaar.

Berekening renterisiconorm 2024

	Bedragen x € 1.000
Begrotingstotaal	184.056
Renterisico percentage	20%
Renterisiconorm	36.811

Toetsing renterisico aan

	Bedragen x € 1.000
Renterisico (renteherziening en aflossing)	5.414
Renterisiconorm	36.811
Ruimte onder renterisiconorm	**31.397**

Uit bovenstaande berekening blijkt dat de gemeente Noardeast-Fryslân binnen de grenzen van de renterisiconorm blijft.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet (het bedrag waarvoor op basis van kortgeld financiering mag worden aangetrokken) bedraagt 8,5% van het gemeentelijke budget bij aanvang van het begrotingsjaar 2024. De kasgeldlimiet voor het jaar 2024 is € 13.568.000 (8,5% van € 184.056.000).

Het is toegestaan om tijdelijk, gedurende drie opeenvolgende kwartalen, de kasgeldlimiet te overschrijden. In 2024 wordt de kasgeldlimiet naar verwachting niet overschreden.

Lening positie
De totale schuld van de gemeente per 31 december 2024 bedraagt € 63.697.000, waarvan aan derden is doorgeleend een bedrag van bijna € 3.188.000.

Het verloop van de leningen

	Bedragen x € 1.000
Schuld per 01-01	69.000
Aflossingen	-5.414
Nieuwe leningen	-
Schuld per 31-12	**63.697**

Kredietrisico op verstrekte geldleningen
De gemeente staat borg voor een aantal geldleningen. Gezien het feit dat voor de meeste van deze leningen het Waarborgfonds Sociale Woningbouw garant staat, kan het directe risico als minimaal worden beschouwd. Het indirecte risico is wel aanwezig. Dit risico ontstaat wanneer een willekeurige landelijke woningcorporatie niet meer aan haar betalingsverplichting kan voldoen (denk hierbij aan Woningcorporatie Vestia) en het WSW-garantievermogen daalt tot beneden 0,25%, van het totale geborgde vermogen. Mocht dit voorkomen dan zullen de gezamenlijke gemeenten voor 50% van deze schuld (na uitputting van het garantievermogen en betaling van de directe schadegemeentes) verplicht zijn deze overblijvende schuld, via een renteloze lening te verstrekken. Het risico is dan in beginsel de rentederving op deze verstrekte lening.

Wet HOF
In de wet Houdbare Overheids Financiën (wet HOF) worden de Europese normen verankerd voor de hoogte van de overheidsschuld en de jaarlijkse groei van de overheidsschuld. Die normen raken ook gemeenten, omdat de gemeenteschulden en financieringstekorten van gemeenten meetellen in de overheidsschuld van Nederland. Elke gemeente heeft een individuele EMU-referentiewaarde. Deze is afgeleid van het plafond voor het EMU-saldo van de gezamenlijke gemeenten. De VNG adviseert gemeenten om niet te sturen op deze EMU-referentiewaarde. Dat verhindert een uitruil van plussen en minnen tussen gemeenten ten opzichte van de individuele EMU-referentiewaarde en leidt mogelijk tot een onnodig uitstel van investeringen door gemeenten. In plaats daarvan kunnen gemeenten beter sturen op de ontwikkeling van de hoogte van de schuld. Als gemeente Noardeast-Fryslân hebben wij aandacht voor de schuldpositie van onze gemeente via de jaarstukken en begroting en de daarin verplicht opgenomen paragraaf Financiering. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de gemeente Noardeast-Fryslân geen specifiek schuldenbeleid heeft.

Renteverdeling
De rentekosten worden verdeeld aan de taakvelden op basis van een omslagrente. Hierbij worden de totale rentekosten eerst gecorrigeerd met de doorgeleende geldleningen en de toerekening aan de grondexploitaties. Het totaal toe te rekenen rente aan de taakvelden bedraagt € 1.842.265. Aan de taakvelden wordt doorberekend een bedrag van € 1.829.808, waardoor op de treasury door afrondingen een nadelig renteresultaat van € 12.457 ontstaat.

Renteschema

	Bedragen x € 1.000
Rentelasten	2.136
Rentebaten	-194
Correctie voor doorgeleende gelden en grondexploitaties	-1
Aan taakvelden toe te rekenen rente	**1.842**
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (=rente-omslag)	-1.830
Renteresultaat op treasury	**-12**

EMU-saldo

In 2004 hebben Rijk en medeoverheden afgesproken dat het EMU-tekort van medeoverheden maximaal -0,5% BBP mag bedragen. Deze beperking vloeit voort uit de Europese saldogrens van 0,3% BBP die geldt voor de volledige Nederlandse collectieve sector. Wanneer het saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, als het saldo negatief is, spreekt men over een vorderingentekort. Er is voor 2024 sprake van een EMU-tekort.

	Bedragen x € 1.000
Exploitatiesaldo vóór mutaties reserves	-1.240
Mutaties (im)materiële vaste activa	-27.481
Mutaties voorzieningen	1.789
Mutaties voorraden (inclusief bouwgrondexploitatie)	0
Berekend EMU-saldo	**-27.189**

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft 12.358.360 m2 openbare ruimte in beheer. Er vinden veel activiteiten plaats, zoals wonen, werken en recreëren. Voor deze activiteiten zijn veel gemeentelijke kapitaalgoederen nodig, zoals wegen, riolering, kunstwerken, (zoals bruggen, tunnels en kademuren) groen, verlichting en gebouwen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de manier waarop Noardeast-Fryslân omgaat met het onderhoud van deze kapitaalgoederen. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting en een integraal overzicht is belangrijk voor een goed inzicht in de financiële positie van de gemeente.

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft ruwweg de volgende arealen in onderhoud:

Areaal	Onderverdeeld	Aantal	In
Gebouwen		65	stuks
Groen	Bomen	33.000	stuks
	Natuurlijke beplanting	915.497	m2
	Hagen	20.709	m2
	Gras	5.905.878	m2
	Cultuurbeplanting	135.617	m2
	Speeltoestellen	592	stuks
Verhardingen	Verhardingen	4.894.081	m2
	Lichtmasten	8.173	stuks
Kunstwerken		750	stuks

Stand van zaken onderhoudsplannen kapitaalgoederen

In juni 2021 heeft de raad de nota kapitaalgoederen vastgesteld. In de nota kapitaalgoederen staat het beleidskader beschreven voor het onderhouden van de kapitaalgoederen inclusief de financiële consequenties. Ook zijn de vervangingsinvesteringen in beeld gebracht en zijn er voorzieningen ingesteld voor het groot onderhoud. De financiële consequenties zijn verwerkt in de begroting van 2022 en verder.

In de tabel hieronder een weergave van de stand van zaken over de beleid/ beheerplannen.

Onderdeel	Beheers en onderhoudsplan aanwezig	Datum vaststelling beheerplan gemeenteraad	Beheersplan actueel?	Toelichting
Wegen	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Onkruidbestrijding	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Openbare verlichting	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Kunstwerken	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Gebouwen	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Waterwegen	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen

De raad heeft bij het vaststellen van de Nota kapitaalgoederen, middels een amendement, besloten het onderhoudsniveau voor de wegen en voor het groen vast te stellen op het niveau Basis, voor de gebouwen conditiescore 4, voor de kunstwerken, straatverlichting en baggeren een instandhoudingsniveau te hanteren met als toelichting;

Het voorgestelde onderhoudsniveau van bovengenoemde onderdelen minimaal op het huidige niveau instant te houden. Dit om kapitaalvernietiging tegen te gaan. Gedurende de volgende 4-5 jaar toewerken naar een basis-onderhoudsniveau om stapsgewijs het onderhoudsniveau laag te vervangen. Hiervoor middelen te reserveren die elders binnen de gemeentelijke financiën vrijkomen.

In de begroting 2022 en verder, zijn de financiële consequenties opgenomen voor onderhoudsniveau Basis voor wegen en voor onderhoudsniveau Laag voor Groen, voor de gebouwen het onderhoudsniveau conditiescore 4 en voor de kunstwerken en waterwegen een instandhoudingsniveau.

Om binnen 4 jaar voor groen het kwaliteitsniveau van Laag naar Basis te brengen, zal onderzocht worden waar nog bezuinigd kan worden door bijvoorbeeld (groen)areaal om te vormen of af te stoten. Deze bezuiniging kan op andere plaatsen gebruikt worden om een hoger onderhoudsniveau te realiseren zodat bij het groen toegewerkt kan worden naar onderhoudsniveau Basis.

Dit wordt op de volgende wijze aangepakt: per dorp/ wijk de mogelijkheden in beeld te brengen waar bezuinigd kan worden door bijvoorbeeld omvorming. Bij het in beeld brengen van de mogelijkheden zal er ook gekeken worden naar mogelijkheden om de biodiversiteit te vergroten. De besparing die ontstaat te gebruiken om op andere plaatsen de onderhoudskwaliteit te verhogen. De voorstellen zullen besproken worden met de dorpen/ wijken. Met de periodieke beeldkwaliteit schouw zullen de effecten hiervan in beeld worden gebracht.

Verhardingen

Beleidskader verhardingen

De wegen worden op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is het onderhoudsniveau Basis. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn met het kapitaalgoed. Vanaf 2022 is er extra budget voor onkruidbestrijding meegenomen in de begroting zodat de onkruidbestrijding op het niveau Basis is te onderhouden. Ook zijn de volgende kosten meegenomen in het plan:

- “opfrissen” van wegmarkering
- onderhoud en vervanging van ANWB-bewegwijzering
- de kosten voor de wegeninspecties

Onderhoud verhardingen

Een maal per 2 jaar wordt er een visuele weginspectie uitgevoerd ten behoeve van het vaststellen van het groot onderhoud. De inspectiegegevens worden ingebracht in een geautomatiseerd wegbeheersysteem. De onderhoudsstrategieën voor de wegverhardingen zijn gestoeld op de landelijk toegepaste methodiek (gedragsmodellen) van het CROW (kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur).

Binnen de uitvoering van het onderhoud is een tweedeling aangebracht tussen groot en klein onderhoud. Het klein onderhoud wordt uitgevoerd door het cluster Gemeentewurk en het groot onderhoud wordt uitbesteed aan aannemers. Het klein onderhoud aan verharding betreft het herstel van elementenverhardingen. Dit klein onderhoud wordt uitgevoerd naar aanleiding van eigen constatering, na meldingen van burgers/ bedrijven of na opmerkingen die worden gemaakt tijdens het schouwen van de openbare ruimten.
Het groot onderhoud is via onderhoudsbestekken door aannemers uitgevoerd onder regie van Cluster Iepenbiere Romte.

Onkruidbestrijding op verhardingen

De onkruidbestrijding op verharding binnen de bebouwde kom is uitbesteed aan een aannemer. Cluster Gemeentewurk geeft uitvoering aan de onkruidbestrijding op verhardingen buiten de bebouwde kom, rondom gemeentehuizen en gemeentewerven en op begraafplaatsen.

Openbare verlichting

Beleidskader openbare verlichting

De Openbare verlichting wordt op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is een instandhoudingsniveau waarbij geen kapitaalvernietiging plaats vindt. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn met het in de stand van het kapitaalgoed. De besparing op energie en onderhoud door “verledden” is meegenomen. De kosten voor periodieke reiniging van armatuur is meegenomen. Kosten voor het reinigen van masten is niet meegenomen.

Het planmatig vervangen van armaturen door LED-armaturen leidt tot een besparing op onderhoud en energie. Bij LED-armaturen hoeven periodiek geen lampen vervangen te worden en is er ook geen uitval van lampen meer. LED-armaturen hebben een lager vermogen dan conventionele armaturen, waardoor er

minder energie verbruikt wordt. Dit sluit ook aan op duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente, zonder dat dit een extra investering vraagt.

Onderhoud Openbare verlichting

Inspectie of schouw van de openbare verlichting vindt niet (meer) plaats. Storingen worden opgelost op basis van meldingen (piepsysteem). De vervangingen van masten en armaturen geschiedt op basis van leeftijd. Met de nota kapitaalgoederen is de vervangingsbehoefte in beeld gebracht.

Openbaar groen

Beleidskader openbaar groen

Het Openbaar groen wordt onderhouden op het onderhoudsniveau zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is het onderhoudsniveau Basis. Het oude onderhoudsniveau was Laag. De raad wil gedurende de volgende 4-5 jaar toewerken naar een basis-onderhoudsniveau om stapsgewijs het onderhoudsniveau laag te vervangen. Dit wordt gedaan door in beeld te brengen waar er met afstoten en/ of omvormen bezuinigd kan worden. Deze besparing zal ingezet worden om op andere plaatsen een hoger niveau te realiseren. Met de periodieke beeldkwaliteit schouw zullen de effecten op het onderhoudsniveau in beeld worden gebracht. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn met het kapitaalgoed.

Onderhoud openbaar groen

Het onderhoud van openbaar groen wordt voor het grootste deel uitgevoerd door het Cluster Gemeentewurk. Deze taken worden beleidsmatig ondersteund door Cluster Iepenbiere Romte. Ook verzorgt dit Cluster het maaien en hekkelen buiten de bebouwde kom en grootschalige groen vervangingen/investeringen. De onderhoudswerkzaamheden in plantsoenen bestaan in hoofdzaak uit schoffelen, spitten, snoeien, maaien, bemesten, inboet, onkruidbestrijding, mollenbestrijding, doorspuiten drains, onderhoud bestrating, onderhoud hekwerken/rasters, reconstructie en onderhoud (bos)plantsoen. Een groot deel van de eenvoudige repeterende groenonderhoudswerkzaamheden wordt verricht door de bij het Cluster Gemeentewurk gedetacheerde medewerkers van Dokwurk.

Groen en speelvoorzieningen

Het dagelijks onderhoud van het openbaar groen wordt volgens onderhoudsschema’s op het vastgestelde onderhoudsniveau onderhouden. Het onderhoudsniveau wordt geborgd via een doorlopende kwaliteitsschouw van de openbare ruimte waardoor, waar nodig, tijdig kan worden bijgestuurd. Het groot onderhoud en de vervangingen worden uitgevoerd naar aanleiding van jaarlijkse inspecties. De speeltoestellen worden viermaal per jaar geïnspecteerd. Aan de hand van deze inspecties wordt onderhoud uitgevoerd en worden speeltoestellen en veiligheidsondergronden vervangen. De financiering van het plaatsen van nieuwe toestellen (vervanging) wordt verzorgd door de speeltuincommissie, dorpsbelang of door de wijkraad. Dit in verband met het verkrijgen van subsidie.

Kunstwerken (bruggen, tunnels en grondkeringen)

Beleidskader kunstwerken

De kunstwerken worden op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is een instandhoudingsniveau waarbij geen kapitaalvernietiging plaats vindt. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn het kapitaalgoed.

Onderhoud kunstwerken

Voor de beweegbare bruggen, grote vaste bruggen en de kademuren is er een vast onderhoudsschema voor schilderwerk en kleine reparaties. Jaarlijks worden alle beweegbare bruggen geïnspecteerd. Uit deze inspectie wordt een planning opgesteld voor het groot onderhoud en de vervanging.

Het Cluster Iepenbiere Romte verzorgt de beleidsmatige ondersteuning van het onderhoud van kunstwerken. Daarnaast verzorgt zij het groot onderhoud. Dagelijks onderhoud en kleine reparaties worden verzorgd door het Cluster Gemeentewurk.

Riolering

Het beleid en de ontwikkelingen op het gebied van riolering ligt vast in Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In december 2021 is er een nieuw vGRP vastgesteld. Wettelijke kaders voor het GRP worden gevormd door de Wet Milieubeheer en de Waterwet. De Gemeentewet doet (o.a.) uitspraken over de rioolheffing. In de Wet Milieubeheer is geregeld dat de gemeenteraad een GRP telkens voor een daarbij vast te stellen periode vaststelt. Het is een beleidsmatig en financieel document over de gemeentelijke watertaken en een hulpmiddel om goede beleidsafwegingen te maken op het terrein van de zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater in relatie tot de bescherming van de bodem- en waterkwaliteit. De zorg voor water en riolering is een voortdurend proces dat door ontwikkelingen in de tijd moet worden aangepast. Volgens de huidige wetgeving, vastgelegd in de Waterwet en de wet Milieubeheer, is ervoor de gemeente sprake van drie zorgplichten:

• de zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater;
• de zorgplicht voor het afvloeiende hemelwater;
• de zorgplicht ter voorkoming van structureel nadelige gevolgen van het grondwater.

Uitvoering van de maatregelen uit het vGRP zorgt ervoor dat de inzameling en het transport van afvalwater effectief blijft verlopen. Hiermee wordt voorkomen dat er schade aan het milieu ontstaat, er overlast voor de bewoners is en dat de volksgezondheid wordt gewaarborgd. Verder wordt ervoor gezorgd dat hemelwater, voor zover particulieren dat niet zelf kunnen, goed wordt ingezameld en verwerkt en dat inwoners weten waar ze met grondwatervragen terecht kunnen.

Onderhoud rioleringen

Het dagelijks beheer en onderhoud aan de riolering wordt uitgevoerd door het Cluster Gemeentewurk. Grootschalig onderhoud, inspectie en vervangingen worden gerealiseerd door het Cluster Iepenbiere Romte. Ook verzorgt het Cluster Iepenbiere Romte de beleidsmatige aspecten en bewaakt het hydraulisch en hygiënisch functioneren van de riolering. Het dagelijks onderhoud bestaat uit een groot aantal werkzaamheden waaronder; legen van straat en trottoirkolken, reinigen van leidingen, vegen van goten, inspectie en onderhoud van pompen en gemalen, reparatie van kleinere lekkages, etc. Vrijkomend slib uit onderhoud werkzaamheden wordt afgevoerd naar Omrin. Groot onderhoud aan en vervangingen van de riolering wordt uitgevoerd op basis van inspecties van het riool. Inspectie gegevens worden bijgehouden in een beheersysteem op basis waarvan jaarlijks het vervangingsprogramma wordt opgesteld. Naast vervangingen worden ook optimalisaties doorgevoerd. Hierbij valt te denken aan het ombouwen van verbeterd gescheiden stelsels en hydraulische aanpassingen van het stelsel en het afkoppelen van regenwater.

Waterwegen

Beleidskader waterwegen

De waterwegen worden op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is een instandhoudingsniveau waarbij geen problemen ontstaan. De onderhoudsplanning voor het baggeren is voor een groot deel gebaseerd op een cyclische planning. In 2021/ 2022 zijn peilingen uitgevoerd. Op basis hiervan is de cyclische planning aangepast.

Onderhoud van waterwegen is te verdelen in watervoerendheid en bevaarbaarheid. Ten aanzien van watervoerendheid moeten alle gemeentelijke watergangen voldoen aan de keur van het waterschap. Hiertoe worden de sloten uitgemaaid. Incidenteel moet er worden gebaggerd.

Bevaarbare waterwegen worden in beginsel vastgelegd in het Provinciaal Verkeer en Vervoersplan (PVVP).

Onderhoud waterwegen

Voor het hekkelen van waterwegen (betreft voornamelijk bermsloten) wordt getracht zo veel mogelijk afspraken te maken met eigenaren van aanliggende percelen waarbij de gemeente hekkelt en de eigenaren van de aanliggende percelen het hekkelmateriaal ontvangt. In een aantal gevallen zijn er hekkelcontracten met de aanliggende grondeigenaar afgesloten. In deze gevallen wordt de gehele sloot gehekkeld door de aanliggende eigenaar tegen een bepaalde vergoeding.

Overdracht stedelijk water

Wetterskip is waterbeheerder voor alle het stedelijk water (binnen de bebouwde kom). Gemeente voert wel dagelijks/ jaarlijks onderhoud uit (hekkelen) aan hoofd- en secundaire watergangen voor het Wetterskip en krijgt de kostprijs hiervan vergoed. Baggeren van hoofd- en secundaire watergangen onder OSW is voor het Wetterskip. Voor vijvers binnen de bebouwde kommen ontvangt de gemeente jaarlijks een vast bedrag om jaarlijks te hekkelen/ maaien (indien noodzakelijk) en om periodiek te baggeren.

Gebouwen

De gebouwen worden op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is het onderhoudsniveau conditiescore 4. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn met het kapitaalgoed. Gebouwen waarvan de toekomstige bestemming onzeker is, worden alleen wind en waterdicht gehouden. Bijvoorbeeld een aantal gebouwen op de gemeentelijke werf in Dokkum.

Alle gebouwen worden tweejaarlijks geïnspecteerd waarna de planningen worden geactualiseerd. Het zwembad wordt jaarlijks geïnspecteerd. Op basis van de conditiescore volgens NEN2767 zal het benodigde onderhoud worden uitgevoerd. In het kader van duurzaamheid is bij het beheer en onderhoud van de gebouwen het doel om het energieverbruik te verlagen. Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen wordt grotendeels in eigen beheer uitgevoerd. Voor grootschalig of specialistisch onderhoud worden derden ingeschakeld.

Onderhoud onderwijsgebouwen

Voor het onderhoud aan de schoolgebouwen is een meerjarig onderhoudsplan met de schoolbesturen opgesteld. Door een wetswijziging zijn de taken en budgetten voor het buitenonderhoud en aanpassingen van schoolgebouwen per 2015 overgeheveld van de gemeente naar de schoolbesturen. Door deze wijziging wordt de gemeente gekort op de algemene uitkering en komt de verplichting van het onderhoud voor de schoolgebouwen te vervallen.

Onderhoud sportaccommodaties

De gebouwen voor sportaccommodaties in de gemeente Noardeast-Fryslân, die in eigendom zijn van de gemeente, vallen onder het meerjarig planmatig onderhoudsprogramma.

Beeldkwaliteit

Vijfmaal per jaar wordt er een beeldkwaliteit schouw uitgevoerd volgens de CROW-publicatie 223. Deze beeldkwaliteitsschouw heeft betrekking op groen en wegen. Bij deze schouwrondes worden er op willekeurig gekozen plaatsen geïnspecteerd waarbij wordt gekeken naar wat de beeldkwaliteit is ten opzichte van de vastgestelde kwaliteit. Naast beeldkwaliteit worden er ook technische inspecties uitgevoerd. De beeldkwaliteit zegt nog niets over de technische kwaliteit.

Het uitgangspunt van het beheren van de kapitaalgoederen is een cyclische aanpak mede gebaseerd op het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV)

Het Cluster Gemeentewurk voert een groot deel van de werkzaamheden uit die invloed hebben op de beeldkwaliteit. In 2018 is er begonnen met een inhaalslag met het planmatig groot snoeionderhoud bij bosplantsoenen en heesters. In 2024 zal verder worden gekeken hoe uitvoeringsprocessen beter afgestemd kunnen worden op het vastgestelde integrale kwaliteitsbeeld.

Majeure vervangingen/ projecten 2024

Waterwegen
- Baggeren op verschillende locaties.

Straatverlichting:
- Vervanging van 137 armaturen voor Led armaturen
- Vervanging van 32 masten

Wegen:
- Kerkstraat Marrum
- Woudweg (zz&Doelstien) Dokkum

Groen:

- Vervangen kunstgrasveld in Hallum, Blija, Burdaard en Kollum.
- Rondweg West Rotonde Ee brug - Sionsberg (samen met verkeer en verhardingen/ riolering)
- Diverse renovaties plantvakken volgens technische schouw gehele gemeente
- Essentaksterfte vervangen van bomen in het landschap voormalig Ferwerderadiel/ Dongeradeel
- Exotenbestrijding/ beheer (Jap. Duizendknoop)

Paragraaf bedrijfsvoering

De term ‘bedrijfsvoering’ verwijst naar de inzet van bedrijfsmiddelen om de bedrijfsdoelen te behalen. Die bedrijfsmiddelen zijn: personeel, informatie, organisatie, financiën, automatisering, communicatie, huisvesting (‘PIOFACH’), aangevuld met juridisch en inkoop.

Deze paragraaf heeft betrekking op de gehele ambtelijke organisatie**.** Naast werk voor Noardeast-Fryslân (het overgrote deel) verrichten wij ook ik beperkte mate diensten voor de gemeenten Dantumadiel en Schiermonnikoog. Hiervoor vindt verrekening van kosten plaats op basis van een dienstverleningsovereenkomst. In deze paragraaf worden de volgende onderwerpen behandeld:

– Ontwikkeling personele bezetting
– Bedrijfvoeringsbegroting
– Opheffen Centrumregeling Noardeast-Fryslân en Dantumadiel
– Huisvesting
– Ontwikkeling risicomanagement en interne controle
– Fraude en integriteit
– Continuïteit
– Openbaarheid

Ontwikkeling personele bezetting

Het begrote aantal FTE per 1 januari 2024 bedraagt 491,02 FTE en wordt gelimiteerd door de begroting en het formatieplan. Er heeft een aanzienlijke daling plaatsgevonden in het aantal begrote FTE als gevolg van de ontvlechting van de samenwerking met Dantumadiel.

Onze systemen zijn in ontwikkeling en laten op dit moment niet toe om te bepalen hoeveel FTE als externe capaciteit wordt ingehuurd dan wel hoeveel FTE wordt ingehuurd op projectbasis. Wij verwachten in 2024 hierin meer inzicht te verkrijgen. Wel merken we een toename in inhuur als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt. Ook inhuur is als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt in sommige gevallen lastig te realiseren. Dit kan ook effect hebben op de kwaliteit van de dienstverlening.

Onze positie op de arbeidsmarkt – “employer branding”

De ontwikkelingen op de arbeidsmarkt maken het noodzakelijk de arbeidsmarktpositie van onze gemeente te versterken. De in 2023 gestarte voorbereidingen zullen in 2024 tot uitvoering komen. Naast de in deze begroting opgenomen verbetering van de arbeidsvoorwaarden door het invoeren van een vergoeding voor woon-werkverkeer, zal de arbeidsmarktcommunicatie aangepakt worden.

Extern willen we meer naar buiten als aantrekkelijk werkgever, en ons onderscheiden van andere lokale overheden op het gebied van arbeidsmarkt profilering. Onze unieke identiteit willen we breed en vol trots uitdragen. We zijn een aantrekkelijke werkgever en dat mag gezien worden. Op deze manier vergroten we de respons op het gebied van vacatures en verbeteren we de kwaliteit van deze response.

Intern versterken we de hechting van medewerkers aan het werkgeversmerk gemeente Noardeast-Fryslân. We willen dat medewerkers trots zijn op hun werkgever en dit uitdragen in hun eigen sociale kring. Goede medewerkers moeten we behouden, we streven naar de ultieme relatie tussen werkgever en werknemer. Het gevoel van trots, daar moet deze campagne aan bijdragen.

Dit willen we vormgeven door het creëren van een aantrekkelijke beeldcampagne waarin het echte verhaal verteld wordt vanuit de unieke identiteit van de gemeente, gedragen door herkenbare gezichten van de organisatie. Hierbij kan concreet gedacht worden aan:
– Een videoserie voor inzet op social media (Facebook, Instagram, LinkedIn)
– Interviews met werknemers voor op de website
– Fotoserie voor inzet op social media (Facebook/Instagram/LinkedIn)
– Herkenbaar vormgevingstemplate voor vacatures/advertenties

Ziekteverzuim

Een belangrijke factor in de beschikbare personele capaciteit is en blijft het ziekteverzuim. Wij verwachten voor 2024 dat de daling die de Arbodienst voorziet voor 2023 zich doorzet.

Het ziekteverzuimpercentage heeft zich als volgt ontwikkeld:

	Ziekteverzuim %
2019	6,92%
2020	5,76%
2021	5,09%
2022	6,37%

Voor 2023 is geconcludeerd, onder andere door de bedrijfsarts, dat het verzuimpercentage weer daalt. De verwachting is dat de geïntensiveerde aandacht voor preventie van ziekteverzuim en de verbeterde ziekteverzuimbegeleiding door het huidige management zeker na de ontvlechting gaat leiden tot het verder terugdringen van het verzuimpercentage.

Bedrijfsvoeringsbegroting

De bedrijfvoeringsbegroting bestaat hoofdzakelijk uit loonkosten en personeel gerelateerde budgetten. Daarnaast maken de budgetten voor automatisering, tractie, facilitaire zaken en overige dienstverlening hier onderdeel van uit. In onderstaande tabel worden de verschillende onderdelen uit de uitvoeringsbegroting weergegeven.

(Bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Begroting 2024
Loonkosten	121	-41.249	-41.128
Overige personeelskosten	22	-3.320	-3.298
Automatisering	155	-4.547	-4.392
Tractie	25	-2.025	-1.999
Facilitaire zaken	9	-624	-616
Overige dienstverlening	2.073	-389	1.684
Totaal	**2.407**	**-52.155**	**-49.748**

Opheffen Centrumregeling Noardeast-Fryslân en Dantumadiel

In 2022 is besloten de centrumregeling Noardeast-Fryslân en Dantumadiel per 1 januari 2024 op te heffen. In de centrumregeling werd geregeld dat de organisatie van de gemeente Noardeast-Fryslân vrijwel alle ambtelijke diensten voor Dantumadiel uitvoert.
Het besluit tot de beëindiging van de centrumregeling Noardeast-Fryslân en Dantumadiel heeft geleid tot een ontvlechting van de gemeentelijke organisatie op het gebied van personeel, tractie, ICT en facilitaire zaken. Deze ontvlechting vond plaats op basis van het door de registeraccountant opgestelde Opheffingsplan en is vrijwel geheel afgerond in 2023. In 2024 zal er nog een bepaalde overloop zijn: de werkzaamheden voor de jaarrekening 2023 en de laatste Samenwerkingsbegroting 2023 moeten nog plaatsvinden en ook de ICT-ontvlechting zal pas media 2024 volledig zijn afgerond.

Als gevolg van de ontvlechting van personeel zal er in 2024 een overbezetting in bepaalde eenheden ontstaan. Wat de omvang van deze overbezetting is kan worden bepaald nadat het plaatsingsproces en de interne sollicitatieronde van Dantumadiel is afgerond. Bij het opstellen van deze begroting waren deze cijfers nog niet beschikbaar, maar aan de gemeenteraad is toegezegd dat hierover in december 2023 meer duidelijkheid gegeven wordt.

Huisvesting

Het werken aan een aantrekkelijke centrale plaats voor de gemeenteraad, het college en het ambtelijk apparaat in Dokkum blijft ook in 2024 de agenda bepalen.

De revitalisatie van gebouwdeel C in Dokkum is voltooid en heeft geleid tot een moderne en aantrekkelijke werkomgeving waar het samenwerken en ontmoeten gestimuleerd wordt. Het voormalig gemeentehuis Kollum is verkocht waardoor e raadzaal in Dokkum tijdelijk ingericht als raadzaal. Hiervan is zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van het bestaande meubilair en de vergaderfaciliteiten die vanuit Kollum beschikbaar kwamen.

Parkeerplaatsen voor medewerkers zijn in 2023 gerealiseerd. Op korte loopafstand van het gemeentehuis in Dokkum zijn 72 parkeerplaatsen beschikbaar gemaakt voor medewerkers. De parkeerdruk in de openbare ruimte voor inwoners en bezoekers van de binnenstad wordt hierdoor verminderd.

De voorbereidende werkzaamheden voor de bouwdelen B en A1/A2 zullen in 2024 voltooid worden en gaan leiden tot concrete voorstellen. Voor bouwdeel B dient nieuwbouw (op dezelfde plek) plaats te vinden. De bouwdelen A1/A2 dienen gerevitaliseerd te worden. Als eerste zal een herijking plaats dienen te vinden van het Programma van Eisen, waarbij ook de effecten van de ontvlechting worden doorgerekend. De volgende stap is om een architect en adviseurs te selecteren en het ontwerpproces te starten. Hierna kunnen de diverse aanbestedingen gestart worden. De daadwerkelijke gefaseerde uitvoering is de volgende stap in het proces.

Zoals in de bijlage “Staat van investeringen” is opgenomen, is voor nieuwbouw van gebouwdeel B in de jaren 2024, 2025 en 2026 in totaal € 5,7 miljoen begroot en voor gebouwdelen A1 en A2 in totaal € 2,6 miljoen.

Ontwikkeling risicomanagement en interne controle

Risicobeheersing verbonden partijen

Het provinciaal initiatief van concerncontrollers om een gezamenlijke risicoanalyse te maken van de verbonden partijen heeft zich verder ontwikkeld. Er zijn rapportages beschikbaar van een aantal verbonden partijen. We verwachten dat hierdoor de paragraaf verbonden partijen in de begroting en de jaarrekening meer inhoud krijgt en dat de gemeentelijke sturing op de verbonden partijen zich verder gaat ontwikkelen.

Ontwikkelagenda control

Er wordt ook in 2024 aandacht gegeven aan de beheersing van de financiële processen. Concern control gaat daartoe het gesprek aan met de clusters over de met de processen samenhangende risico’s met het doel beheersingsmaatregelen te treffen om te voorkomen dat de risico’s leiden tot fouten of nadelen. Het gaat hier bijvoorbeeld om rechtmatigheidsrisico’s, het niet volledig in rekening brengen van belastingen of leges, het risico op fraude etc. Deze gesprekken worden gevoerd met de clusters die een verantwoordelijkheid hebben voor een financieel proces om te bekijken of de processen in opzet goed geregeld zijn. Om na te gaan of het in de praktijk ook zo werkt worden dossiercontroles uitgevoerd door collega’s van medewerkers uit de teams die er uitvoering aan geven. Concern control begeleidt dit, is verantwoordelijk voor de kwaliteitsborging en rapporteert aan het management en de directie over de resultaten. De rapportages worden gebruikt door de accountant om het college te adviseren over de interne beheersing en een conclusie te trekken over de getrouwheid van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de beheershandelingen ten behoeve van de gemeenteraad.

Collegeverklaring financiële rechtmatigheid

De invoering van de collegeverklaring voor de financiële rechtmatigheid vindt plaats vanaf het jaar 2023. In 2024 zal het college van BenW over 2023 voor het eerst zelf een verklaring voor de financiële rechtmatigheid afgeven. De accountant geeft een verklaring af voor de getrouwheid en onderzoekt daarbij ook de getrouwheid van de collegeverklaring. De collegeverklaring heeft niet alleen betrekking op de financieel rechtmatige toepassing van de regels uit de verordeningen maar ook op de begrotingsrechtmatigheid en mogelijk misbruik door derden van gemeentelijke voorzieningen. Met name als het gaat om onderzoek naar Misbruik worden 2023 en 2024 voor de gemeente jaren om ervaring op te doen. Concern control bereidt de collegeverklaring voor. Dit vraagt van Control een meer onafhankelijke positie. Daarop heeft de organisatie zich de afgelopen jaren voorbereid door het onder verantwoordelijkheid van de teamleider uitvoeren van de eerstelijnscontroles. Concern control opereert hierdoor al een aantal jaren niet meer in de eerste lijn. Zij opereert in de tweede lijn door vast te stellen of de beheersmaatregelen nageleefd worden en voldoende zekerheid geven en in de derde lijn door te toetsen of de door de teamleider gekozen beheersmaatregelen op basis van opzet, bestaan en werking voldoende zijn. Ook doet zij aanbevelingen aan management en bestuur waar het gaat om de doelmatigheid en efficiency van de processen**.**

Fraude en integriteit

Fraude, Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de kadernota rechtmatigheid 2022 van de commissie BBV is het volgende opgenomen ten aanzien van het onderwerp fraude. “De accountant heeft een verantwoordelijkheid met betrekking tot fraude in het kader van de controle van de jaarrekening. Dit type fraudes omvat opzettelijke handelingen door één of meerdere

personen binnen de gemeente, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding om een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen. Een voorbeeld is het betalen van valse facturen waarbij één of meerdere personen binnen de gemeente betrokken zijn. Dit type fraudes is een onderdeel van de getrouwheidsverklaring van de accountant en wordt daarom niet opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Als de gemeente deze fraude op een juiste manier heeft verwerkt in de jaarrekening, dan kan deze toegelicht worden in de paragraaf bedrijfsvoering, maar er is geen verplichting".

Naast fraude kan er sprake zijn van misbruik en oneigenlijk gebruik. In het dagelijks taalgebruik is het gebruikelijk misbruik en oneigenlijk gebruik ook als fraude te bestempelen, denk hierbij aan een term als 'bijstandsfraude' of aan 'fraude' met vergunningen. Dit type fraudes valt nadrukkelijk onder het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium. Het gaat hier om derden die misbruik maken van (gemeentelijke) regelingen. De verantwoording over misbruik en oneigenlijk gebruik zal vanaf het verslagjaar 2023 worden opgenomen in de collegeverklaring bij de jaarrekening.

Fraudebeheersing
Binnen de gemeente wordt voor de financiële processen gewerkt met control platforms waarin de processen worden besproken, de daarbij behorende risico's en te nemen beheersmaatregelen. Door middel van interne controles wordt de werking van de processen en de genomen beheersmaatregelen getoetst. De risicobeheersing richt zich met name om rechtmatigheidsaspecten en volledigheid van opbrengsten, maar ook andere risico's zoals frauderisico's kunnen aan de orde komen als zij worden geïdentificeerd. Er is dus geen specifieke aanpak gericht op frauderisico's en fraudebeheersing, maar frauderisico's en maatregelen om fraude te voorkomen kunnen wel aan de orde komen tijdens de control platforms.

Integriteit
In onze organisatie is de afgelopen jaren veel aandacht geweest voor het thema integriteit. In het afgelopen jaar hebben we voor bewustwording rondom het onderwerp integriteit met name ingespeeld op actualiteiten. Daarvoor hebben we op ons leerplatform Us Akademy een tweetal leerlijnen tijdelijk opengesteld om de aandacht op een thema te vestigen. Dit waren de leerlijnen:
Respectvol gedrag op de werkvloer (n.a.v. grensoverschrijdend gedrag the Voice)
Financieel Fit (om weerbaar te zijn nu kosten en inflatie stijgen)
Verder is er met name aandacht geweest voor het onderwerp rondom de indiensttreding van medewerkers. Er is de geheimhoudingsverklaring en VOG voor al het personeel en het afleggen van de eed of belofte voor de ambtenaren.

Continuïteit
De begroting is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. De continuïteit van gemeenten is op grond van artikel 12 van de financiële verhoudingswet wettelijk verankerd. Om die reden is de continuïteit van gemeente Noardeast-Fryslân in voldoende mate gewaarborgd. Ook zijn in de begroting of andere besluiten geen stellige voornemens om majeure aanpassingen te doen in beleid, taken, activiteiten of locaties die mogelijk materiële effecten hebben op vermogen of resultaat.

Openbaarheid
De Wet Open Overheid (Woo) is ingegaan op 1 mei 2022 en legt aan bestuursorganen een aantal verplichtingen op. Eén van deze verplichtingen betreft het geven van een impuls aan openbaarheid. De wet vereist dat in begroting en jaarrekening wordt aangegeven hoe rekening wordt gehouden met de bepalingen uit de Woo. In de begroting 2023 is voor het eerst een openbaarheidsparagraaf opgenomen. De jaarrekening 2022 is de eerste jaarrekening met een openbaarheidsparagraaf.
De Wet Open Overheid kent een viertal belangrijke aspecten:
1. De verplichting voor ieder bestuursorgaan om een Woo contactfunctionaris aan te wijzen.
2. Verplichtingen gericht op passieve openbaarmaking.
3. Verplichtingen gericht op actieve openbaarmaking.
4. Het op orde brengen van de (digitale) informatiehuishouding.

Woo contactfunctionaris
Per 1 mei 2022 zijn er Woo contactpersonen. Zij beantwoorden vragen van burgers over de beschikbaarheid van publieke informatie. De contactpersonen zijn onderdeel van het cluster Publyk. Op deze wijze hebben we voldaan aan de wettelijke verplichting. Bovendien hebben we gedurende 2022 de rol en positie binnen de organisatievorm kunnen geven en is in deze periode gezocht naar een definitieve oplossing. In november 2022 is het sollicitatieproces voor een definitieve invulling van deze rol succesvol afgerond.

Passieve openbaarmaking
De Wet Open Overheid is de opvolger van de Wet Openbaarheid van Bestuur (Wob). De Woo kent op dit gebied de nodige veranderingen ten opzichte van de Wob, onder meer is de toegestane doorlooptijd voor het beantwoorden van Woo-verzoeken aangepast. Deze aanpassingen zijn in 2022 doorgevoerd in onze processen.

Actieve openbaarmaking
De Woo stelt de verplichting om elf benoemde informatiecategorieën actief te publiceren. Deze verplichting is in 2022 nog niet ingegaan. De wet zegt hierover dat voor het publiceren een landelijk platform (het Platform Open Overheids Informatie - PLOOI) gebruikt dient te worden.
Het adviescollege ICT-toetsing (AcICT) heeft een advies uitgebracht over het Platform Open Overheidsinformatie. Het AcICT adviseert om de huidige ontwikkeling van het Platform stop te zetten en een simpeler variant te maken die sneller te realiseren is. Op 23 december 2022 heeft minister Hanke Bruins Slot (BZK) een brief gestuurd aan de Tweede Kamer waarin zij aangeeft dit advies over te nemen. Ongewijzigd is dat overheidsorganisaties wordt aangeraden om door te gaan met voorbereidingen en zelf te publiceren via de eigen website.

Informatiehuishouding op orde
Gemeente Noardeast-Fryslân heeft een impactanalyse uitgevoerd. Onderdeel van de impactanalyse is het vaststellen van het ambitieniveau voor de gemeente Noardeast-Fryslân. Dit is vastgesteld op ambitieniveau 3 met een doorgroei naar ambitieniveau 2. Ambitieniveau 3 is openbaar maken wat wettelijk verplicht is en datgene wat toegevoegde waarde biedt. Ambitieniveau 2 is alles actief openbaar maken, tenzij er wettelijke uitzonderingsgronden van toepassing zijn.

De wet vraagt een cultuurverandering van onze organisatie rondom de omgang met informatie. Daarom wordt in 2023 ingezet op het bewustwordingstraject. Er zijn informatiebijeenkomsten gehouden om medewerkers bewust te maken van de komst van de Wet open overheid. Hierin wordt ook het bestuur meegenomen.

Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

De meeste taken die worden uitgevoerd, zijn wettelijk opgedragen aan de uitvoerende gemeente. Dit betreft bijvoorbeeld de inzameling van huishoudelijk afval en de taken die de gemeente op zich neemt als gevolg van de decentralisatie. Daarnaast bestaan er taken die door de gemeente op eigen initiatief worden uitgevoerd, zoals sport en de exploitatie van gronden. Bij de uitvoering van de verschillende taken maakt de gemeente zelf de keuze om deze zelf te doen, of om de taken te laten uitvoeren door andere partijen.
Bij het maken van de keuzes wordt onder andere gekeken naar de volgende aspecten:

- kunnen er (bedrijfseconomische) schaalvoordelen worden behaald?
- wordt bij de uitvoering/dienstverlening een betere kwaliteit/dienstverlening gerealiseerd?

Als wordt gekozen voor de uitvoering van de taak door een verbonden partij, kunnen daarin twee keuzes worden gemaakt, namelijk:

- de activiteiten worden uitgevoerd door een partij waarin de gemeente *geen* zeggenschap heeft;
- de activiteiten worden uitgevoerd door een partij waarin de gemeente *wel* zeggenschap heeft.

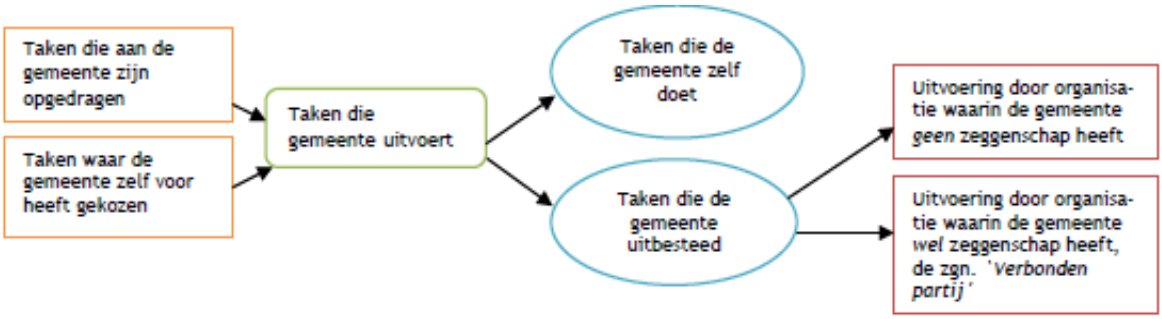

Verbonden partij

Er is sprake van een verbonden partij als de gemeente in die organisatie een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Dit is vastgelegd in artikel 1 lid b van het Besluit begroting en verantwoording, waarin staat dat een verbonden partij een privaat- of publiekrechtelijke organisatie is waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft.
Definitie bestuurlijk belang (artikel 1 lid d): zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.
Definitie financieel belang (artikel 1 lid c): een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Beleidskader

Uit de definitie van een verbonden partij in het Besluit begroting en verantwoording blijkt dat sprake móet zijn van een financieel belang én een bestuurlijk belang. Als het alleen om een financieel belang of alleen om een bestuurlijk belang gaat, dan is er geen sprake van een verbonden partij.

Overige belangrijke bepalingen zijn:

- Artikel 5 BBV schrijft voor dat verbonden partijen niet geconsolideerd worden in de begroting en in de jaarstukken;
- Artikel 8 lid 3 BBV schrijft voor dat de betrokkenheid van verbonden partijen bij de realisatie van de doelstellingen binnen een programma, moet worden opgenomen in het betreffende programma;
- Artikel 9 lid 2 BBV meldt dat verbonden partijen verplicht moeten worden opgenomen in een aparte paragraaf verbonden partijen. Deze is daarmee onderdeel van de beleidsbegroting en het jaarverslag.

Soorten verbonden partijen

Er zijn twee soorten verbonden partijen, namelijk de publiekrechtelijke verbonden partij en de privaatrechtelijke verbonden partij.

- Publiekrechtelijke verbonden partij

  Bij de publiekrechtelijke verbonden partij gaat het om een samenwerking tussen overheden. Een dergelijke partij is opgericht op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Daarin regelen de deelnemende overheden onderling de vertegenwoordiging en de financiële aansprakelijkheid van de deelnemers. In het geval een gemeenschappelijke regeling niet meer aan zijn verplichtingen voldoet, dan zijn deelnemende partijen gezamenlijk verantwoordelijk voor een negatief saldo dat ontstaat.
- Privaatrechtelijke verbonden partij

  Van een privaatrechtelijke verbonden partij is sprake als er wordt samengewerkt tussen overheden onderling of tussen overheden en private partijen. De samenwerking is in dat geval geregeld op basis van het Burgerlijk Wetboek. Bij privaatrechtelijke verbonden partijen wordt onderscheid gemaakt in:
- Verenigingen;
  - commanditaire vennootschappen en onderlinge waarborgmaatschappijen;
  - naamloze vennootschappen;
  - besloten vennootschappen of stichtingen.

Voorschriften volgens BBV

In artikel 15 van het Besluit begroting en verantwoording staat welke informatie er bij de begroting en jaarrekening moet worden gepubliceerd. Het gaat dan om:

- De visie op en de beleidsvoornemens over verbonden partijen; zie programma's.
- de lijst van verbonden partijen die wordt onderverdeeld in:
  - gemeenschappelijke regelingen;
  - vennootschappen en coöperaties;
  - stichtingen en verenigingen;
  - overige verbonden partijen.

In de lijst zal per verbonden partij de volgende informatie worden opgenomen:

- de wijze waarop de gemeente een belang heeft;
- het verwachte belang van de gemeente aan het begin en het einde van het begrotingsjaar;
- de verwachte omvang van het eigen en vreemd vermogen aan het begin en het einde van het begrotingsjaar;
  - de verwachte omvang van het financieel resultaat;
  - de eventuele risico's.

Risico's

Bij elke verbonden partij is een kopje opgenomen van het risico dat de verbonden partij vormt voor de gemeente. Doet zich een risico voor dan is dit bij de verbonden partij vermeld. Geen risico komt tot uitdrukking in een plat streepje - .

Verbonden partijen

Volgens de regelgeving vanuit de commissie BBV-artikel 15 BBV lid 1 b geven we de bovenstaande informatie schematisch weer, in een lijst van verbonden partijen.
De gemeente heeft de volgende verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regelingen;
  - GR Samenwerking Noardeast-Fryslân en Leeuwarden
  - GR Veiligheidsregio Fryslân
  - GR Sociaal Domein Fryslân
  - GR Welstandszorg Hûs en Hiem
  - GR Fryske Utfieringstsjinst Milieu en Omjouwing (FUMO)
  - GR Dokwurk
  - GR Mobiliteitsburo Noardeast-Fryslân
  - GR Recreatieschap de Marrekrite
- Vennootschappen en coöperaties;

- NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland
- Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV
- NV Stedin groep
- Afvalsturing Friesland NV(Omrin) (verwerken van afval)
- Bank Nederlandse Gemeenten
- Bedrijvencentrum in Dokkum

- Stichtingen en verenigingen;
  - Stichting Elan onderwijsgroep
  - Stichting monumentenbehoud
  - Stichting Roobol
  - Vereniging van Nederlandse Gemeenten
  - Vereniging van Friese Gemeenten
  - Stichting Dataland
  - Vereniging van Waddenzeegemeenten
  - IJswegencentrale Oostergo
  - Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân u.a.
- Overige verbonden partijen;
  - Geen

Gemeenschappelijke regelingen

Centrumregeling samenwerking Noardeast-Fryslân en Leeuwarden (Shared Servicecentrum Leeuwarden)

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met centrumgemeente

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De regeling wordt getroffen i.v.m. het tot stand brengen van goede facilitaire voorzieningen (ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de gemeentelijke taken van openbaar belang waarvoor goede ICT-voorzieningen noodzakelijk zijn. Het gaat om bundeling van kennis, personeel en ervaring t.b.v. de openbare dienstverlening aan de burgers (art 2 centrumregeling).

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - De gemeente Leeuwarden is centrumgemeente als bedoeld in artikel 8 lid 4 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (art 3 centrumregeling)
  - Het college van B&W van Noardeast-Fryslân verleent bij separaat vast te stellen besluit mandaten, volmachten en machtigingen aan het college van B&W van de centrumgemeente, die nodig zijn om de in het kader van deze regeling te sluiten Service Level Agreement (SLA) en andere te sluiten overeenkomsten, uit te voeren met het Shared Service Centrum. Het college van de centrumgemeente stemt in met de verleende mandaten etc. zoals bedoeld in dit artikel 4 centrumregeling.
- Financieel belang (art 5 centrumregeling):
  - In het SLA is nadere uitwerking gegeven aan de regeling.
  - In het SLA en de Servicecatalogus zijn geregeld:
    - De uitvoeringskaders;
    - De kwaliteitseisen van de taakuitoefening;
    - De verdeelsleutel en de wijze waarop Noardeast-Fryslan een financiële bijdrage levert in de kosten die de centrumgemeente maakt voor de uitvoering van de taken.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2022		

Centrumregeling samenwerking Noordeast-Fryslân en Leeuwarden (Shared Servicecentrum Leeuwarden)

Eigen vermogen	2022	p.m.	p.m.
Vreemd vermogen	2022	p.m.	p.m.

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Voor het jaarrekening jaar 2022: Een centrumregeling heeft geen rechtspersoonlijkheid en dus geen baten, lasten of resultaat als zodanig.

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Veiligheidsregio Fryslân

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer en 3 Soarch en Wolwêzen

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De Veiligheidsregio Fryslân is een gemeenschappelijke regeling per 1-1-2014 van alle Friese gemeenten en verzorgt de wettelijke taken op het gebied van veiligheid en gezondheid voor de inwoners van de provincie Fryslân. Activiteiten betreffen o.a. publieke gezondheidszorg, brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, en het beheer van een gemeenschappelijke meldkamer, het zijn van een platform voor samenwerking voor geallieerde diensten en partners etc.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - Het algemeen bestuur van de regio bestaat overeenkomstig art. 11, lid 1 van de wet, uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten;
  - Het dagelijks bestuur bestaat uit:
    a. de voorzitter van het algemeen bestuur;
    b. de voorzitter van de agendacommissie Gezondheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Gezondheid;
    c. de voorzitter van de agendacommissie Veiligheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Veiligheid.
    De agendacommissie is een bestuurscommissie volgens art 25 Wgr.
- Financieel belang:
  - Voor de verdeling van de kosten wordt als verdeelsleutel gehanteerd het aantal inwoners van de gemeenten volgens de door het Centraal Bureau voor de Statistiek openbaar gemaakte bevolkingscijfers per 1 januari van het jaar, voorafgaande aan dat, waarvoor de bijdrage verschuldigd is. De deelnemende gemeenten dragen er zorg voor dat de regio te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen.

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2024	5.534	5.534
Eigen vermogen	2024	7.801	7.000
Vreemd vermogen	2024	80.075	86.445

Omvang financieel resultaat begroting: 0

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar):-

Centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2018

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met centrumgemeente

Programma's: 3 Soarch en Wolwêzen

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Alle Friese gemeenten zijn een centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2018 aangegaan met als centrumgemeente de gemeente Leeuwarden (Staatscourant 2017 nr 61128, dd 24 okt 2017). Het doel is de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg en maatschappelijke ontwikkeling doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren met de Friese gemeenten. Bij raadsbesluit van 15 december 2021 is de centrumregeling opnieuw vastgesteld. De informatie hieronder is niet gewijzigd.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - De gemeente Leeuwarden is een centrumgemeente als bedoeld in art 8 lid 4 Wet gemeenschappelijke regelingen.

Centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2018

- De centrumgemeente wordt mandaat, volmacht en machtiging verleend door de gastgemeenten om de taken op het terrein van het sociaal domein, waaronder o.a. WMO, Jeugdwet, Participatiewet, namens de gastgemeenten uit te voeren, volgens de bepalingen in de gemeenschappelijke regeling.

- Financieel belang:
  - De kosten voor de dienstverlening bestaan uit kosten voor instandhouding en kosten voor taakuitvoering. De kosten voor instandhouding worden onder gemeenten verdeeld op basis van inwoneraantal van elke gemeente met peildatum 1 januari van jaar t-1. De kosten voor uitvoering van taken worden verdeeld onder gemeenten op basis van het percentuele aandeel dat een gemeente toekomt in het totaal van aantallen cliënten op basis van deJeugdwet, zoals meest recentelijk vastgesteld door het Centraal Bureau voor Statistiek, op peildatum 1 januari van jaar t-1. Dit geldt voor zowel de uitvoering van taken in het kader van de verplichte wettelijke samenwerking als voor de vrijwillige samenwerking voor de Jeugdwet. De totale kosten worden nagecalculeerd en volledig door-berekend aan de deelnemenden gemeenten.

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2024	403	403
Eigen vermogen	2024	0	0
Vreemd vermogen	2024	0	0

Omvang financieel resultaat jaarrekening: 0

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Welstandszorg Hûs en Hiem

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam

Programma's: 5 Wenjen en omjouwing

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadvisering als bedoeld in de Woningwet en advisering over toepassing van de Monumentenwet.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als het aantal deelnemende gemeenten bedraagt.
  - De raden wijzen hetzij hun voorzitter, hetzij een wethouder van hun gemeente als lid en als plaatsvervangend lid aan.
  - Op grond van artikel 13 van de gemeenschappelijke regeling wordt het dagelijks bestuur benoemd uit het algemeen bestuur.
- Financieel belang:
  - De gemeente is aansprakelijk voor de financiële tekorten bij Welstands-zorg Hûs en Hiem. Bekostiging geschiedt via een jaarlijkse bijdrage op begrotingsbasis en rekeningbasis.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2022	99	99
Eigen vermogen	2022	455	338
Vreemd vermogen	2022	136	484

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2022 x € 1000: 109

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam

Programma's: 5 Wenjen en omjouwing

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De FUMO is bedoeld voor de uitvoering van taken en bevoegdheden ten behoeve van de deelnemers op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht in ruime zin in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, en ook taken en bevoegdheden op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten.

Het openbaar lichaam heeft de volgende taken:

- basistakenpakket: het ten behoeve van de deelnemers uitvoeren van adviserende, voorbereidende en uitvoerende taken die behoren tot het zogenoemde basistakenpakket, zoals opgenomen in Bijlage 1 van de gemeenschappelijke regeling FUMO 2017.
- aanvullend takenpakket (facultatief): het ten behoeve van de deelnemers uitvoeren van niet tot het basistakenpakket behorende adviserende, voorbereidende en uitvoerende taken op het terrein van het milieu- en omgevingsrecht, voor zover de betreffende deelnemer daartoe een besluit heeft genomen;
- adviserende en voorbereidende taken t.b.v. bezwaarprocedures, administratief beroepsprocedures en rechtsgedingen;
- de advisering over en voorbereiding van besluiten op grond van de Wet openbaarheid van bestuur;
- het adviseren over en ontwikkelen van strategische en operationele beleidskaders op het terrein van het milieu- en omgevingsrecht;
- het in stand houden van een Milieualarm-nummer.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - Gedeputeerde staten wijzen uit hun midden twee leden aan van het algemeen bestuur.
  - De deelnemers (de colleges van burgemeester en wethouders, het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân) wijzen elk uit hun midden één lid aan van het algemeen bestuur.
  - Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, de voorzitter inbegrepen, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen, volgens artikel 10 van de g.r. Fumo 2017.
- Financieel belang:
  - De kosten van het basispakket wordt toegerekend op basis van het aantal inrichtingen maal een bedrag per type inrichting;
  - De kosten van de overige taken worden toegerekend op basis van de totale inzet van personeel in uren maal een uurtarief.
  - Volgens artikel 30 g.r. Fumo 2017.

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2024	1.179	1.179
Eigen vermogen	2024	1.400	1.400
Vreemd vermogen	2024	1.300	1.300

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Begroting 2024:0:

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Dokwurk (Voor 1-8-2021 Leer- werkbedrijf Noardeast-Fryslân)

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam voor Dantumadiel en de gemeente Noardeast-Fryslân

Programma's: 3 Soarch en Wolwêzen en 6 Iepenbiere Romte

Dokwurk (Voor 1-8-2021 Leer- werkbedrijf Noardeast-Fryslân)

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Het openbaar lichaam behartigt de gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van gesubsidieerde arbeid en (arbeids)re-integratie van de doelgroepen die vallen onder de Participatiewet en de Wet Sociale Werkvoorziening (art 3 gem reg). De gemeenschappelijke regeling is aangegaan door de gemeenten Dantumadiel en de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. Deze voormalige gemeenten zijn opgegaan in de gemeente Noardeast-Fryslân.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - Het algemeen bestuur bestaat uit twee leden per deelnemende gemeente. De gemeenschappelijke regeling is door de colleges van burgemeester en wethouders aangegaan.
  - Het dagelijks bestuur, door en uit het algemeen bestuur gekozen, is zodanig samengesteld dat elke deelnemende gemeente is vertegenwoordigd, waaronder begrepen de voorzitter en een eventueel lid/eventuele leden buiten de kring van het algemeen bestuur, zoals bedoeld in artikel 14, tweede lid van de Wgr.

- Financieel belang:
  - Iedere deelnemende gemeente verbindt zich in beginsel om de volledige rijksmiddelen (inclusief eventueel bijzondere subsidiecomponenten), voor zover deze zijn bedoeld voor de realisatie van de in artikel 3 van de gemeenschappelijke regeling aan het openbaar lichaam opgedragen taken en de gemeentelijke bijdrage op basis van de begroting, op tijd en onverkort te voldoen aan het openbaar lichaam.
  - De deelnemende gemeenten zullen echter steeds zorg voor dragen dat het openbaar lichaam te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen richting derden te voldoen.

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2024	1.270	1.270
Eigen vermogen	2024	7.673	7.108
Vreemd vermogen	2024	12.642	12.314

Omvang financieel resultaat: Begroting 2024: 0

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met bedrijfsvoeringsorganisatie

Programma's: 3 Soarch en Wolwêzen

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De gemeenten: Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân en Tytstjerksteradiel en de provincie Fryslân hebben besloten om samen te werken in de regio Noordoost Fryslân op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer en openbaar vervoer, dit om de leefbaarheid in de regio Noord Oost Fryslân te behouden. Daarvoor hebben zij besloten de gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân te treffen (Staatscourant 2017 nr 16823 dd. 22-3-2017).

Wijze van belang:

Bestuurlijk belang:

- De deelnemende gemeenten en provincie nemen het in de begroting van het mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân voor hen geraamde bedrag voor hun gemeente respectievelijk provincie op in hun begroting.
- Opheffing:

Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân

- De regeling wordt opgeheven wanneer de colleges van twee derde van de deelnemers daartoe besluiten.
- Het liquidatieplan voorziet in de verplichting van het bestuur van de deelnemende gemeenten en provincie tot het bijdragen in de financiële gevolgen van de beëindiging.

- Financieel belang:
  - Artikel 19 GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsburo NOF Stct. 2017-16823;
  - Variabele vervoerskosten op basis van gebruik vertaald in gebruikseenheden;
  - Vaste kosten op basis van aantal leerlingen voor regiekosten op het routevervoer en aantal ritten voor de regiekosten van het vraagafhankelijke vervoer;
  - Vaste kosten van het mobiliteitsbureau voor de deelnemende gemeenten op basis van het aantal inwoners

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2024	2.781	2.781
Eigen vermogen	2024	0	0
Vreemd vermogen	2024	1.002	1.062

Omvang financieel resultaat: Begroting 2024: 0

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar):-

Marrekrite

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam

Programma's: 4 Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijke belangen van de colleges, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap.

De Marrekrite heeft als taak ter behartiging van het openbaar belang:

- Het bevorderen van waterrecreatie
- Het bevorderen van landrecreatie
- Advisering en ontwikkeling (water- en landrecreatie)

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - Het colleges van Gedeputeerde staten en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten wijzen elk één lid en tenminste één plaatsvervangend lid aan van het algemeen bestuur. De aanwijzing vindt zo spoedig mogelijk plaats.
  - Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vijf andere leden, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen.

- Financieel belang:
  - De geldmiddelen van De Marrekrite worden gevormd door de bijdragen van de colleges en subsidies, schenkingen en overige bijdragen en inkomsten.
  - Voor zover de kosten van De Marrekrite niet worden gedekt door subsidies, schenkingen en overige bijdragen en inkomsten wordt hierin als volgt voorzien: gedeputeerde staten: 45%; colleges van burgemeester en wethouders gezamenlijk: 55%.
  - Het algemeen bestuur stelt de verdeelsleutel vast, op grond waarvan de gezamenlijke bijdrage van de colleges over afzonderlijke gemeenten wordt omgeslagen.
  - De nieuwe bijdrageregeling zal vanaf de begroting 2023 van toepassing zijn. De nieuwe parameters zijn:
    - Domein water: Inwoners: 30%; Meters "steigers": 40%; Meters "damwand": 30%

Marrekrite

- Domein land: Inwoners: 30%; Kilometers fietsnetwerk: 40%; Kilometers Wandelnetwerk: 30%
- Indexatie van 2%.

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2024	67	67
Eigen vermogen	2024	4.250	4.004
Vreemd vermogen	2024	3.907	3.753

Omvang financieel resultaat: Begroting 2024: 9

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

- Vennootschappen en coöperaties

NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland

Juridische status: Naamloze vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De aanleg, het beheer, het onderhoud, de instandhouding en de exploitatie van centrale antenne inrichtingen met bijbehorende kabelnetten in de gemeente.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:

Stemrecht op grond van aandelen.

- Financieel belang:

De gemeente Noardeast-Fryslân bezit een groot deel van de aandelen in NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland, maar is niet aansprakelijk voor de ontstane tekorten. Het totaal aandelenbezit voor Noardeast-Fryslân is 54,85 % (5.485 x € 50). Bij de jaarrekening 2016 is besloten geen dividend uit te keren. De gegevens over de aandelen is gebaseerd op de jaarrekening 2016 en zijn in 2022 (pagina 77 ev. jaarrekening 2022) niet gewijzigd.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2022	274	274
Eigen vermogen	2022	13.244	12.651
Vreemd vermogen	2022	113.362	117.111

Omvang financieel resultaat: Jaarrekening 2022 x € 1.000: -/- 539

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV

Juridische status: Besloten vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De regionale economische ontwikkeling en de werkgelegenheid in de haven.

Wijze van belang:

- Bestuur belang:

Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV

Bezit van aandelen, op grond waarvan de gemeente stemrecht heeft.

- Financieel belang:

De gemeente Noardeast-Fryslân (voormalige gemeente Dongeradeel) bezit een groot deel van de aandelen (45%) in de Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog, maar is niet aansprakelijk voor de ontstane tekorten. De waarde van het totale aandelenkapitaal is € 18.151.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	18	18
Eigen vermogen	2021	490	496
Vreemd vermogen	2021	1.342	1.053

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021, x € 1.000: 7

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

NV Stedin groep

Juridische status: Naamloze vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Stedin is een netbeheerder die elektriciteits- en gasnetten aanlegt, beheert en toekomstbestendig maakt. Stedin faciliteert de energiemarkt.

Wijze van belang:

- Bestuur belang:

De gemeente bezit gewone aandelen, op grond waarvan ze stemrecht heeft.

- Financieel belang:

De gemeente heeft aandelen voor een waarde van € 26.870. Vanwege de gemeentelijke fusie zijn deze aandelen per 1-1-2019 overgenomen van de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a.

De waarde van het aandeel is € 100 volgens de jaarrekening 2022 van de Stedin groep. Het totaal aantal geplaatste en volgestorte aandelen is 4.970.978 (pagina 184).

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2022	2.081	2.081
Eigen vermogen	2022	3.270.000	3.342.000
Vreemd vermogen	2022	4.912.000	5.178.000

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2022 x € 1.000.000: 82

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Ontwikkelingen: -

Afvalsturing Friesland (Omrin) (verwerken van afval)

Juridische status: Naamloze vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Uitvoeren van de wettelijke taak huishoudelijk en bedrijfsafval te verwerken op basis van contractafspraken met de gemeente. Doelstelling is dit op een doelmatige, milieu hygiënisch verantwoorde manier te doen en preventie en hergebruik van afval actief te bevorderen.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:

Stemrecht op basis van aandelen. De N.V. heeft 3.001 gewone aandelen A met een waarde van € 450 per stuk en 840 gewone aandelen B. Van de 3001 aandelen A zijn er 3.000 aandelen in bezit van de Friese gemeenten. Eén aandeel A is in handen van de GR OLAF en 840 aandelen B zijn in handen van gemeenten buiten Friesland.

- Financieel belang:

De gemeente Noardeast-Fryslân (DFK) is op twee manieren betrokken bij Omrin, als aandeelhouder en als klant/leverancier van afval. Het aandeel staat op de balans per 31-12-2022 met de historische aanschafwaarde van € 74.874.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2022	75	75
Eigen vermogen	2022	64.757	70.303
Vreemd vermogen	2022	128.437	119.141

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2022 x € 1000: 7.870

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Juridische status: Naamloze vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Efficiënt betalingsverkeer van gemeenten.

Wijze van belang:

- Bestuur belang:

Stemrecht op basis van aandelen.

- Financieel belang:

De gemeente Noardeast-Fryslân (DFK) bezit een groot aantal aandelen, met een totale waarde per 31-12-2022 van € 286.040.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2022	286	286
Eigen vermogen	2022	5.062.000	4.615.000
Vreemd vermogen	2022	143.995.000	107.459.000

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2022 x € 1.000.000: 300

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Bedrijvencentrum Dokkum BV

Juridische status: Besloten vennootschap

Programma's: 4 Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

In 1996 is het Bedrijvencentrum Dokkum BV opgericht door ondernemers van de Vereniging van Handel en Industrie Dokkum en Omgeving in samenwerking met de gemeente Dongeradeel. Sinds de oprichting is het uitgangspunt het aanbieden van betaalbare ruimten voor startende ondernemers om van hieruit de onderneming verder te kunnen opbouwen.

Wijze van belang:

- Bestuur belang:

In 1996 is het Bedrijvencentrum Dokkum BV door de gemeente Dongeradeel geprivatiseerd. Een schuld aan de gemeente Dongeradeel is omgezet in een aandelenkapitaal van € 173.344. In 1996 is ook een nieuwe besloten vennootschap opgericht: Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV. De gemeente heeft stemrecht op basis van aandelen. Het Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV is enige aandeelhouder van het Bedrijvencentrum Dokkum BV.

- Financieel belang:

De gemeente (voormalig Dongeradeel) heeft 100 certificaten van aandelen à € 454 (is € 45.400) in het Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	45	45
Eigen vermogen	2021	388	383
Vreemd vermogen	2021	20	15

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021 x € 1.000: 5

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar):

Ontwikkelingen:

Het college heeft in maart 2022 het besluit genomen akkoord te gaan met de voorgenomen omzetting van de vennootschap Bedrijvencentrum Dokkum in de Stichting Investeringsfonds Regio Noordoost-Fryslân met dezelfde doelstelling. Ook de gemeenten Dantumadiel, Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel zullen deelnemen in deze stichting. De certificaten van aandelen van de gemeente Noardeast-Fryslân worden om niet ingebracht in de nieuwe stichting. Eén bestuurder van de stichting wordt benoemd op bindende voordracht van het college van B en W van de gemeente Noardeast-Fryslân. Een en ander moet voor 31 maart 2023 geregeld zijn. Uiterlijk 31 maart 2023 heeft de gemeente geen financieel belang meer in de stichting. Daarmee is het geen verbonden partij meer.

Bij het opmaken van de jaarrekening 2022 van Noardeast-Fryslân blijkt dat er sprake is van vertraging in dit proces. De organisatie is bezig de organisatievorm te wijzigen in een stichting en dit zal naar verwachting voor 31 december 2023 zijn beslag krijgen.

- Stichtingen en verenigingen

Elan onderwijsgroep

Juridische status: Stichting

Programma's: 2 Mienskip

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Verzorgen van het openbaar basisonderwijs zoals beschreven in artikel 46 van Wet op het Primair Onderwijs

Wijze van belang:

- Bestuur belang:

Uit de jaarrekening 2018 van de Elan-onderwijsgroep blijkt het volgende: de deelnemende gemeenten Leeuwarden, Noardeast-Fryslân en Waadhoeke hebben een toezichthoudende taak: goedkeuring begroting, jaarrekening en jaarverslag en van statutenwijzigingen, benoeming en ontslag leden Raad van Toezicht, ontbinding stichting bij ernstige taakverwaarlozing

- Financieel belang:

De deelnemende gemeenten zijn verantwoordelijk voor het aanbieden van goed onderwijs ingeval van ernstige taakverwaarlozing door de Elan-onderwijsgroep.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	p.m.	p.m.
Eigen vermogen	2021	1.700	2.055
Vreemd vermogen	2021	4.594	5.000

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021, € 1.000: -335.

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Stichting monumentenbehoud

Juridische status: Stichting

Programma's: 5 Wenjen en omjouwing

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Het in stand houden en beschermen van de monumenten als bedoeld in de monumentenwet. Het werkgebied is de voormalig gemeente Dongeradeel.

Wijze van belang:

- Bestuur belang:
  - De voorzitter van het dagelijks bestuur wordt door de raad van de gemeente Noardeast-Fryslân) voorgedragen en vervult de functie van voorzitter.
  - Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Noardeast-Fryslân keuren de begroting en jaarrekening goed.

- Financieel belang:

De voormalige gemeente Dongeradeel, nu gemeente Noardeast-Fryslân heeft bij de oprichting in 1993 een startkapitaal van € 454 (=1000 gulden) ingebracht.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	0,4	0,4

Stichting monumentenbehoud			
Eigen vermogen	2021	474	498
Vreemd vermogen	2021	188	223

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021, x € 1.000: 24

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Stichting ROOBOL

Juridische status: Stichting

Programma's: 2 Mienskip

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Verzorgen van het openbaar basisonderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het Primair Onderwijs in de gemeenten Noardeast-Fryslan, Dantumadiel en Achtkarspelen. In 2019 zijn de statuten aangepast in verband met de wettelijke mogelijkheid tot het realiseren van een samenwerkingsschool voor het openbaar en bijzonder onderwijs.

Wijze van belang:

- Bestuur belang:

Deelnemers in de stichting zijn o.a.: de gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân (voormalig Dongeradeel en voormalig Kollumerland c.a.) en zijn omschreven als gemeenteraad in de statuten. Deze gemeenten hebben een belangrijke toezichthoudende functie.

  - Op grond van art 6 lid 8 van de statuten heeft het dagelijks bestuur de toestemming nodig van de gemeenteraden voor: het wijzigen van de statuten, het ontbinden van de stichting, het opheffen van de school.
  - Daarnaast heeft de gemeenteraad de bevoegdheden: benoemen, schorsen en ontslaan van de leden van de raad van toezicht; de ontbinding van de stichting ingeval van handelen in strijd met de wet en/of ernstige taakverwaarlozing (artikel 24 statuten)

- Financieel belang:
  - Artikel 24 lid 3 statuten: Ingeval van ernstige taakverwaarlozing door het bestuur of het functioneren van het bestuur in strijd met de Wpo is de gemeenteraad bevoegd zelf te voorzien in het bestuur van de openbare scholen en zonodig de stichting te ontbinden.
  - In het reglement van de raad van toezicht wordt de relatie tussen raad en gemeenteraad uitgewerkt onder goedkeuring van de gemeenteraad. (art 24 lid 4 statuten)
  - De raad van toezicht legt jaarlijks (binnen 6 mnd na het boekjaar) verantwoording af over de uitvoering van taken/ bevoegdheden in het jaarverslag van de stichting en stelt dit beschikbaar aan o.a.: de gemeenteraad. (art 12 lid 5 statuten)

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	p.m.	p.m.
Eigen vermogen	2021	5.726	5.962
Vreemd vermogen	2021	2.534	2.690

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021, x € 1.000: 235

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Stichting IJswegencentrale

Juridische status: Stichting

Programma's: 4 Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Stichting IJswegencentrale

Openbaar en wijze van belang:
Openbaar belang:
De gemeente Dantumadiel, en de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland c.a. en Leeuwarderadeel hebben een IJswegencentrale opgericht met als doel het organiseren van schaatstochten in de regio bij voldoende ijsdikte.

Wijze van belang:
- Bestuur belang:

Het bestuur bestaat uit 15 leden, 3 afgevaardigden uit elke deelnemende gemeente. Het college van BenW doet een bindende voordracht: één afgevaardigde is de burgemeester, één afgevaardigde is het hoofd gemeentewerken en een derde persoon.

- Financieel belang:

De gemeenten Dantumadiel, de gemeente Noardeast-Fryslân (voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland c.a.) en Leeuwarderadeel geven een bijdrage van 0,045 per inwoner.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	2	2
Eigen vermogen	2021	71	73
Vreemd vermogen	2021	0	0

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021, x € 1.000: 3

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Vereniging van Friese Gemeenten (VFG)

Juridische status: Vereniging
Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer

Openbaar en wijze van belang:
Openbaar belang:
De VFG behartigt de belangen voor alle Friese gemeenten, totaal 24.

Wijze van belang:
- Bestuur belang:

Lidmaatschap van de vereniging met stemrecht.

- Financieel belang:
  - De leden betalen contributie.
  - De gemeente Noardeast-Fryslân (vm. gemeenten DFK) betaalt contributie, x € 1.000: 21 . Betreft contributie over 2021

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	21	21
Eigen vermogen	2021	p.m.	p.m.
Vreemd vermogen	2021	p.m.	p.m.

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021: geen gegevens

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Juridische status: Vereniging

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De VNG behartigt de belangen voor alle Nederlandse gemeenten.

Wijze van belang:

- Bestuur belang:

Lidmaatschap van de vereniging met stemrecht, volgens de statuten.

- Financieel belang:

Volgens de statuten betalen de leden contributie.
De contributie voor 2022 betreft: 215.000

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2022	143	143
Eigen vermogen	2022	63.912	51.704
Vreemd vermogen	2022	115.704	112.794

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2022, x € 1.000: -4.219

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Vereniging van Waddenzee Gemeenten

Juridische status: Vereniging

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle Waddenzee gemeenten.

Wijze van belang:

- Bestuur belang:

De gemeente Noardeast-Fryslân is lid van deze vereniging en heeft stemrecht.

- Financieel belang:

De gemeente betaalt contributie, x € 1.000: 32

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2022	32	32
Eigen vermogen	2022	p.m.	p.m.
Vreemd vermogen	2022	p.m.	p.m.

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2022: geen gegevens

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.

Juridische status: Vereniging

Programma's: 6 Iepenbiere Romte

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.

Het inkopen van energie (Energie-Diensten) ten behoeve van de deelnemende gemeenten in Fryslân en datgene wat daarmee verband houdt. Het beheer en onderhoud van openbare verlichting (OVL-diensten) en van laadinfrastructuur voor elektrische vervoersmiddelen (Laadinfra-Diensten) ten behoeve van de deelnemende gemeenten in Fryslân. (Artikel 2 Statuten)

Wijze van belang:

- Bestuur belang:

De gemeente Noardeast-Fryslân is een gewoon lid van deze vereniging en heeft stemrecht.
De gemeente heeft de plicht om de diensten van de coöperatie af te nemen. Hiervoor moet een overeenkomst worden afgesloten.

- Financieel belang:

De leden van de coöperatie delen in de winst en het verlies van de coöperatie naar rato van de door hen in het betreffende boekjaar afgenomen OVL-Diensten, Energie-Diensten en Laadinfra-Diensten. Deze toekenning heeft plaats bij op door de raad van commissarissen goedgekeurd voorstel van de directie genomen besluit van de algemene ledenvergadering. (Artikel 20 Statuten)

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	p.m.	p.m.
Eigen vermogen	2021	445	426
Vreemd vermogen	2021	53	103

Omvang financieel resultaat jaarrekening 2021: x € 1000: -/- 19

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Paragraaf grondbeleid

In 2022 heeft de woningmarkt mede door de oplopende hypotheek(rente) en de economische onzekerheid een kantelpunt bereikt. De vraag naar nieuwbouwwoningen blijft echter hoog.

Nota Grondbeleid 2024-2027

In 2023 is de Nota Grondbeleid 2024-2027 door de raad vastgesteld. In de Nota Grondbeleid 2024-2027 zijn de hoofdlijnen van het te voeren grondbeleid vastgelegd. Tevens worden onderstaande doelen nagestreefd:

- Het te voeren grondbeleid aanpassen aan de actuele wet- en regelgeving.
- De raad kaders voor het te voeren grondbeleid vast laten stellen.
- De uitvoeringsplannen baseren op het vastgestelde grondbeleid.
- Het creëren van duidelijkheid over grondverwerving en de uitgifte van gronden.
- Het bieden van inzicht in de wijze waarop grondprijzen tot stand komen.

Het grondbeleid heeft betrekking op de wijze waarop de gemeente haar instrumenten van grondbeleid zo optimaal mogelijk kan inzetten, om de beleidsdoelstellingen binnen de gemeentelijke programma's te verwezenlijken.

Grondexploitatiecomplexen

Aan het begin van het boekjaar waren de complexen Betterwird fase 1A te Dokkum, Betterwird fase 2 te Dokkum, Trije Terpen te Dokkum, Easterstrjitte-Sinnebuorren te Marrum en de Dwarsikkers te Westergeast in exploitatie. Aan het einde van het boekjaar zal het complex Trije Terpen te Dokkum worden afgesloten.

In *Tabel 1. Totaaloverzicht grondexploitatiecomplexen*. is het verloop van de boekwaarde gedurende het boekjaar, de totale winstneming en de balanswaarde aan het einde van het boekjaar na actualisatie per grondexploitatiecomplex gespecificeerd. De boekwaarde van de grondexploitatiecomplexen betreft het saldo van de gerealiseerde kosten en de gerealiseerde opbrengsten. In het geval van een positieve boekwaarde zijn de gerealiseerde kosten hoger dan de gerealiseerde opbrengsten. In het geval van een negatieve boekwaarde zijn de gerealiseerde opbrengsten hoger dan de gerealiseerde kosten.

Het te verwachten resultaat van de grondexploitatiecomplexen tezamen bedraagt op basis van de eindwaarde na actualisatie € 3.393.364. Er is geen verliesvoorziening met betrekking tot de grondexploitatiecomplexen gevormd.

Tabel 1. Totaaloverzicht grondexploitatiecomplexen

Complex (bedragen x €1.000)	Afsluiting	Boekwaarde 01-01-2024	Boekwaarde 31-12-2024	Totale winstneming	Balanswaarde 31-12-2024
Betterwird fase 1A, Dokkum	31-12-2025	-852	-828	304	-524
Betterwird fase 2, Dokkum	31-12-2030	5.371	3.304	68	3.372
Trije Terpen, Dokkum	31-12-2024	-2.781	-2.760	2.760	0
Easterstrjitte-Sinnebuorren, Marrum	31-12-2025	127	-74	41	-32
De Dwarsikkers, Westergeast	31-12-2025	124	-94	11	-83
Totaal		**1.989**	**-452**	**3.184**	**2.733**

Winstneming grondexploitatiecomplexen

Op grond van Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de gemeente bij grondexploitatiecomplexen tussentijds winst te nemen volgens de Percentage of Completion-methode. Het uitgangspunt van de Percentage of Completion-methode is de tot en met het huidige boekjaar gerealiseerde kosten en opbrengsten, ten opzichte van de totale kosten en opbrengsten. In *Tabel 2. Winstneming.* is de totale winstneming op basis van de Percentage of Completion-methode na actualisatie per grondexploitatiecomplex gespecificeerd.

Tabel 2. Winstneming

Complex (bedragen x €1.000)	Eindresultaat	POC-percentage	Totale winstneming
Betterwird fase 1A, Dokkum	374	81%	304
Betterwird fase 2, Dokkum	200	34%	68
Trije Terpen, Dokkum	2.760	100%	2.760
Easterstrjitte-Sinnebuorren, Marrum	46	90%	41
De Dwarsikkers, Westergeast	15	77%	11
Totaal	**3.395**		**3.184**

In *Tabel 3. Specificatie winstneming.* is de winstneming op basis van de Percentage of Completion-methode na actualisatie per boekjaar en grondexploitatiecomplex gespecificeerd.

Tabel 3 Specificatie winstneming

Complex (bedragen x €1.000)	Totale winst-neming	2017-2020	2021	2022	2023	2024
Betterwird fase 1A, Dokkum	304	93	29	93	88	2
Betterwird fase 2, Dokkum	68	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	15	54
Trije Terpen, Dokkum	2.760	1.887	138	211	469	55
Easterstrjitte-Sinnebuorren, Marrum	41	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	11	30
De Dwarsikkers, Westergeast	11	n.v.t.	n.v.t.	0	4	7
Totaal	**3.184**	**1.980**	**167**	**304**	**587**	**148**

De totale winstneming van de grondexploitatiecomplexen tezamen bedraagt na actualisatie € 3.184.738. In de voorgaande boekjaren is een tussentijdse winst ten bedrage van € 3.036.858 genomen. Aan het einde van het boekjaar is een tussentijdse winst ten bedrage van € 147.880 genomen.

Nog te realiseren kosten en opbrengsten

In *Tabel 4. Specificatie nog te realiseren kosten en opbrengsten.* zijn de nog te realiseren kosten en opbrengsten per 31-12-2024 per grondexploitatiecomplex gespecificeerd.

De boekwaarde van de grondexploitatiecomplexen betreft het saldo van de gerealiseerde kosten en de gerealiseerde opbrengsten tot en met 31-12-2024. De nog te realiseren kosten zorgen voor een verhoging van de boekwaarde en de nog te realiseren opbrengsten zorgen voor een verlaging van de boekwaarde. De boekwaarde per 31-12-2024 vermeerderd met de nog te realiseren kosten en verminderd met de nog te realiseren opbrengsten resulteert in het eindresultaat.

Tabel 4 Specificatie nog te realiseren kosten en opbrengsten

Complex (bedragen x €1.000)	Boekwaarde 31-12-2024	Nog te realiseren kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Eindresultaat
Betterwird fase 1A, Dokkum	-828	691	237	374
Betterwird fase 2, Dokkum	3.304	823	4.327	200
Trije Terpen, Dokkum	-2.760	0	0	2.760
Easterstrjitte-Sinnebuorren, Marrum	-74	28	0	46
De Dwarsikkers, Westergeast	-94	80	0	15
Totaal	**-452**	**1.622**	**4.564**	**3.395**

Risico’s

Er is geen bestemmingsreserve voor de mogelijke risico’s gevormd. Jaarlijks worden de mogelijke risico’s geïnventariseerd en gekwalificeerd. Het betreft onder andere het risico van kostenstijging en rentestijging. Ook is het mogelijk om specifieke risico’s aan specifieke grondexploitatiecomplexen toe te kennen. Op basis van de inventarisatie en kwalificatie van de mogelijke risico’s wordt een bedrag ten laste van de algemene reserve gereserveerd. In paragraaf Weerstandsvermogen is nader ingegaan op de inventarisatie en kwalificatie van mogelijke risico’s.

FINANCIËLE BEGROTING NOARDEAST-FRYSLÂN 2024

GEMEENTE NOARDEAST FRYSLÂN

Financiële begroting

Geprognostiseerde balans per 31 december

Omschrijving (Bedragen x€ 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Activa						
(im) Materiële vaste activa	153.588	181.069	253.235	250.240	227.706	225.292
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	3.418	3.418	3.418	3.418	3.418	3.418
Financiële vaste activa: Leningen	5.814	5.567	5.321	5.068	4.810	4.550
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal Vaste Activa	**162.820**	**190.054**	**261.974**	**258.726**	**235.934**	**233.260**
Voorraden: Onderhanden werk & Overige	237	237	237	237	237	237
Voorraden: Gereed product en	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen <1 jaar	14.592	0	0	0	0	0
Liquide middelen	472	472	472	472	472	472
Overlopende activa	9.025	9.025	9.025	9.025	9.025	9.025
Totaal Vlottende Activa	**24.326**	**9.734**	**9.734**	**9.734**	**9.734**	**9.734**
Totaal Activa	**187.146**	**199.788**	**271.708**	**268.460**	**245.668**	**242.994**

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Passiva						
Eigen vermogen	45.795	44.156	46.688	52.713	50.352	45.516
Begrotingsresultaat	3.913	4.312	6.774	-2.137	-4.662	-4.770
Voorzieningen	25.443	27.232	28.641	28.994	27.340	24.542
Vaste schuld	69.111	81.204	146.721	146.006	129.754	134.822
Totaal Vaste Passiva	**144.262**	**156.904**	**228.824**	**225.576**	**202.784**	**200.110**
Vlottende schuld	7.856	7.856	7.856	7.856	7.856	7.856
Overlopende passiva	35.028	35.028	35.028	35.028	35.028	35.028
Totaal Vlottende Passiva	**42.884**	**42.884**	**42.884**	**42.884**	**42.884**	**42.884**
Totaal Passiva	**187.146**	**199.788**	**271.708**	**268.460**	**245.668**	**242.994**

De meerjarenbegroting 2024 - 2027

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten						
1: Ynwenner en Bestjoer	2.007	721	970	957	957	957
2: Mienskip	521	139	440	461	512	188
3: Soarch en Wolwêzen	24.064	24.206	18.891	18.669	19.047	18.382
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	4.772	936	842	837	837	837
5: Wenjen en Omjouwing	10.551	13.383	8.513	7.674	6.783	6.747
6: Iepenbiere Romte	9.236	7.816	8.049	8.123	8.343	8.359
Algemiene dekkingsmiddels	118.351	118.244	127.319	129.482	121.002	121.073
Overhead	17.017	17.877	2.437	2.493	2.493	2.479
Heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	**186.521**	**183.323**	**167.461**	**168.696**	**159.973**	**159.021**

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten						
1: Ynwenner en Bestjoer	-9.470	-8.227	-9.932	-9.983	-9.850	-9.806
2: Mienskip	-9.271	-11.820	-9.382	-10.605	-10.524	-10.055
3: Soarch en Wolwêzen	-77.950	-81.932	-75.947	-74.471	-73.674	-73.035
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	-5.542	-1.862	-2.305	-1.410	-1.463	-1.462
5: Wenjen en Omjouwing	-12.744	-19.351	-13.570	-11.716	-10.822	-10.736
6: Iepenbiere Romte	-25.765	-30.986	-30.767	-31.318	-32.187	-32.389
Algemiene dekkingsmiddels	-3.621	-1.757	-1.882	1.035	647	-1.480
Overhead	-36.649	-39.017	-24.805	-25.043	-24.875	-24.834
Heffing VPB	-5	-5	-11	-11	-11	-11
Onvoorzien	-45	-98	-101	-101	-101	-101
Totaal lasten	**-181.063**	**-195.057**	**-168.701**	**-163.623**	**-162.860**	**-163.909**

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Geraamde saldo van baten en lasten per programma						
1: Ynwenner en Bestjoer	-7.463	-7.506	-8.962	-9.027	-8.894	-8.849
2: Mienskip	-8.750	-11.681	-8.942	-10.144	-10.012	-9.867
3: Soarch en Wolwêzen	-53.886	-57.726	-57.056	-55.802	-54.627	-54.653
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	-770	-926	-1.463	-573	-626	-626
5: Wenjen en Omjouwing	-2.193	-5.969	-5.057	-4.042	-4.039	-3.989
6: Iepenbiere Romte	-16.529	-23.170	-22.718	-23.194	-23.844	-24.030
Algemiene dekkingsmiddels	114.730	116.487	125.437	130.516	121.648	119.594
Overhead	-19.632	-21.140	-22.368	-22.549	-22.382	-22.355
Heffing VPB	-5	-5	-11	-11	-11	-11
Onvoorzien	-45	-98	-101	-101	-101	-101
Totaal saldo van baten en lasten	**5.458**	**-11.734**	**-1.240**	**5.073**	**-2.887**	**-4.888**
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves						
Toevoegingen aan reserves	-7.313	-989	-12.744	-344	-344	-344
Onttrekkingen aan reserves	13.292	16.636	18.296	2.124	1.093	569
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**5.979**	**15.647**	**5.552**	**1.780**	**749**	**225**
Geraamde resultaat	**11.437**	**3.913**	**4.312**	**6.853**	**-2.138**	**-4.663**
Saldo incidentele baten en lasten			**-356**	**-30**	**36**	**212**
Structureel resultaat			**3.956**	**6.823**	**-2.102**	**-4.451**

De overzichten van baten en lasten per programma, zijn onder de Programmabegroting per programma opgenomen.

Incidentele baten en lasten

Omschrijving	2024		2025		2026		2027	
(Bedragen x 1.000)	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
1: Ynwenner en Bestjoer								
1a. Collegevorming	175	-175	175	-175	44	-44	-	-
2: Mienskip								
2a. Dorpen- en Wijkenfonds	300	-300	300	-300	300	-300	-	-
2b. Stimuleringsfonds Kunst en Cultuur	75	-75	-	-	-	-	-	-
2c. Vervanging bebording	-	-37	-	-37	-	-37	-	-37
2d. Motie Subsidie ambtenaar	250	-250	250	-250	-	-	-	-
2e. Dorpsbiografiën	50	-50	50	-50	-	-	-	-
2f. Zichtbaarheid Frysk	50	-50	50	-50	50	-50	50	-50
2g. Planningssysteem sportaccommodaties	40	-40	-	-	-	-	-	-
2h. Onderhoud subsidievolg- en afhandelsysteem	50	-50	-	-	-	-	-	-
2i. Onderzoek scholen Noordoosthoek	25	-25	-	-	-	-	-	-
2j. Kleine initiatieven	100	-100	-	-	-	-	-	-
2k. Huisvestingsaanvragen	33	-33	-	-	-	-	-	-
2l. 80 jaar vrijheid	100	-100	-	-	-	-	-	-
2m. Museum Kollum	45	-45	-	-	-	-	-	-
2n. Verduurzamings- en verbouwingsbudget dorpshuizen	400	-400	-	-	-	-	-	-
2o. Sloop oude kleedkamers Hallum	60	-60	-	-	-	-	-	-
2p. Amendement Landschapsbiografieën	25	-25	-	-	-	-	-	-
2q. Opstallen sportparken Kollumersweach en Aldwald	50	-50	-	-	-	-	-	-
3: Soarch en Wolwêzen								
3a. Banenplan	50	-	-250	-	-250	-	-	-
3b. LIA Subsidie Bolwerk	165	-165	40	-40	40	-40	-	-
3c. Meedoen!	125	-	125	-	125	-	-	-
3d. Algemene Volksgezondheid	128	-	128	-	128	-	-	-
3e. Investeringsbudget Sionsberg	46	-46	-	-	-	-	-	-
3f. Formatie vluchtelingenopvang	137	-137	23	-23	-	-	-	-
3g. ICT Voorstellen	-	-175	-	-	-	-	-	-
3h. Algemene uitkering	85	-	-	-	-	-	-	-
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje								
4a. Regiodeal	348	-348	-	-	-	-	-	-
4b. Paad lans it Waad	50	-50	50	-50	50	-50	50	-50
4c. Economische ontwikkeling	200	-200	-	-	-	-	-	-
4d. Leaderprogramma	220	-220	-	-	-	-	-	-
4e Recreatie en toerisme	160	-160	-	-	-	-	-	-

Omschrijving (Bedragen x 1.000)	2024 Baten	2024 Lasten	2025 Baten	2025 Lasten	2026 Baten	2026 Lasten	2027 Baten	2027 Lasten
5: Wenjen en Omjouwing								
5a. Energiearmoede	527	-527	-	-	-	-	-	-
5b. Flexwoningen	31	-31	-	-	-	-	-	-
5c.Omgevingsprogramma Kollum en Hallum	65	-65	-	-	-	-	-	-
5d. CDOKE-middelen	882	-882	889	-889	-	-	-	-
5e. Nationaal Isolatieprogramma	501	-501	-	-	-	-	-	-
5f. SVN	15	-15	-	-	-	-	-	-
5g. Ljochtbus	168	-168	-	-	-	-	-	-
5h. Prinslocatie	200	-200	-	-	-	-	-	-
5i. Verhoging ivm ontwerpbegroting	-	-91	-	-	-	-	-	-
5j. FUMO	12	-12	-	-	-	-	-	-
5k. Klimaatagenda	283	-283	-	-	-	-	-	-
5l. Afvalstoffenheffing	-356	-	-137	-	-139	-	-175	-
6: Iepenbiere Romte								
6a. Baggeren Ferwerterfeart	250	-250	-	-	-	-	-	-
6b. Uitvoeringsprogramma GMP	700	-700	-	-	-	-	-	-
6c. Saneringskosten Kunstgrasvelden	61	-	-	-	-	-	-	-
6d. Verkeersveiligheid	9	-	9	-	-	-	-	-
6e. Ecologisch bermbeheer	120	-	-	-	-	-	-	-
6f. Inkomst OSW	112	-	-	-	-	-	-	-
Algemiene dekkingsmiddels								
7a. Uitbreiding formatie	392	-392	392	-392	-	-	-	-
7b. Vaststellingsovereenkomst	-	-	141	-141	-	-	-	-
7c. Voormelding WOZ	45	-45	-	-	-	-	-	-
7d. Huisvesting	145	-145	-	-	-	-	-	-
7e. Applicatie leerlingenvervoer	-	25	-	-	-	-	-	-
7f. Digitaal Participatieplatform	13	-13	-	-	-	-	-	-
7g. Aanvullen ontwikkelfonds	10.000	-10.000	-	-	-	-	-	-
7h. Digitale dienstverlening	-	150	-	-	-	-	-	-
7i. Aanvullen algemene reserve	1700	-1700	-	-	-	-	-	-
7j. Overheveling budget	-	-195	-	-	-	-	-	-
7k. Leerwerktrajecten	193	-	193	-	138	-	-	-
7l. Opname Ontvlechting	152	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	**19.762**	**-19.406**	**2.428**	**-2.397**	**486**	**-521**	**-75**	**-137**

Toelichting op tabel incidenteel

Programma 1: Ynwenner en Bestjoer

1a. Collegevorming
Betreft uitbreiding van de wethouders van 3,2fte naar 4,5fte.

Programma 2: Mienskip

2a. Dorpen- en wijkenfonds
Betreft subsidiefonds waar onder andere dorpsbelangen aanspraak op kunnen maken. Fonds blijft tot en met 2026 beschikbaar.

2b. Stimuleringsfonds Kunst en cultuur
Tijdens de coronaperiode is er tot en met 2024 een stimuleringsfonds beschikbaar gesteld voor Kunst en Cultuur.

2c. Vervanging bebording
In het kader van het project Fryske plaknammen worden eenmalig de bebordingen vervangen.

2d. Motie subsidie ambtenaar
Een nieuwe functie voor de periode van 2 jaar om de subsidiemogelijkheden beter onder de aandacht te kunnen brengen.

2e. Dorpsbiografiën
Tijdelijke beschikbare middelen voor de periode 2023 tot en met 2026 om het project dorpsbiografiën uit te werken.

2f. Zichtbaarheid Frysk
Opgestarte fonds voor de periode van 4 jaar, vanaf 2024 om het Fries meer zichtbaar in de gemeente te maken.

2g. Planningssysteem sportaccommodaties
In 2024 wordt er eenmalig geld beschikbaar gesteld voor de aanschaf van het planningssysteem sportaccommodaties.

2h. Onderhoud subsidievolg- en afhandeldsysteem
In 2024 wordt er eenmalig geld beschikbaar gesteld voor het inregelen van een applicatie met betrekking tot een subsidievolg- en afhandelsysteem.

2i. Onderzoek scholen Noordoosthoek
Samen met Arlanta wordt er in 2024 eenmalig een onderzoek gedaan naar de scholen in de Noordoosthoek van de gemeente.

2j. Kleine initiatieven
Dit betreft een subsidieregeling voor kleine initiatieven welke geen beroep kunnen doen op het dorpen- en wijkenfonds.

2k. Huisvestingsaanvragen
In de kadernota is voor 2022 eenmalig een bedrag beschikbaar gesteld voor het plaatsen van cameratoezicht bij de scholen binnen de gemeente.

2l: 80 jaar vrijheid
Voor 2024 wordt een subsidieregeling verstrekt voor het maken en uitvoeren van de herdenkingen en vieringen van 80 jaar vrijheid.

2m: Museum Kollum
Aan het museum bestuur wordt eenmalig een vergoeding verstrekt voor een onderzoek op basis van het toekomstplan van het museum.

2n. Verduurzamings- en verbouwingsbudget dorpshuizen
De subsidieregeling is in 2023 gestart en wordt verhoogd en verlengd naar 2024.

2o. Sloop oude kleedkamers Hallum
De kosten voor het slopen van de kleedkamers komen voor rekening van de gemeente. Na de sloop moet de grond nog worden geëgaliseerd en dienen er nieuwe bomen en struiken worden geplant.

2p. Amendement Landschapsbiografieën
Dit amendement heeft betrekking op het ontwikkelen van een Fryske lesserie door een extern bureau over het (historisch) landschap van de gemeente.

2q. Opstallen sportparken Kollumersweach en Aldwald
In 2024 worden de leunhekken in de sportparken van Kollumersweach en Aldwald vervangen.

Programma 3: Soarch en Wolwêzen

3a. Banenplan
Begroting 2023, wens 17: 10 Banenplan Loonkostensubsidie en banenplan besparing.

3b. LIA Subsidie Bolwerk
LIA Subsidie aan Bolwerk 2024-2026.

3c. Meedoen!
Begroting 2023, wens 16 Meedoen!

3d. Algemene volksgezondheid
Begroting 2023, wens 19 Algemene Volksgezondheid.

3e. Investeringsbudget Sionsberg
Op deze wijze wordt uitvoering gegeven aan de Moasje Ynvestearringsbudzjet Sionsberg.

3f. Formatie vluchtelingenopvang
Kadernota 2024: Formatie projectleider vluchtelingenopvang (1 fte) tijdelijke formatie t/m februari 2025.

3g. ICT Voorstellen
Kadernota 2024: ICT Voorstellen.

3h. Algemene uitkering.

Programma 4: Wurk, bedriuw en rekreaasje

4a. Regiodeal
Middelen Regiodeal.

4b. Paad lans it Waad
Gedurende 8 jaar t/m 2028 op Paad lans it Waad.

4c. Economische ontwikkeling
Kadernota 2024 nieuw beleid 22: Budget economische ontwikkeling.

4d. Leaderprogramma
Kadernota 2024 nieuw beleid 24: Leaderprogramma.

4e. Recreatie en toerisme
Kadernota 2024 nieuw beleid 23 Budget recreatie en toerisme.

Programma 5: Wenjen en omjouwing

5a. Energiearmoede
SPUK Aanpak energiearmoede 2.0

5b. Flexwoningen
Kadernota 2024 nieuw beleid 27 Flexwoningen.

5c. Omgevingsprogramma Kollum en Hallum
Kadernota 2024 nieuw beleid 28 Omgevingsprogramma Kollum en Hallum.

5d. CDOKE-middelen
SPUK CDOKE-middelen.

5e. Nationaal Isolatieprogramma
SPUK Nationaal Isolatieprogramma.

5f. SVN
Kosten SVN SOM.

5g. Ljochtbus
Kadernota 2024 nieuw beleid 26 Ljochtbus.

5h. Prinslocatie
Kadernota 2024 nieuw beleid 29 Prinslocatie.

5i. Verhoging i.v.m. ontwerpbegroting
Incidentele verhoging i.v.m. ontwerpbegroting 2024.

5j. FUMO
Incidentele aanvulling deelnemersbijdrage FUMO incl. impact Omgevingswet.

5k. Klimaatagenda
Kadernota 2024 nieuw beleid 25 Integrale Klimaatagenda Noardeast-Fryslân.

5l. Afvalstoffenheffing
Verlaging afvalstoffenheffing i.v.m. 100% kostendekkend.

Programma 6: Iepenbiere romte

6a. Baggeren Ferwerterfeart
Kadernota 2024 nieuw beleid 30 Baggeren Ferwerterfeart in samenwerking met het Wetterskip.

6b. Uitvoeringsprogramma GMP
Kadernota 2024 nieuw beleid 45 Uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Mobiliteitsplan (verkeer en vervoer)

6c. Saneringskosten Kunstgrasvelden
Saneringskosten die samenhangen met de vervangingsinvesteringen voor de kunstgrasvelden volgens beleidsplan Groen 2022.

6d. Manifest verkeersveiligheid
Voor 2024 en 2025 staat er een subsidie inkomst geraamd van € 9.000 voor de manifest verkeersveiligheid.

6e. Ecologisch bermbeheer
Kadernota nieuw beleid 27: Ecologisch bermbeheer.

6f. Inkomst OSW
Bijdrage van het Wetterskip Fryslân in het kader van overdracht stedelijk water (OSW)

Algemiene Dekkingsmiddels

7a. Uitbreiding formatie

Betreft uitbreiding van de formatie van Senior medewerker Invordering en Kwijtschelding (0,8fte), Financieel (beleids-)adviseur (0,8fte), Communicatieadviseur (1 fte), Medewerker verzekeringen (0,5 fte), Adviseur Control (0,5fte), Vakjurist (0,2fte), en Jurist (1 fte).

7b. Vaststellingsovereenkomst (VSO)
VSO Stjoering en Ynnovaasje.

7c. Voormelding WOZ
Inhuur Voormelding WOZ, inclusief doorbelasting naar Dantumadiel en Schiermonnikoog.

7d. Huisvesting
Kadernota 2024 nieuw beleid 1: Voorbereiding huisvesting.

7e. Applicatie leerlingenvervoer
Kadernota 2024 nieuw beleid Applicatie voor Leerlingenvervoer.

7f. Digitaal Participatieplatform
Hosting/support Digitaal Participatieplatform.

7g. Aanvullen Ontwikkelfonds
Vullen Ontwikkelfonds o.b.v. raadsbesluit kadernota 2024.

7h. Digitale Dienstverlening
Kadernota 2024: Programma Digitale dienstverlening Sociaal Domein.

7i. Reserve ter dekking risico’s
Aanvullen algemene reserve ter dekking van risico’s o.b.v. risicoanalyse.

7j. Overheveling Budget
Overheveling budget 2023 naar 2024.

7k. Leerwerktrajecten
Begroting 2023 Wens 39: Leerwerktrajecten.

7l. Ontvlechting
Opname uit bestemmingsreserve Ontvlechting.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Programma/reserves (Bedragen x 1.000)	2024		2025		2026		2027	
	Toevoegingen	Onttrekkingen	Toevoegingen	Onttrekkingen	Toevoegingen	Onttrekkingen	Toevoegingen	Onttrekkingen
2: Mienskip								
Reserve dekking afschrijvingen	-	-7	-	-7	-	-7	-	-7
5: Wenjen en Omjouwing								
Reserve dekking afschrijvingen	-	-3	-	-3	-	-3	-	-3
Reserve Duurzaamheidsleningen	-	-9	-	-9	-	-9	-	-9
6: Iepenbiere Romte								
Reserve openbare verlichting	139	-167	139	-141	139	-129	139	-129
Reserve dekking afschrijvingen	-	-238	-	-266	-	-266	-	-266
Reserve onderhoud particuliere monumentale bomen	30	-30	30	-30	30	-30	30	-30
Reserve groene initiatieven	25	-25	25	-25	25	-25	25	-25
Algemiene dekkingsmiddels								
Algemene reserve	150	-	150	-	150	-	150	-
Totaal	**344**	**-479**	**344**	**-481**	**344**	**-469**	**344**	**-469**

Overzicht baten en lasten per programma per taakveld

Programma/taakveld (Bedragen x 1.000)		2024		2025		2026		2027	
		Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
1: Ynwenner en Bestjoer									
0.1	Bestuur	-	-2.750	-	-2.766	-	-2.634	-	-2.590
0.2	Burgerzaken	853	-2.014	853	-2.014	853	-2.014	853	-2.014
0.10	Mutaties reserves	175	-	175	-	44	-	-	-
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	22	-3.631	22	-3.664	22	-3.665	22	-3.664
1.2	Openbare orde en veiligheid	94	-1.537	82	-1.540	82	-1.537	82	-1.537
2: Mienskip									
0.10	Mutaties reserves	1.660	-	657	-	357	-	57	-
4.1	Openbaar basisonderwijs	-	-480	-	-480	-	-480	-	-480
4.2	Onderwijshuisvesting	92	-3.074	113	-5.233	113	-5.502	113	-5.401
5.1	Sportbeleid en activering	313	-783	313	-633	394	-614	70	-547
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	5	-1.608	5	-1.416	5	-1.415	5	-1.414
5.4	Musea	0	-543	0	-499	0	-499	0	-499
5.6	Media	-	-1.077	-	-1.077	-	-1.077	-	-1.077
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	30	-1.817	30	-1.267	-	-937	-	-637
3: Soarch en Wolwêzen									
0.10	Mutaties reserves	513	-	43	-	43	-	-	-
2.2	Parkeren	-	-121	-	-121	-	-121	-	-121
4.3	Onderwijsbeleid en leerling zaken	701	-3.012	701	-2.999	701	-2.999	701	-2.999
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	603	-3.267	404	-3.033	381	-3.007	381	-2.948
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	-463	-	-313	-	-313	-	-313
6.3	Inkomensregelingen	15.461	-20.042	15.461	-19.758	15.461	-19.758	15.461	-20.008
6.4	WSW en beschut werk	1.040	-11.042	1.018	-10.702	993	-10.529	750	-10.262
6.5	Arbeidsparticipatie	-	-2.620	-	-2.669	-	-2.709	-	-2.584
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	495	-4.215	495	-4.241	495	-4.241	495	-4.241
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	-	-5.163	-	-5.163	-	-5.163	-	-5.163
6.71b	Begeleiding (WMO)	30	-5.932	30	-5.932	30	-5.932	30	-5.932
6.71c	Dagbesteding (WMO)	-	-2	-	-2	-	-2	-	-2
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	205	-206	205	-206	741	-178	564	-1
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	-	-4.249	-	-4.257	-	-4.257	-	-4.257
6.72b	Jeugdhulp behandeling	-	-170	-	-170	-	-170	-	-170
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	-	-1	-	-1	-	-1	-	-1
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	8	-9.004	8	-8.511	-	-8.003	-	-8.003
6.73a	Pleegzorg	-	-1	-	-1	-	-1	-	-1
6.73b	Gezinsgericht	-	-1	-	-1	-	-1	-	-1
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	-	-1	-	-1	-	-1	-	-1
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-	-1	-	-1	-	-1	-	-1
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	-210	-	-210	-	-210	-	-210
6.74c	Gesloten plaatsing	-	-1	-	-1	-	-1	-	-1
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	-	-100	-	-100	-	-100	-	-100
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	-1	-	-1	-	-1	-	-1
6.82b	Jeugdreclassering	-	-1	-	-1	-	-1	-	-1
6.82a	Jeugdbescherming	-	-3.370	-	-3.372	-	-3.372	-	-3.372
7.1	Volksgezondheid	348	-2.750	348	-2.705	245	-2.602	-	-2.341

Programma/taakveld (Bedragen x 1.000)		2024		2025		2026		2027	
		Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje									
0.10	Mutaties reserves	978	-	50	-	50	-	50	-
2.3	Recreatieve havens	27	-85	27	-87	27	-138	27	-137
3.1	Economische ontwikkeling	4	-1.354	-	-616	-	-617	-	-616
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	4	-5	4	-5	4	-5	4	-5
3.4	Economische promotie	808	-862	806	-702	806	-703	806	-705
5: Wenjen en Omjouwing									
0.10	Mutaties reserves	785	-	12	-	12	-	12	-
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	-36	-	-36	-	-36	-	-36
7.3	Afval	5.034	-3.843	5.252	-3.872	5.250	-3.871	5.214	-3.836
7.4	Milieubeheer	1.923	-4.752	898	-3.181	9	-2.291	9	-2.290
8.1	Ruimte en leefomgeving	19	-1.470	7	-1.270	7	-1.270	7	-1.223
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	604	-585	604	-585	604	-585	604	-585
8.3	Wonen en bouwen	933	-2.884	912	-2.771	912	-2.768	912	-2.765
6: Iepenbiere Romte									
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	143	-611	143	-613	143	-608	143	-588
0.63	Parkeerbelasting	341	-	341	-	341	-	341	-
0.10	Mutaties reserves	1.591	-894	463	-194	450	-194	450	-194
2.1	Verkeer en Vervoer	421	-11.556	440	-12.142	432	-12.574	433	-12.708
2.2	Parkeren	0	-201	0	-205	0	-204	0	-204
2.3	Recreatieve havens	-	-12	-	-12	-	-12	-	-12
2.4	Economische havens en waterwegen	200	-2.216	88	-2.007	88	-2.090	88	-2.156
5.2	Sportaccommodaties	705	-3.842	705	-3.910	705	-3.933	705	-3.849
5.4	Musea	38	-57	38	-57	38	-57	31	-56
5.5	Cultureel erfgoed	50	-409	50	-411	50	-419	48	-412
5.6	Media	107	-132	107	-137	107	-139	107	-138
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	135	-6.648	133	-6.583	123	-6.610	123	-6.666
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	38	-402	38	-402	38	-403	38	-403
7.2	Riolering	5.257	-3.972	5.408	-4.121	5.633	-4.421	5.642	-4.482
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	614	-708	633	-717	646	-717	659	-715
Algemiene dekkingsmiddels									
0.4	Overhead	2.437	-24.805	2.493	-25.043	2.493	-24.875	2.479	-24.834
0.5	Treasury	705	-240	699	-235	693	-236	687	-244
0.61	OZB woningen	6.915	-426	6.891	-381	6.891	-381	6.891	-381
0.62	OZB niet-woningen	3.974	-	3.974	-	3.974	-	3.974	-
0.64	Belastingen overig	117	-113	117	-113	117	-113	117	-113
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	115.599	-565	117.791	-543	109.317	-518	109.395	-518
0.8	Overige baten en lasten	11	-640	11	2.205	11	1.793	11	-325
0.9	Vennootschapsbelasting (VPB)	-	-11	-	-11	-	-11	-	-11
0.10	Mutaties reserves	12.595	-11.850	725	-150	138	-150	-	-150
Totaal		**185.757**	**-181.445**	**170.820**	**-163.967**	**161.066**	**-163.204**	**159.589**	**-164.253**

Vaststellingsbesluit

De raad der gemeente;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 3 oktober 2023

gelet op artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

vast te stellen de gemeentebegroting voor het jaar 2024

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad
van de gemeente Noardeast-Fryslân gehouden op 9 november 2023.

griffier voorzitter